

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси
Лабораторія фольклористичних досліджень

Андрій ВОВЧАК, Ірина ДОВГАЛЮК

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ПРАКТИКА

**Засади підготовки і проведення
фольклористичного польового дослідження,
упорядкування, транскрибування й архівування
зібраного фольклорного матеріалу**

Навчально-методичний посібник

Львів – 2024

УДК 39:378.147.091.33-027.22](07)

В 61

Затверджено до друку ухвалою Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка. Протокол № 48/5 від 31.05.2023 року

В 61 Вовчак Андрій, Довгалоук Ірина. Фольклористична практика. Засади підготовки і проведення фольклористичного польового дослідження, упорядкування, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу: Навчально-методичний посібник / Кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси. Лабораторія фольклористичних досліджень. – Львів, 2024. – 240 с.

У навчально-методичному посібнику подано конкретні поради студентів щодо його діяльності на основних етапах фольклористичної практики: під час підготовки і проведення фольклористичного польового дослідження, упорядкування, транскрибування й архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів. Особливу увагу зосереджено на таких важливих науково-методичних й практичних питаннях, як методика і техніка польової роботи, оперування електронними файлами здобутих фольклорно-етнографічних матеріалів, транскрибування словесних текстів фольклорних записів, каталогізація архівних документів.

Для студентів філологічного факультету спеціалізації “фольклористика”, викладачів-керівників студентських фольклористичних практик, а також для усіх, хто прагне провадити власні польові дослідження фольклорної традиції, ефективно опрацьовувати й архівувати здобуті фольклорно-етнографічні матеріали.

Відповідальний за випуск – доктор філол. наук, професор Василь ІВАШКІВ

УДК 39:378.147.091.33-027.22](07)

ISBN 978-617-8483-03-6

© Андрій Вовчак, Ірина Довгалоук, 2024

© Львівський національний університет
імені Івана Франка, 2024

Вступ

Терміном **“фольклористична практика”** в навчальних планах й освітніх програмах українознавчих спеціалізацій філологічних факультетів (“українська мова і література”, “фольклористика” та ін.) називають різновид навчальної практики, під час якої студенти проводять польове дослідження фольклорної традиції визначеного регіону або рідного населеного пункту¹.

Польове дослідження фольклору або фольклористичне польове дослідження (“поле” на професійному сленгу фольклористів) – це наукове дослідження, яке фольклористи проводять безпосередньо серед народу з метою збирання відомостей про побутування фольклорної традиції: фольклорний репертуар населеного пункту, регіону чи виконавця; носіїв фольклору; обрядовий, побутовий і суспільно-історичний контексти функціонування фольклору.

Існують різні типи фольклористичних польових досліджень. За способом їх проведення розрізняють: 1) **експедиційне польове дослідження (експедиція)** – польове дослідження, яке передбачає виїзд групи фахівців у конкретну місцевість на визначений термін (від кількох днів до кількох місяців) з метою вивчення фольклорної традиції; 2) **стаціонарне польове дослідження** – польове дослідження, яке передбачає тривале перебування фольклориста серед місцевого населення (упродовж 14–15 місяців) і дає змогу спостерігати за фольклорною традицією в її природному функціонуванні, у тісному взаємозв’язку зі щоденним життям і побутом народу.

---

¹ У навчальних планах й освітніх програмах українознавчих спеціалізацій філологічних факультетів багатьох університетів і педагогічних вищих шкіл цю практику зазвичай називають “фольклорною”. Використання терміну “фольклорна практика” вважаємо недоречним, оскільки метою практики здебільшого є польове дослідження фольклорної традиції (отже фольклористична праця), а не, для прикладу, виконання фольклору.

Матеріали польових досліджень є одним із найважливіших для фольклористики й етнології джерел вивчення фольклорної традиції й загалом традиційної культури народу.

Студентська фольклористична практика – це навчальна форма фольклористичного польового дослідження, важливий етап фахової підготовки фольклориста. Саме під час практики студенти-фольклористи отримують можливість безпосередньо пізнати визначний феномен української національної культури – фольклорну традицію; розкривають для себе специфіку живого побутування фольклору; роблять перші самостійні кроки на фольклористичній ниві; вчаться практично застосовувати здобуті теоретичні знання; набувають необхідного для майбутньої професійної діяльності досвіду фольклористичної праці у польових умовах. Водночас, записуючи фольклорні явища й опрацьовуючи зібрані матеріали, студенти збагачують джерельну базу фольклористики новими документами і так долучаються до важливої справи наукового вивчення традиційної культури рідного народу. Відтак участь у фольклористичній практиці є для студентів не лише формальним виконанням навчального плану, але також нагодою зробити свідомий внесок у пізнання рідного народу, у збереження й пропагування його культурної спадщини.

У навчально-педагогічній і науковій діяльності Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка польові дослідження фольклорної традиції потрактовані як складова фольклористичного документування. Терміном **“фольклористичне документування”** або **“документування фольклору”** охоплюємо комплекс наукових заходів – фіксацію або збирання фольклору, транскрибування записів та архівування здобутих фольклорних матеріалів. Відтак фольклористичне документування – це важлива допоміжна підгалузь фольклористики, яка безпосередньо формує джерельну базу цієї науки, визначає її (бази) наукову вартість, достовірність та доступність і в такий спосіб максимально зумовлює можливості й

ефективність дальших фольклористичних науково-теоретичних досліджень і загалом поступу фольклористики.

Високі вимоги, які сучасна фольклористика ставить до наукової джерельної бази, постійне удосконалення й ускладнення техніки та методики польової збирацької праці, поява новітніх інформаційно-технічних можливостей систематизації й архівування фольклорних матеріалів визначають відповідний рівень організації та проведення фольклористичного польового дослідження, сягнути якого студентам, особливо початківцям, зазвичай буває важко, головню через брак досвіду реалізації теоретичних положень у польових ситуаціях і практичній архівній роботі з матеріалом.

Пропонований навчально-методичний посібник має на меті подати студентові-практиканту конкретні (фактично покрокові) поради щодо його діяльності на етапах підготовки та проведення фольклористичного польового дослідження, а також упорядкування, транскрибування й архівування зібраних фольклорних матеріалів. Особливу увагу зосереджено на таких важливих науково-методичних і практичних питаннях, як методика і техніка польової роботи, транскрибування записів, упорядкування електронних файлів здобутих фольклорних матеріалів, каталогізація архівних документів.

Структурно посібник нагадує детальну інструкцію, кожен пункт якої у стислій формі розкриває зміст діяльності студента на основних етапах фольклористичного документування. Водночас посібник пропонує викладачеві – керівнику студентської фольклористичної практики – готову концепцію організації навчального процесу з підготовки і проведення польового дослідження та камерального опрацювання зібраних фольклорних матеріалів, яку він може застосовувати без змін або ж доповнювати власними напрацюваннями у царині документування фольклору.

У Додатках до посібника подано програми і питальники, зразки оформлення зібраних фольклорних матеріалів, допоміжні матеріали.

Пропонований посібник є черговим етапом науково-методологічних пошуків авторів у проблематиці документування української

фольклорної традиції, які було розпочато 2004 року підготовкою методичних рекомендацій для студентів-фольклористів “Фольклористична експедиційна практика” (2005)² з метою модернізації методик і практик збирацької і транскрипційної роботи студентів Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси та введення у цикл підготовки фахівця-фольклориста такого важливого елемента документування, як архівування зібраних фольклорних матеріалів. У своїх пошуках автори оперлися на теоретико-методологічні та практичні напрацювання Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка, зокрема викладені у методичних рекомендаціях професора Богдана Луканюка “Типові форми музично-етнографічної документації” [13], “Музично-етнографічна практика” [11], “Пам’ятка студента-практиканта і збирача-початківця” [12] та Михайла Мишанича “Архівне опрацювання народновокальних творів” [15].

Вельми важливою для актуалізації представлених у посібнику методологічних концепцій і практик фольклористичного документування є можливість їх безпосереднього фахового обговорення й

---

² Фольклористична експедиційна практика. Організаційні засади проведення практики, документування й архівування матеріалів: Методичні рекомендації для студентів філологічного факультету спеціальності “фольклористика” / Уклали Андрій Вовчак, Ірина Довгалюк. – Львів, 2005. – 33 с. Представлену у цих методичних рекомендаціях концепцію автори успішно апробували під час студентських фольклористичних експедицій Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси 2004 року. У ході наступних щорічних фольклористичних практик було напрацьовано вагомий досвід, враховано новітні тенденції методики і техніки польової та камеральної праці, – все це 2012 року вилалося у нову редакцію книги: Вовчак Андрій, Довгалюк Ірина. Документування фольклорної традиції. Засади організації і проведення польового фольклористичного дослідження, транскрибування й архівування зібраного фольклорного матеріалу: Методичні рекомендації для студентів філологічного факультету спеціалізації “фольклористика”. – Львів, 2012. – 60 с. Ця “методичка” упродовж 2012–2022 років зазнала чотирьох перевидань з доповненнями і зрештою лягла в основу пропонованого навчально-методичного посібника.

апробації в активному експертному середовищі, яке сьогодні скла-лося в Україні завдяки відкритості до співпраці багатьох фахівців фольклористичних осередків Львова, Києва, Дніпра. Автори щиро дякують за змістовні консультації та наукову допомогу етномузикологам Богданові Луканюку, Юрієві Рибаку, Ларисі Лукашенко, Ірині Федун і особливо досвідченому архівістові Ліні Добрянській зі згаданої Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка (м. Львів); етномузикологам Ірині Клименко й Олегові Коробову з Проблемної науково-дослідної лабораторії етномузикології Національної музичної академії України імені Петра Чайковського; фольклористкам Оксані Кузьменко і Надії Пастух з Інституту народознавства НАН України (м. Львів); фольклористці Олесі Бріциній з Державного наукового центру захисту культурної спадщини від техногенних катастроф (м. Київ); колегам з Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси та Лабораторії фольклористичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка Василеві Івашківу, Марії Папіш, Оксані Притулі, Катерині Мигул.

Жвавий обмін досвідом та узгодження підходів у збиранні й архівуванні фольклорно-етнографічних матеріалів між фахівцями різних наукових осередків не лише розвиває фольклористичну справу й вводить польові здобутки збирачів у ширший науковий обіг, але також створює надійну основу для інституалізації фольклористичного архівування, і зокрема шляхом створення у недалекому майбутньому **об'єднаного, центрального архіву українського фольклору**, який стане координаційним осередком збирацької й архівної праці українських фольклористів і суттєво підвищить наші шанси у збереженні документів нематеріальної культурної спадщини українського народу [32, с. 61].

Навчально-методичні засади студентської фольклористичної практики

Інституцією-організатором фольклористичної практики студентів філологічного факультету спеціалізації “фольклористика” Львівського національного університету імені Івана Франка є Кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси (далі – Кафедра).

Згідно з навчальними планами студенти-фольклористи проходять три різновиди фольклористичної практики: фольклористично-ознайомчу (на 1 курсі), фольклористично-діалектологічну (на 2 курсі) та фольклористично-етнографічну (на 3 курсі). Залежно від навчальних і науково-дослідних завдань Кафедри та умов навчального процесу студенти-фольклористи можуть проходити фольклористичну практику у формі 1) *фольклористичної експедиції (фольклористична експедиційна практика)* – виїзду студентів у складі академічної групи під керівництвом викладачів Кафедри у конкретну місцевість з метою вивчення регіональної специфіки фольклорної традиції; 2) *стаціонарного фольклористичного польового дослідження (фольклористична практика за місцем проживання)* – індивідуального польового вивчення фольклорної традиції населеного пункту чи околиці, де проживає студент.

Фахівці Кафедри розробили для студентів-фольклористів спеціальний **навчально-практичний комплекс фахової підготовки з фольклористичного документування**, який Кафедра успішно реалізує у своїй навчально-педагогічній діяльності упродовж 2004–2022 років і наочним результатом якого стала зокрема розбудова Фольклорного архіву Кафедри української фольклористики (далі – Фольклорний архів КУФ) – одного з найкраще систематизованих архівних зібрань з-поміж українських фольклорних архівів академічного (університетського) типу.

Коротко оглянемо **структуру комплексу фахової підготовки з фольклористичного документування з особливим акцентом на польовому дослідженні фольклору**:

Перший етап – підготовка фольклористичного польового дослідження. Студенти-фольклористи освоюють науково-методичні й технічні засади організації та проведення фольклористичного польового дослідження, як наприклад: ознайомлюються з фольклорно-етнографічними особливостями обраного для дослідження регіону і, відповідно, розробляють цільові збирацькі програми й питальники; вивчають і практикують методи та прийоми польової роботи; вчать заповнювати типові форми документації зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів; вправляються з аудіо-, відео- та фотоапаратурою.

Другий етап – проведення фольклористичного польового дослідження у формі студентської фольклористичної практики (експедиційного або стаціонарного типу). Практика розпочинається після завершення літньої екзаменаційної сесії і загалом може тривати до трьох тижнів (кінець червня – початок липня). Під час польового дослідження (“у полі”) студенти практично реалізують здобуті теоретичні знання про фольклор та його фіксацію і набувають необхідного для майбутньої професійної діяльності досвіду пошуково-збирацької праці у польових умовах. Збирацька робота студентів відбувається з чітким усвідомленням її важливості та цінності зафіксованої фольклорно-етнографічної інформації, яка поповнює джерельну базу студентських робіт і фахових розвідок науковців Кафедри та довічно зберігатиметься у фондах Фольклорного архіву КУФ.

Третій етап – камеральне (архівне) опрацювання зібраних під час польового дослідження фольклорно-етнографічних матеріалів. Відбувається після завершення польового дослідження. Студенти опановують і реалізують такі важливі заходи фольклористичного документування, як упорядкування польових фіксацій, транскрибування словесних текстів фольклорних записів і зрештою архівування фольклорних документів (виконують комплексну паспортизацію зібраної фольклорно-етнографічної інформації, систематизують й укладають архівні фольклорні документи, ознайомлюються із засадами їх каталогізації).

Здобуті результати фольклористичної практики студенти представляють на так званому “захисті фольклористичної практики”, яким завершується цикл теоретичної підготовки і практичної реалізації фольклористичного польового дослідження.

Успішна реалізація фольклористичного польового дослідження у комплексі заходів фахового документування фольклору (від фіксації фольклору у польових умовах – до опрацювання й розміщення фольклорних матеріалів в архіві та їх використання у науковій праці) дає студентам можливість здобути теоретичні знання і практичні навички, які є відправними і визначальними для всієї наступної дослідницької праці фольклориста.

Розділ 1. ПІДГОТОВКА ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОГО ПОЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Теоретична і практична підготовка фольклористичного польового дослідження

Успішне проведення фольклористичного польового дослідження залежить від його ретельної підготовки, в яку входить:

- 1.1.1. Чітке визначення мети і завдань польового дослідження.
- 1.1.2. Розроблення детального плану його проведення.
- 1.1.3. Попереднє ознайомлення з регіоном, куди заплановане польове дослідження: з його історичними, етнографічними, діалектними особливостями; зі специфікою побутування фольклорної традиції, її жанровою системою, виконавською манерою (на основі матеріалів попередніх польових досліджень, інших друкованих і архівних фольклорних зібрань, історико-літературних джерел).
- 1.1.4. Підготовка програми-питальника відповідно до мети і завдань польового дослідження (див. далі пункт 1.2).
- 1.1.5. Вивчення типових форм документації матеріалів фольклористичної практики.
- 1.1.6. Освоєння аудіо-, відео- та фотоапаратури: користування цифровим диктофоном (початок, призупинення і закінчення запису), під'єднання та оптимальне розміщення зовнішніх мікрофонів; користування відео- та фотокамерами, застосування освітлення під час відеозйомки і фотографування та ін.
- 1.1.7. Проведення інсценізованих тренувань типового збирацького сеансу із практикуванням збирацьких функцій опитувача, аудіотехніка, відеотехніка, фототехніка, протоколіста.
- 1.1.8. Засвоєння вимог до архівного опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів (див. пункт 3.3).

1.2. Підготовка програми-питальника

1.2.1. Передумовою і запорукою успішного проведення фольклористичного польового дослідження, фіксації достовірних відомостей про фольклорну традицію, ефективного архівного опрацювання й дальшого наукового використання зібраних фольклорних матеріалів є належна підготовка програми-питальника.

1.2.2. **Програма-питальник** – це важливий науковий документ фольклориста-збирача, що містить інформацію про фольклорне явище, яке потрібно зафіксувати. Програма-питальник визначає зміст, основні напрями, стратегію і тактику польової праці збирача. Питальник (або запитальник, квестіонар) подає інформацію про фольклорне явище (жанр, регіональну специфіку фольклорної традиції, фольклорні образи та ін.) у формі запитань, які ставлять носієві традиції під час збирацького сеансу за методикою опитування (інтерв'ю). До підготовки програми-питальника кожен збирач, а особливо фольклорист-початківець, повинен підійти з максимальною відповідальністю.

1.2.3. *Зміст і форму програми-питальника* визначають мета, завдання і тематика конкретного польового дослідження. Наприклад, якщо фольклорист націлений на комплексний запис фольклорної традиції конкретної місцевості, він укладає для себе *загальну програму-питальник*, яка охоплює усе видове, жанрове і тематичне розмаїття фольклорних явищ досліджуваної місцевості (див. як приклад Додаток № 1. Загальна програма-питальник “Фольклорна традиція українців”, Додаток № 2. Загальна програма-питальник “Традиційна інструментальна музика”). Якщо ж дослідника цікавить якесь конкретне фольклорне явище, він укладає *тематичну програму-питальник*, яка сконцентрована саме на це явище, його зміст, специфіку побутування та ін. (див. як приклад Додаток № 3. Тематичний питальник “Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців”, Додаток № 4. Сюжетно-тематичний питальник “Гаївки”). Зміст і форма програми-питальника залежать також і від території дослідження (регіональної специфіки фольклорної традиції); досвіду роботи збирача; можливих організацій-

них ризиків (наприклад, епідемічна ситуація у регіоні, військовий стан) та ін.

1.2.4. *Запитання у питальнику* мають бути продумані, чітко й однозначно сформульовані; їх потрібно укладати логічно (наприклад, у послідовності розгортання обряду), за потреби групувати у блоки (наприклад, у тематичні блоки: “Що у вас співають, розповідають про боротьбу повстанців проти німецьких і советських загарбників у 1940–1950-х роках?”). Під час проведення збирацького сеансу запитання респондентам потрібно ставити зрозумілою їм мовою (і зокрема використовувати місцеві назви фольклорно-етнографічних реалій: жанрів, обрядів та ін.).

1.2.5. У підготовці програм-питальників для загального ознайомлення і вивчення фольклорної традиції певної місцевості (що є метою студентських фольклористично-ознайомчих практик на першому курсі) пропонуємо дотримуватися такої логіки:

1) насамперед з’ясувати *структуру фольклорної традиції* досліджуваної місцевості: фольклорні твори яких жанрів, циклів тут побутують; які існують обряди, звичаї. Ці питання найоптимальніше з’ясувати за допомогою спеціальних наукових праць про регіональні фольклорні традиції (див., наприклад, розділи про фольклор і обрядовість у серії колективних монографій: Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1983; Гуцульщина: Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1987; Поділля: Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1994; Полісся України: Матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 1997–2003. Вип. 1–3; Холмщина і Підляшшя: Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1997; Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження. Львів, 1999–2002. Т. 1–2; Етнокультура Рівненського Полісся. Рівне, 2009);

2) далі потрібно з’ясувати *зміст, функціональні і формальні особливості наявних фольклорних й обрядових реалій*, наприклад, у випадку з весіллям визначити головні весільні моменти, обрядодії, їх зміст, час проведення, учасників і відповідно репертуар весільного фольклору: пісні, запрошення, благословення; музика (до співу, танцю, слухання); танці, марші, та ін.;

3) вельми корисно для практичної польової праці з'ясувати також *фольклорний репертуар на рівні змісту* (мотиви, сюжети; інципіти творів), тобто орієнтуватися, про що співається, наприклад, у місцевих колядках дівчині, парубкові та ін. Для цього можна подати у питальнику списки інциптів (початкових рядків) поширених пісенних творів або списки основних мотивів прозових творів. Щоб з'ясувати такі питання, доцільно звернутися до друківаних регіональних збірників фольклору, а також архівних фольклорно-етнографічних матеріалів (якщо такі доступні, наприклад, в архіві кафедри).

1.2.6. У практиці складання програми-питальника, а потім і проведення польового дослідження важливо максимально розвивати й підтримувати у собі **фахову допитливість**, оперту на здобутих теоретичних знаннях й націлену на виявлення визначальних рис досліджуваного фольклорного явища.

1.2.7. Плануючи (у програмі-питальнику) і проводячи польове дослідження фольклорного явища (фольклорного твору, обрядодії, обряду та ін.), мусимо чітко усвідомлювати його *засадничі елементи*, про які доконче потрібно зафіксувати відомості, щоб пізнати це явище. Це – *зміст* явища (текст твору, перебіг обряду), його *виконавець, час, умова і місце виконання*, також його *походження, назва, актуальний стан побутування* та ін. Тому фольклористові-початківцеві пропонуємо закласти в основу своєї фахової допитливості кілька опорних питань, які він актуалізуватиме за потребою у кожному пункті програми-питальника (їх порядок очевидно великої ролі не відіграє):

1) зміст явища: *Що виконують, роблять, співають, кажуть, розповідають, примовляють, танцюють?*

2) час, умова виконання: *Коли виконують, святкують (починають, закінчують)?*

3) місце виконання: *Де виконують, святкують?*

4) виконавець: *Хто виконує, святкує (стать, вік, кількість та ін.)?*

5) народна назва: *Як називають (твір, обряд, свято)?*

б) походження явища: *Від кого (і коли) навчилися виконувати, святкувати; звідки (і коли) прийшов (твір, обряд, свято)?*

7) стан побутування: *Чи ще виконують, святкують? Коли перестали?*

На ці та інші опорні запитання, як на основу, нанизуємо фахові запитання й інформацію, здобуті під час студіювання наукової літератури про досліджуване фольклорне явище.

1.2.8. У процесі укладання програми-питальника польового дослідження пропонуємо студентам-фольклористам орієнтуватися на подані у додатках до цього посібника загальні програми-питальники (Додаток № 1. Загальна програма-питальник “Фольклорна традиція українців”, Додаток № 2. Загальна програма-питальник “Традиційна інструментальна музика”) та тематичні питальники (Додаток № 3. Тематичний питальник “Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців”, Додаток № 4. Сюжетно-тематичний питальник “Гаївки”). Низку програм і питальників розміщено також на спеціальній інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка: “Студентська фольклористична експедиційна практика” (<http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>).

1.3. Правові аспекти збирацької праці фольклориста

Провадячи збирацьку працю “у полі”, а потім опрацьовуючи та використовуючи зібрану інформацію про фольклорну традицію у своїй науковій та освітній діяльності, фольклорист входить у правові сфери **інформаційних відносин** та **авторських і суміжних прав**, які регулюються спеціальним законодавством.

1.3.1. Право фольклориста на роботу з інформацією

Цивільний кодекс України та Закон України “Про інформацію” визначають **право кожної людини (фізичної особи) на інформацію:**

“Фізична особа має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію”³.

“Кожен має право на інформацію, що передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів”⁴.

Закон України “Про інформацію” однозначно **“вводить” працю фольклориста** (збирача, архівіста, інтерпретатора фольклорної інформації) **у своє правове поле**: “Основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації”⁵.

Законодавство визначає **основні принципи інформаційних відносин**, з-поміж яких для юридично коректної організації фольклористичної збирацької праці особливе значення мають такі:

- 1) “правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації”⁶;
- 2) “реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб”⁷;
- 3) “захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя”⁸.

---

³ Цивільний кодекс України. Стаття 302. Право на інформацію. Частина 1.

⁴ Закон України “Про інформацію”. Стаття 5. Право на інформацію. Частина 1.

⁵ Закон України “Про інформацію”. Стаття 9. Основні види інформаційної діяльності. Частина 1.

⁶ Закон України “Про інформацію”. Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин. Частина 1.

⁷ Закон України “Про інформацію”. Стаття 5. Право на інформацію. Частина 1.

⁸ Закон України “Про інформацію”. Стаття 2. Основні принципи інформаційних відносин. Частина 1.

1.3.2. Види інформації

Інформація, з якою працюють (збирають, створюють, використовують, зберігають і поширюють) фольклористи, з правового погляду охоплює кілька видів інформації, визначених законодавством:

1) основний її масив складає **“науково-технічна інформація”** – “отримувани в процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності результати, зафіксовані у формі, яка забезпечує їх відтворення, використання та поширення. Науково-технічна інформація є суспільним надбанням, необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності, зокрема наукової і технічної творчості. Науково-технічна інформація, що є продуктом інтелектуальної творчої праці, становить об’єкт права інтелектуальної власності, а відносини щодо її придбання, зберігання, переробки, використання і поширення регулюються чинним законодавством”⁹. Правовий режим науково-технічної інформації визначається окремим законом України – “Про науково-технічну інформацію”;

2) частина інформації, з якою працюють фольклористи, підпадає під визначення **“соціологічна інформація”** – “будь-які документовані відомості про ставлення до окремих осіб, подій, явищ, процесів, фактів тощо”¹⁰;

3) і найбільш чутливою з правового погляду є для фольклористів та частина інформації, яку законодавство охоплює терміном **“інформація про фізичну особу”** або **“персональні дані”**: “Інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована”¹¹. Правовий режим інформації про фізичну особу визначається окремим законом України – “Про захист персональних даних”.

⁹ Закон України “Про науково-технічну інформацію”. Стаття 2. Об’єкт відносин у сфері науково-технічної інформації.

¹⁰ Закон України “Про інформацію”. Стаття 19. Соціологічна інформація.

¹¹ Закон України “Про інформацію”. Стаття 11. Інформація про фізичну особу.

1.3.3. Авторське право і суміжні права у площині фольклору й фольклористики

Згідно із законом України “Про авторське право і суміжні права” **фольклор** (“вираження народної творчості”) **не є об’єктом, що охороняється авторським правом**¹². Відтак народний виконавець не може заявляти авторських прав (особистих немайнових прав автора і майнових прав) на виконаний фольклорний твір. Однак народний виконавець є **суб’єктом суміжних прав на виконання фольклорного твору**.

“Суміжні права виникають внаслідок факту: 1) кожного здійснення виконання; 2) вироблення фонограми; 3) вироблення відеограми...”¹³. “Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей”¹⁴.

Суміжні права виконавця охоплюють 1) особисті немайнові права виконавця і 2) майнові права на виконання¹⁵.

“Особисті немайнові права виконавця означають право вимагати:

- 1) **визнання того, що він є виконавцем** відповідного виконання;
- 2) **зазначення чи повідомлення свого імені (псевдоніма)** у зв’язку з кожним використанням виконання (у разі якщо це практично можливо);
- 3) **забезпечення належної якості запису його виконання** і протидіяти будь-якому **перекрученню**, спотворенню чи іншій суттєвій зміні виконання, запису виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації”¹⁶.

¹² Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 8. Об’єкти, що не охороняються авторським правом. Частина 1. Пункт 2.

¹³ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 36. Виникнення і здійснення суміжних прав. Частина 1.

¹⁴ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 36. Виникнення і здійснення суміжних прав. Частина 3.

¹⁵ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 35. Зміст і суб’єкти суміжних прав. Частина 1. Пункт 1.

¹⁶ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 37. Особисті не-

Майнові права на виконання означають, що “суб’єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та **виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами**”¹⁷.

“Способами використання виконання є, зокрема:

- 1) публічне сповіщення¹⁸ незафіксованого виконання (прямий ефір);
- 2) фіксування у фонограмі чи відеограмі¹⁹;
- 3) відтворення²⁰ запису виконання;
- 4) включення зафіксованого виконання до складу іншого об’єкта авторського права або суміжних прав;
- 5) розповсюдження²¹ примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі;

майнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення. Частина 1.

¹⁷ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 38. Майнові права на виконання. Частина 1.

¹⁸ “Публічне сповіщення – поширення в ефір для сприйняття публікою бездротовими засобами або за допомогою кабельної мережі чи супутника тощо об’єктів авторського права та/або суміжних прав” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 47).

¹⁹ “Фіксування в об’єктивній (матеріальній або електронній (цифровій) тощо) формі за допомогою технічних пристроїв звуків чи відображень звуків (звукозапис) або зображень (відеозапис), або зображень із звуком (відеозвукозапис), що дозволяє здійснювати за допомогою відповідних пристроїв їх сприйняття, відтворення, передавання тощо” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 22).

²⁰ “Відтворення – пряме чи опосередковане виготовлення однієї або більше копій об’єкта авторського права та/або суміжних прав (або його частини) будь-яким способом та у будь-якій формі, у тому числі для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп’ютер...” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 14).

²¹ “Розповсюдження – будь-яка дія, за допомогою якої оригінали або інші примірники об’єктів авторського права та/або суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці способом, у тому числі першого продажу чи іншого першого відчуження оригіналів або інших примірників об’єкта автор-

- 6) здавання в найм чи в позичку²² примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі;
  - 7) інтерактивне надання доступу²³ до зафіксованого виконання;
  - 8) імпорт оригіналу чи примірників запису виконання.
- Цей перелік не є вичерпним”²⁴.

Використання виконання зазначеними вище способами можливе лише за наявності **дозволу суб’єкта суміжних прав**. Закон України “Про авторське право і суміжні права” визначає, що “розпоряджання майновими правами на об’єкти авторського права або об’єкти суміжних прав може здійснюватися на підставі:

- 1) трудового договору (контракту) – в частині умов щодо розподілу майнових прав на службовий твір або службове виконання, службову фонограму, службову відеограму;
- 2) договору про створення за замовленням і використання об’єкта авторського права або об’єкта суміжних прав;
- 3) договору про передання (відчуження) майнових прав на об’єкт авторського права або об’єкт суміжних прав;
- 4) ліцензійного договору на використання об’єкта авторського права або об’єкта суміжних прав;

ського права та/або суміжних прав” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 50).

²² “Позичка – надання у користування (у тому числі у визначений спосіб) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 38).

²³ “Інтерактивне надання доступу – поширення об’єкта авторського права та/або суміжних прав для публіки з використанням кабелю чи без нього, у тому числі в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах, зокрема розміщення гіперпосилань та розміщення на одному веб-сайті цифрового контенту з іншого веб-сайту без його відтворення (фреймінг) таким чином, щоб представники публіки мали змогу отримати доступ до відповідного об’єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально” (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 1. Визначення термінів. Пункт 25).

²⁴ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 38. Майнові права на виконання. Частина 1.

5) публічної ліцензії на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав;

6) іншого правочину щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав.

[...] **Правочини** щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав **вчиняються у письмовій (електронній) формі**, крім договору про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних засобах масової інформації тощо), які можуть укладатися в усній формі”²⁵.

Строк чинності суміжних прав

“Право інтелектуальної власності на виконання є чинним з моменту здійснення виконання. **Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років**, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення”²⁶.

“**Особисті немайнові права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення, передбачені статтею 37 цього Закону, охороняються безстроково**”²⁷.

Перехід об'єкта суміжних прав у суспільне надбання

“Закінчення строку чинності майнових прав на об'єкт суміжних прав означає його перехід у суспільне надбання.

---

²⁵ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 48. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав.

²⁶ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 45. Строк чинності суміжних прав. Частина 1.

²⁷ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 45. Строк чинності суміжних прав. Частина 5.

Об'єкти суміжних прав, які стали суспільним надбанням, можуть вільно без сплати винагороди використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання прав відповідних суб'єктів, передбачених статтею 37 цього Закону”²⁸.

1.3.4. Юридично чутливі моменти збирацької праці фольклориста

1.3.4.1. Відео- та фотозйомка респондентів під час збирацького сеансу

Юридичні вимоги

Законодавство України захищає інтереси фізичної особи при проведенні **фото-, кіно-, теле- та відеозйомок** (про **аудіофіксацію** законодавець у цьому контексті не згадує). Цивільний кодекс України визначає, що “фізична особа може бути знята на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку **лише за її згодою**. Згода особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку припускається, якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру”²⁹. У роз'ясненні на сайті Міністерства юстиції України цей момент уточнено: “Якщо зйомки проводяться відкрито на вулиці, на зборах, конференціях, мітингах та інших заходах публічного характеру, **припускається, що особа надала згоду на знімання її** на фото-, кіно-, теле- чи відеоплівку”³⁰.

---

²⁸ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 46. Перехід об'єкта суміжних прав у суспільне надбання. Захист особистих немайнових прав виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення. Частина 1.

²⁹ Цивільний кодекс України. Стаття 307. Захист інтересів фізичної особи при проведенні фото-, кіно-, теле- та відеозйомок. Частина 1.

³⁰ Правила знімання: коли потрібен дозвіл, а коли ні [Роз'яснення. Сайт Міністерства юстиції України]. – URL: <https://minjust.gov.ua/m/pravila-znimannya-koli-potriben-dozvil-a-koli-ni>.

“Законодавство України не встановлює певної конкретної **форми для вираження згоди**, отже, вона **може бути виражена у будь-який спосіб**: письмово або усно, а також можлива мовчазна згода. При цьому така згода повинна бути отримана до моменту початку зйомки:

- **ясно виражена згода** – згода, надана в письмовому вигляді;
- **усна згода** – особа в усній формі перед камерою висловлює свою згоду на зйомки та транслювання зйомок у засобах масової інформації;
- **мовчазна згода** – особа знала й бачила, що її знімають на фото чи відеокамеру, але не висловила своїх заперечень щодо проведення зйомок”³¹.

Практичні рішення

Для відео- та фотофіксації збирацьких сеансів у форматі розмови-інтерв’ю у приватному просторі респондента (у його дворі, хаті чи квартирі) фольклористові однозначно **потрібно отримати згоду респондента на знімання**. У випадку сеансу-спостереження за природним перебігом фольклорного явища на вулиці чи в інших публічних просторах (наприклад, у церкві) – така згода від виконавців “припускається” і її можна не запитувати. Щоправда, якщо “природне” фольклорно-етнографічне явище (наприклад, весілля) перейде з публічного простору у приватний (наприклад, весільний поїзд пройде вулицею і зайде у двір молодої), тоді потрібно буде отримати згоду на зйомку.

Хоч серед видів зйомки, на які потрібна згода особи, законодавець не згадує аудіофіксації, рекомендуємо збирачам у запиті на згоду називати аудіозапис; а найоптимальніше на початку збирацького сеансу отримати комплексну згоду на всі форми технічної фіксації (з огляду на наявні у збирачів технічні записувальні пристрої).

---

³¹ Правила знімання: коли потрібен дозвіл, а коли ні [Роз’яснення. Сайт Міністерства юстиції України]. – URL: <https://minjust.gov.ua/m/pravila-znimannya-koli-potriben-dozvil-a-koli-ni>.

Пропонуємо такі **формулювання запиту на згоду респондента** (усіх респондентів) **на його (їх) знімання** у процесі аудіо-, відео- та фотофіксації перебігу збирацького сеансу:

1) *усна форма*: “Збирач-1: Чи ви не заперечуєте, щоб ми записали нашу розмову (інтерв’ю, зустріч) на диктофон та/або відеокамеру, а також зробили фотографії?”

Оскільки згоду особи на знімання її на фото-, кіно-, теле- чи відео-плівку потрібно отримати до моменту початку зйомки, то процедуру виголошення усного запиту і отримання усної згоди потрібно проводити двічі: запитати дозволу перед зйомкою і, отримавши згоду і розпочавши зйомку, повторити на диктофон та/або відеокамеру запит і отримати від респондента згоду на зйомку.

2) *письмова форма* згоди респондента на знімання може бути включена до так званої інформованої згоди респондента збирацького сеансу (див. Додаток № 6) у такому формулюванні: “Я погоджуюся на аудіозапис, відео- і фотозйомку збирацького сеансу (розмови, інтерв’ю, зустрічі)”.

1.3.4.2. Аудіо- та відеофіксація фольклорних творів

Юридичні вимоги

Згідно із законом “Про авторське право і суміжні права” записування фольклорних творів у виконанні респондента за допомогою диктофона чи відеокамери є одним зі способів використання виконання (“фіксування у фонограмі чи відеограмі”³²) і входить у сферу майнових прав суб’єкта суміжних прав на виконання. Суб’єктові суміжних прав на виконання належить виключне право дозволяти або забороняти використання виконання. Із цього очевидно, що **на фіксування виконання у фонограмі чи відеограмі потрібен дозвіл суб’єкта суміжних прав на виконання**. Такий дозвіл повинен бути укладений **у письмовій (електронній) формі** за зразком ви-

³² Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 38. Майнові права на виконання. Частина 1.

значених законодавством правочинів (договорів, контрактів, ліцензій) про розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав³³.

Практичні рішення

На початку аудіо- та/чи відеофіксації збирацького сеансу, який очевидно міститиме виконання фольклорних творів, **збирач повинен отримати дозвіл респондента на фіксування виконання** у фонограмі та/чи відеограмі. Для збирачів-фольклористів такий дозвіл найбільш оптимально оформити за типом “договору про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт суміжних прав”³⁴.

Зважаючи на сучасні реалії правової культури нашого суспільства і зокрема настрої у середовищі респондентів (особливо людей старшого віку з їх недовірою до чужинців, які вимагають у них підписати незрозумілі папери), укладання письмового договору з респондентом може виявитися вельми складною справою для збирача, а тим паче для студента-практиканта. Особливо в умовах організації імпровізованого сеансу, коли збирач і респондент ще зовсім незнайомі, прохання збирача до респондента підписати договір може зруйнувати довірливу атмосферу сеансу або й цілковито перешкодити його проведенню.

Щоб дещо пом'якшити цю ситуацію і водночас дотриматися вимог закону, пропонуємо збирачам-практикантам поступово підготувати респондента до укладання угоди. Для цього на початку сеансу збирач може застосувати **усну форму запити**³⁵ **дозволу** на фіксування виконання у фонограмі чи відеограмі, наприклад:

---

³³ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 48. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Частина 1.

³⁴ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 49. Передання (відчуження) майнових прав на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав за договором.

³⁵ Очевидно, що сам собою, без укладання письмового договору, цей усний запит дозволу на фіксування виконання у фонограмі чи відеограмі є нікчемним з правового погляду.

“Збирач-1: Чи ви не заперечуєте, щоб ми записали на диктофон та/чи відеокамеру фольклор (пісні, оповідання), звичаї і обряди у вашому виконанні?” Або варіант, якщо збирач проводить підготований сеанс і орієнтується, що виконуватиме респондент: “Збирач-1: Чи ви не заперечуєте, щоб ми записали на диктофон та/чи відеокамеру, як ви співаєте / розповідаєте / граєте на музичному інструменті / танцюєте?”

У письмовому договорі, який збирач укладатиме з респондентом (респондентами) на завершення збирацького сеансу, формулювання дозволу на фіксування виконання фольклорних творів у фонограмі та/чи відеограмі може звучати так:

“Я погоджуюся на аудіо- та/чи відеозапис фольклорних творів у моєму виконанні під час збирацького сеансу”.

Ця згода може бути частиною так званої інформованої згоди респондента збирацького сеансу (див. Додаток № 6. Інформована згода респондента збирацького сеансу).

1.3.4.3. Дозвіл респондента на використання зафіксованих від нього фольклорних творів

Юридичні вимоги

Згідно із законом України “Про авторське право і суміжні права” народний виконавець, від якого збирач записав фольклорний твір, автоматично набуває суміжні права на виконання цього фольклорного твору і статус суб’єкта суміжних прав на виконання твору³⁶. Відтак **народний виконавець** (респондент збирацького сеансу) як суб’єкт суміжних прав на виконання **має виключне право дозволяти або забороняти використання зафіксованого від нього виконання фольклорних творів.**

Дозвіл на використання виконання повинен бути укладений у письмовій (електронній) формі за зразком визначених законо-

³⁶ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 36. Виникнення і здійснення суміжних прав. Частина 1, 3.

давством правочинів (договорів, контрактів, ліцензій) про розпорядження майновими правами на об'єкти суміжних прав³⁷.

“У договорі щодо розпорядження майновими правами на об'єкт авторського права або об'єкт суміжних прав визначаються:

- 1) відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт (назва та/або інші характерні ознаки);
- 2) обсяг майнових прав на відповідний об'єкт, що передаються (надаються) за договором;
- 3) розмір чи спосіб визначення плати (винагороди) або зазначення про безвідплатний характер договору”³⁸.

Практичні рішення

Серед визначених у законодавстві способів використання зафіксованого виконання³⁹ найбільш значущими для фольклористичної праці є:

- 1) “відтворення запису виконання” – наприклад, виготовлення копій (у будь-якій формі: електронній (цифровій), оптичній) зафіксованих фольклорних матеріалів для наукової праці чи навчальних потреб, для тимчасового користувацького чи постійного архівного зберігання;
- 2) “включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав” – наприклад, цитування текстів фольклорних творів та фольклорно-етнографічної інформації у наукових і навчальних працях, проєктах; їх включення до фольклорних збірників й антологій (друкованих чи мультимедійних);

---

³⁷ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 48. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Частина 1.

³⁸ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 48. Розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав. Частина 2.

³⁹ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 38. Майнові права на виконання. Частина 1.

3) “розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі” – наприклад, використання фіксацій фольклорних творів як ілюстративного матеріалу у науковій, навчально-освітній, просвітницькій, популяризаторській праці; для створення виставкових експонатів; надання копій зафіксованих фольклорних матеріалів науковим, освітнім і культурним закладам, архівам або організаціям зі збереження фондів аудіо- та відео-записів;

4) “інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання” – наприклад, розміщення зафіксованих фольклорних матеріалів в електронних архівах (базах даних) із наданням віддаленого користувацького доступу до них за допомогою мережі Інтернет.

Наведені приклади використання зафіксованих фольклорних творів мають **різний дозвільний режим**. Наприклад, “використання цитат із записаних виконань, фонограм, відеограм”⁴⁰ та “використання коротких уривків об’єктів суміжних прав як ілюстрацій для забезпечення та реалізації освітнього процесу чи з метою наукових досліджень [...], якщо таке використання не має самостійного економічного значення”⁴¹, – допускаються без дозволу відповідного суб’єкта суміжних прав та безоплатно, але із зазначенням імені виконавця, імені (найменування) виробника фонограми, виробника відеограми⁴². Натомість для укладання фольклорного збірника (друкованого чи мультимедійного) на основі свіжозібраних польових матеріалів потрібно мати відповідні дозволи виконавців на включення до збірника тих фольклорних творів, строк чинності

⁴⁰ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 43. Вільне використання об’єктів суміжних прав. Частина 2. Пункт 1.

⁴¹ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 43. Вільне використання об’єктів суміжних прав. Частина 2. Пункт 2.

⁴² Тут однак важливо розуміти, що таке “вільне використання” творів дозволено за умови, що твір, який використовують, було оприлюднено правомірно, наприклад, з дозволу виконавця розміщено (депоновано) в архіві (Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 22. Загальні випадки вільного використання творів. Частина 4).

майнових прав інтелектуальної власності на виконання яких ще не закінчився.

Із зазначеного вище зрозуміло, що фольклорно-етнографічні матеріали, які збирачі здобувають під час польових досліджень, лише тоді повноцінно увійдуть у наукових обіг і стануть ефективною джерельною базою для фольклористики та інших галузей, коли будуть належно **введені у правове поле** (легалізовані, узаконені).

Відтак, щоб забезпечити законне використання зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів, рекомендуємо збирачам на закінчення збирацького сеансу укласти з респондентом (респондентами) **угоду** (у письмовій формі) **про використання зафіксованих виконань фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації**.

Цю угоду формуємо за типом “договору про передання (відчуження) майнових прав на об’єкт суміжних прав”⁴³, у якому чітко ідентифікуємо об’єкт угоди, виписуємо способи його використання та умови винагороди за використання. Важливо у такій угоді всі юридичні формулювання виписати зрозумілою респондентам мовою. Пропонуємо такий варіант:

“Я добровільно погоджуюся з тим, що записані від мене під час збирацького сеансу фольклорні твори (народні пісні, оповідання, музика, танці), звичаї і обряди будуть безоплатно:

- 1) розміщені у Фольклорному архіві КУФ Львівського національного університету імені Івана Франка для постійного зберігання та вільного некомерційного користування, а також можуть бути передані на зберігання і використання іншим архівним установам;
- 2) використовуватися з навчальною метою, для написання наукових праць, організації виставок;
- 3) розміщенні у фольклорному електронному архіві в мережі Інтернет для вільного некомерційного користування.

---

⁴³ Закон України “Про авторське право і суміжні права”. Стаття 49. Передання (відчуження) майнових прав на об’єкти авторського права або об’єкти суміжних прав за договором.

Я добровільно погоджуюся з тим, що записані від мене під час збирацького сеансу фольклорні твори, звичаї і обряди будуть використовуватися (як зазначено вище) під моїм ім'ям / анонімно [непотрібне закреслити]”.

Пропонована угода про використання може бути складовою так званої інформованої згоди респондента збирацького сеансу (див. Додаток № 6. Інформована згода респондента збирацького сеансу).

1.3.4.4. Фіксування (збирання) інформації про респондента

Фольклористика акумулює інформацію про носіїв фольклорної традиції задля вирішення низки важливих наукових й організаційних завдань, з-поміж яких виокремимо такі:

- 1) з'ясування засадничих ознак фольклорного явища: виконавської природи фольклору; географії поширення; національного, соціального, освітньо-професійного, культурного, статевого, вікового та інших середовищ побутування;
- 2) забезпечення наукової об'єктивності фольклорних фіксацій: інформація про респондента дає можливість за потреби повторно звернутися до нього, щоб розв'язати проблемні питання трактування фольклорного явища чи з допомогою респондента вяснити традиційну позицію у цих питаннях самих носіїв фольклору;
- 3) дотримання суміжних прав респондента як виконавця фольклорного твору у процесі використання фольклорних записів⁴⁴;
- 4) формування свідомого ставлення суспільства до народнотрадиційної культурної спадщини шляхом “персоналізації” колективної фольклорної пам'яті через збереження імен носіїв фольклору та популяризацію їхньої творчості.

Відсутність належної інформації про виконавців фольклорних творів суттєво обмежує науковий потенціал зафіксованих фольклорно-

---

⁴⁴ Детальніше про особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання див. Закон України “Про авторське право і суміжні права” (статті 35–38).

етнографічних матеріалів, а отже можливості їх використання у фольклористичних дослідженнях.

Методика і практика збирацької праці Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси передбачає фіксування **комплексу даних про респондента збирацького сеансу**, що охоплює *основну та додаткову інформацію про виконавця* (детальніше див. пункти 2.4.1.23 і 2.4.1.26).

Юридичні вимоги

Значна частина інформації про респондента, яку під час польових досліджень фіксують фольклористи-збирачі, містить дані, які законодавство України трактує як “персональні дані”. Персональні дані респондента мають статус конфіденційної інформації (інформації з обмеженим доступом):

“Інформація про фізичну особу (персональні дані) – відомості чи сукупність відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована”⁴⁵. “До **конфіденційної інформації про фізичну особу** належать, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров’я, а також адреса, дата і місце народження”⁴⁶.

Законодавець чітко виписав вимоги та правила роботи з інформацією про фізичну особу, регламентувавши склад, зміст і форму персональних даних, їх джерела, види робіт з персональними даними, їх мету та ін.:

“Збирання персональних даних є складовою процесу їх обробки, що передбачає дії з підбору чи впорядкування відомостей про фізичну особу.

Суб’єкт персональних даних повідомляється про володільця персональних даних, склад та зміст зібраних персональних даних, свої

---

⁴⁵ Закон України “Про інформацію”. Стаття 11. Інформація про фізичну особу. Частина 1.

⁴⁶ Закон України “Про інформацію”. Стаття 11. Інформація про фізичну особу. Частина 2.

права, визначені цим Законом, мету збору персональних даних та осіб, яким передаються його персональні дані:

- в момент збору персональних даних, якщо персональні дані збираються у суб'єкта персональних даних;
- в інших випадках протягом тридцяти робочих днів з дня збору персональних даних”⁴⁷.

“Первинними джерелами відомостей про фізичну особу є: видачі на її ім'я документи; підписані нею документи; **відомості, які особа надає про себе”**⁴⁸.

“Склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки”⁴⁹.

“Обробка персональних даних – будь-яка дія або сукупність дій, таких як збирання, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем”⁵⁰.

“Мета обробки персональних даних має бути сформульована в законах, інших нормативно-правових актах, положеннях, установчих чи інших документах, які регулюють діяльність володільця персональних даних, та відповідати законодавству про захист персональних даних”⁵¹.

“Обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних,

---

⁴⁷ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 12. Збирання персональних даних.

⁴⁸ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 4.

⁴⁹ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 3.

⁵⁰ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 2. Визначення термінів.

⁵¹ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 1.

або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством”⁵².

“Обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки”⁵³.

Найважливішою вимогою до обробки конфіденційної інформації про фізичну особу є **обов’язковість згоди особи**, дані якої опрацьовують:

“**Не допускаються** збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу **без її згоди**, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та захисту прав людини”⁵⁴.

“1. Забороняється обробка **персональних даних про расове або етнічне походження, політичні, релігійні або світоглядні переконання**, членство в політичних партіях та професійних спілках, засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров’я, статевого життя, біометричних або генетичних даних. 2. Положення частини першої цієї статті не застосовується, якщо **обробка персональних даних: 1) здійснюється за умови надання суб’єктом персональних даних однозначної згоди на обробку таких даних...**”⁵⁵.

“Конфіденційна інформація **може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи** у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, якщо інше не встановлено законом”⁵⁶.

---

⁵² Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 5.

⁵³ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 1.

⁵⁴ Закон України “Про інформацію”. Стаття 11. Інформація про фізичну особу. Частина 2; Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 6.

⁵⁵ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 7. Особливі вимоги до обробки персональних даних. Частина 1, 2.

⁵⁶ Закон України “Про інформацію”. Стаття 21. Інформація з обмеженим доступом. Частина 2.

“Згода суб’єкта персональних даних – добровільне волевиявлення фізичної особи (за умови її поінформованості) щодо надання дозволу на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлене у письмовій формі або у формі, що дає змогу зробити висновок про надання згоди”⁵⁷.

“Права суб’єкта персональних даних

1. **Особисті немайнові права на персональні дані**, які має кожна фізична особа, є невід’ємними і непорушними.

2. Суб’єкт персональних даних **має право:**

1) знати про джерела збирання, **місцезнаходження своїх персональних даних, мету їх обробки**, місцезнаходження або місце проживання (перебування) володільця чи розпорядника персональних даних або дати відповідне доручення щодо отримання цієї інформації уповноваженим ним особам, крім випадків, встановлених законом; [...]

3) **на доступ до своїх персональних даних**; [...]

11) **відкликати згоду на обробку** персональних даних”⁵⁸.

Практичні рішення

Рекомендуємо студентам-збирачам **методику усного фіксування інформації про респондента** збирацького сеансу, коли респондент сам наговорює особисті дані, відповідаючи на запитання збирача.

Ситуацію фіксування інформації про респондента збирач розпочинає усним запитом на згоду надати персональні дані та повідомленням про місце, де будуть зберігатися записані персональні дані:

“Збирач-1: А тепер просимо вас подати про себе інформацію як про людину, яка виконала (заспівала, заграла, розповіла) фольклорні твори. Інформація про вас буде зберігатися у Фольклорному архіві Львівського національного університету імені Івана Франка”.

⁵⁷ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 2. Визначення термінів.

⁵⁸ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 8. Права суб’єкта персональних даних.

Якщо респондент надає згоду, збирач ставить йому запитання про особисті дані, наприклад:

“Збирач-1: Як ваше ім’я, по батькові, прізвище?”

Респондент-1: Марія Миколаївна Зинич.

З-1: А як ваше дівоче прізвище?

Р-1: Чижик. Чижик Марія Миколаївна.

З-1: Якого року ви народилися?

Р-1: 1949.

З-1: Де ви народилися?” [...] (повний перелік запитань про особисті дані респондента див. у пункті 2.4.1.24).

Пропонована методика фіксування інформації про респондента, на нашу думку, цілком забезпечує дотримання вимог Закону України “Про захист персональних даних”, згідно з якими для збору персональної інформації необхідно отримати однозначну добровільну згоду фізичної особи (за умови її поінформованості) на обробку її персональних даних відповідно до сформульованої мети їх обробки, висловлену у формі, що дає змогу зробити висновок про надання такої згоди⁵⁹. Відтак, ми не бачимо потреби проводити писемне анкетування респондента для збору його персональних даних, оскільки в нинішніх реаліях правової культури це більше насторожує респондентів і може зашкодити успішному проведенню збирацького сеансу.

1.3.4.5. Зберігання зафіксованої інформації про респондента

Юридичні вимоги

Законами України встановлено високі **вимоги до обробки** (збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, адаптування, зміни, використання, поширення та ін.) **інформації про фізичну особу** (персональних даних) і особливо наголошено на забезпеченні її належного захисту. Належний **захист персональних даних** є обов’язковою передумовою їх використання в наукових дослідженнях:

---

⁵⁹ Закон України “Про захист персональних даних”. Статті 2, 6, 7.

“Персональні дані обробляються у формі, що допускає ідентифікацію фізичної особи, якої вони стосуються, не довше, ніж це необхідно для законних цілей, у яких вони збиралися або надалі оброблялися. Подальша обробка персональних даних в історичних, статистичних чи наукових цілях може здійснюватися за умови забезпечення їх належного захисту”⁶⁰.

Відповідно, законодавець висуває спеціальні вимоги до **персоналу, який працює з персональними даними**. Найважливіша серед таких вимог – забезпечувати захист цієї інформації:

“Використання персональних даних працівниками суб’єктів відносин, пов’язаних з персональними даними, повинно здійснюватися лише відповідно до їхніх професійних чи службових або трудових обов’язків. Ці працівники зобов’язані не допускати розголошення у будь-який спосіб персональних даних, які їм було довірено або які стали відомі у зв’язку з виконанням професійних чи службових або трудових обов’язків, крім випадків, передбачених законом. Таке зобов’язання чинне після припинення ними діяльності, пов’язаної з персональними даними, крім випадків, установлених законом”⁶¹.

Практичні рішення

Фольклористи-збирачі, які під час польових досліджень накопичують інформацію про респондентів, зобов’язані старанно дбати про надійний захист цієї інформації та не допускати несанкціонованого розголошення у будь-який спосіб персональних даних і конфіденційної інформації про респондентів.

Для надійного захисту зафіксованої інформації про респондентів важливо під час польового дослідження неухильно дотримуватися таких настанов:

---

⁶⁰ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 6. Загальні вимоги до обробки персональних даних. Частина 8.

⁶¹ Закон України “Про захист персональних даних”. Стаття 10. Використання персональних даних. Частина 3.

- 1) запобігати втраті записувальних пристроїв і носіїв та потраплянню зафіксованої на них інформації до сторонніх осіб;
- 2) уважно добирати інформацію у процесі оперативного інформування про перебіг польового дослідження та популяризації його здобутків у прес-релізах і презентаціях у пресі, соціальних мережах;
- 3) не передавати безоглядно третім особам копії технічних фіксацій та інших матеріалів польових досліджень, які містять персональні дані та конфіденційну інформацію про респондентів. Це стосується зокрема й осіб, які допомагали збирачам у проведенні польових досліджень. Навіть якщо збирач цілковито довіряє такій особі, рекомендуємо у випадку передавання копій польових матеріалів видалити з них персональні дані респондентів;
- 4) у ході можливих технічних маніпуляцій із зафіксованими матеріалами (резервне копіювання у хмарні сховища, обмін матеріалами за допомогою електронних поштових сервісів, месенджерів тощо) уважно стежити за поширенням інформації: обирати надійні сервіси і захищені формати поширення, у жодному випадку не надавати загального доступу до матеріалів польових досліджень.

Подальше використання і поширення зібраної інформації про респондентів (з освітньою, науковою чи іншою метою) повинне відбуватися у строгій відповідності із законами про доступ до такої інформації.

1.3.4.6. Інформована згода респондента збирацького сеансу

Інформована згода респондента – це документ, який вводить у правове поле зафіксовану від респондента під час збирацького сеансу фольклорно-етнографічну інформацію, щоб забезпечити її подальше законне використання для освітніх, наукових та популяризаційних цілей.

Пропонуємо студентам-збирачам зразок інформованої згоди (див. Додаток № 6. Інформована згода респондента збирацького сеансу), яка містить набір формулювань, що виражають поінформованість і згоду респондента за моментами, які було розглянуто вище у пунк-

тах 1.3.4.1, 1.3.4.2, 1.3.4.3, 1.3.4.4: згода на проведення збирацького сеансу; поінформованість про зміст сеансу; згода респондента на його відео- та фотозйомку під час сеансу; згода на аудіо- та відео-фіксацію фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації у виконанні респондента; згода на використання зафіксованих виконань; поінформованість респондента про місце зберігання і обробку його персональних даних.

Інформовану згоду потрібно видрукувати на аркушах паперу у кількості, достатній для планованого польового дослідження, враховуючи, що кожному респонденту сеансу потрібно надати на підпис окремий примірник згоди, на якому вказати його ім'я і прізвище.

Процедури ознайомлення респондента (респондентів) з інформованою згодою та її підписування рекомендуємо проводити після завершення активної фази збирацького сеансу. Можна зачитувати документ абзацами і роз'яснювати респондентові (респондентам) їх зміст, апелюючи до тих усних дозволів, які він (кожен з них) надав у ході сеансу. Після ознайомлення попросити респондента (кожного респондента особисто) підписати інформовану згоду.

1.4. Технічне забезпечення фольклористичного польового дослідження

1.4.1. Проблеми технічного забезпечення фольклористичних практик і приклади їх вирішення

Зважаючи на відсутність в українських університетах сталого фінансування студентських фольклористичних практик (і зокрема їх технічного забезпечення), кафедри-організатори практик зазвичай не мають можливості надати усім учасникам польового дослідження усю необхідну записувальну техніку. Відтак керівникові практики потрібно знаходити компроміси у вирішенні цього питання, наприклад: критичну частину техніки, необхідної для виконання завдань практики, забезпечує кафедра, іншу частину – самі учасни-

ки дослідження за своїми можливостями. Також варто звертатися до інших інституцій подібного профілю й позичати (брати в оренду) у них потрібну апаратуру.

Кафедра української фольклористики (у співпраці з Лабораторією фольклористичних досліджень) станом на сьогодні може забезпечити усі збирацькі групи студентів-фольклористів, які виїжджають в експедиційні практики, якісними звукозаписувальними пристроями (цифровими диктофонами). Однак Кафедра не має достатньої кількості фото- та відеокамер, тож у цьому питанні часто звертається по допомогу до колег з Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології. Також керівники практик просять студентів-практикантів за змогою залучити для потреб практики особисті фото- та відеокамери, нажитати таку апаратуру серед своїх знайомих чи, зрештою, використовувати особисті стільникові телефони (смартфони) чи інші подібні гаджети.

1.4.2. “Ідеальний набір” записувальних засобів і матеріалів

“Ідеальний набір” записувальних засобів і матеріалів фольклориста-збирача повинен містити технічні пристрої для фіксації звуку, рухомих (відео) та нерухомих (фото) зображень, допоміжне обладнання для їх успішної експлуатації, а також канцелярське приладдя для рукописної фіксації (записів, зарисовок чи замальовок).

1.4.3. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації звуку (аудіо)

1) **диктофон** – бажані технічні характеристики: стереофонічний вбудований мікрофон; формат запису – цифровий; параметри запису: частота дискретизації – не менше 41100 Гц, розрядність – 24 біти, формат файлу – .wav; регулювання рівня запису звуку (вхідного сигналу); вихід на навушники; USB-порт для під’єднання до комп’ютера; кріплення для штатива;

2) **штатив** для диктофона;

- 3) **навушники** – для контролювання процесу записування, а також для зручності прослуховування записів.
- 4) **карта пам'яті**;
- 5) кілька комплектів **батарейок** або **акумулятори** і **зарядний пристрій** (блок живлення).
- 6) **кабель** для під'єднання диктофона до комп'ютера (для копіювання файлів).

1.4.4. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації рухомих зображень (відео)

- 1) **відеокамера** – бажані технічні характеристики і комплектація: формат запису – цифровий; розмір матриці (світлочутливого елемента) – не менше 1/2,3"; чутливість матриці (кількість ефективних пікселів) – не менше 6 мегапікселів (відеозйомка); ширококутний об'єктив; оптичний зум (можливість змінювати фокусну відстань об'єктива) – не менше 20x; розширення відео – не менше Full HD (1920x1080); видошукач (візир); стереофонічний вбудований мікрофон; USB-порт для під'єднання до комп'ютера; кріплення для штатива;
- 2) **штатив** для відеокамери;
- 3) **освітлювальні пристрої** (так зване накамерне світло);
- 4) **карта пам'яті**;
- 5) **батарейі, акумулятори і зарядний пристрій** (блок живлення);
- 6) **кабель** для під'єднання відеокамери до комп'ютера (для копіювання файлів).

1.4.5. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації нерухомих зображень (фото)

- 1) **фотокамера** – бажані технічні характеристики і комплектація: формат фото – цифровий; розмір матриці (світлочутливого елемента) – не менше 1/2,3"; чутливість матриці (кількість ефективних

пікселів) – не менше 10 мегапікселів; ширококутний об’єктив; оптичний зум (можливість змінювати фокусну відстань об’єктива) – не менше 10х; формат збереження зображень – JPEG (JPG), RAW; видошукач (візир); вбудований фотоспалах; USB-порт для під’єднання до комп’ютера; кріплення для штатива;

- 2) **штатив** для фотокамери;
- 3) **фотоспалах**;
- 4) **карта пам’яті** (запас фотоплівки);
- 5) **батарейки** або **акумулятори** і **зарядний пристрій**;
- 6) **кабель** для під’єднання фотокамери до комп’ютера (для копіювання файлів).

1.4.6. Канцелярське приладдя для рукописної фіксації

- 1) кілька **кулькових ручок** і **олівців**;
- 2) **“польовий зошит”** – блокнот для записів формату А5, бажано “в клітинку”, аркуші кріпляться на пружині, з твердою обкладинкою, щоб було зручно писати навіть на коліні.

1.4.7. Допоміжне обладнання і матеріали

- 1) **“польовий комп’ютер”** – компактний портативний персональний комп’ютер (ноутбук) для упорядкування електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів у “полі”. “Польовий комп’ютер” для потреб експедиційної практики зазвичай забезпечує керівник практики.
- 2) **зовнішній накопичувач** – запам’ятовувальний пристрій (наприклад: накопичувач на магнітних дисках HDD, твердотілий накопичувач SSD) для резервного копіювання електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів. Зовнішній накопичувач для потреб експедиційної практики зазвичай забезпечує керівник практики.

- 3) **електричний продовжувач** для забезпечення живлення записувальних пристроїв під час проведення збирацьких сеансів і для заряджання їх акумуляторів;
- 4) **адаптер** – перехідник для різних стандартів розеток і штепселів електромережі;
- 5) **лінійка** – довжиною 15–20 см, прозора або білого кольору, з виразною контрастною розміткою; використовуватиметься як масштаб (мірило) для визначення реального розміру об'єктів на фотографіях (див. далі пункт 2.4.2.2);
- 6) детальна **паперова топографічна карта** досліджуваного терену (масштабом 1:100 000, так звана “кілометрівка”, або менше) або **навігаційний додаток**, який дає змогу завантажити на смартфон необхідні ділянки карт і користуватися ними офлайн (у “полі” часто може не бути Інтернету, з'єднання повільне або потрібно заощаджувати мобільний трафік);
- 7) **“польова сумка”** – зручна сумка (наприклад, через плече) або наплічник для щоденного надійного транспортування зазначених вище записувальних пристроїв і допоміжних засобів під час польового дослідження.

1.5. Індивідуальне приготування учасника фольклористичного польового дослідження

Кожен учасник фольклористичного польового дослідження (у випадку фольклористичної практики – і студент, і викладач-керівник практики) повинен провести такі підготовчі заходи:

1.5.1. Ретельна підготовка програми-питальника, визначення індивідуального завдання учасника польового дослідження; опрацювання фольклористично-етнографічної літератури; картографічне вивчення досліджуваного регіону.

1.5.2. Підбір та приготування **особистого побутового спорядження**. Список особистого побутового спорядження визначається умо-

вами проведення кожного конкретного польового дослідження. Тут подаємо максимально повний список для умов фольклористичної експедиції середнього рівня “екстремальності”: тепла пора року; проживання у приміщенні, а не в наметах; часткове забезпечення харчуванням; відсутність власного транспорту:

- 1) дорожній наплічник чи зручна сумка;
- 2) кілька комплектів зручного і скромного на вигляд одягу, головний убір;
- 3) дощовик, парасоля;
- 4) дві пари легкого і надійного взуття на суху й дощову погоду (гумові чоботи);
- 5) спальний мішок, килимок;
- 6) кишеньковий ліхтарик і набір батарейок до нього, кілька свічок і сірники, кілька побутових ламп;
- 7) мінімальний набір посуду, бажано металевого (миска, горнятко, ніж, ложка, виделка), кип'ятильник (компактний електрочайник), термос;
- 8) предмети особистої гігієни;
- 9) похідна аптечка;
- 10) запас продуктів харчування.

1.6. Передвиїзний збір учасників польового дослідження для перевірки комплектності дослідницької групи

1.6.1. Керівник польового дослідження (викладач-керівник фольклористичної практики) повинен уважно перевірити комплектність і справність:

- 1) посвідчень особи (паспортів, студентських квитків) учасників польового дослідження, посвідчень або наказів про відрядження, інших документів (квитків на транспорт);

- 2) технічних записувальних пристроїв та допоміжного обладнання (диктофонів, мікрофонів, відео- і фотокамер, освітлювальних пристроїв, навушників, батарейок, акумуляторів і зарядних пристроїв, електричних продовжувачів, адаптерів-перехідників) (див. пункт 1.4.3–1.4.5);
- 3) інших підручних засобів (письмового приладдя, топографічної карти, “польової сумки”) (див. пункт 1.4.6–1.4.7);
- 4) особистого побутового спорядження кожного учасника групи (див. пункт 1.5.2).

1.7. Виїзд учасників польового дослідження у місце обстеження

Розділ 2. ПРОВЕДЕННЯ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОГО ЕКСПЕДИЦІЙНОГО ПОЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1. Початок фольклористичної експедиції

2.1.1. **Розташування й облаштування** експедиційної групи (групове, індивідуальне); забезпечення ночівлею, харчуванням, надійним збереженням речей. Досвід студентських експедиційних практик Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси переконує, що для студентів-першокурсників, які виїжджають у свою першу експедицію, найоптимальніша **групова форма розташування**: усі учасники експедиції проживають в одному чи близько розташованих приміщеннях і мають змогу щодня контактувати між собою. Попри емоційно-психологічний комфорт (важливий для молодих людей, які інколи чи не вперше опиняються далеко від домівки й у незвичних побутових умовах), це дає можливість студентам-практикантам безпосередньо переймати досвід польової збирацької праці та експедиційного побуту від викладачів-керівників практики: є змога періодично проводити загальні інструктажі й надавати індивідуальні консультації, обговорювати результати щоденної роботи, а також тісно спілкуватися й спільно проводити вільний час. Зі студентами-фольклористами старших курсів, які вже набули бодай першого експедиційного досвіду, залежно від завдань польового дослідження можна практикувати індивідуальне (або невеликими групами) розташування в досліджуваних населених пунктах. Однак у цьому випадку керівники практики повинні мати можливість регулярно бачитися зі студентами й оперативно реагувати на можливі проблемні ситуації.

2.1.2. Керівник експедиції розподіляє усіх студентів-учасників експедиції на **робочі збирацькі групи**, що складаються щонайменше із трьох осіб. Такий склад робочої збирацької групи, як показує багаторічний експедиційний досвід Кафедри, оптимальний з кількох поглядів. По-перше, з погляду безпеки збирацьких мандрів студентів, особливо теренами з поганим транспортним сполученням.

Не менш важливий також психоемоційний комфорт збирацької праці: збирачі-початківці краще почувають себе “у полі” бодай у невеликій групі колег, коли можна порадитися, спільними зусиллями вирішити фахові питання, допомогти один одному. Оптимальний такий склад робочої групи і для реалізації “розподілу” (спеціалізації) збирацької праці під час підготовки і проведення збирацького сеансу (див. розподіл збирацьких функцій у пункті 2.3.6). У складі своєї робочої групи студенти працюють упродовж усього польового дослідження: переходити з однієї групи в іншу під час польового дослідження не бажано, оскільки це створить зайві труднощі в ідентифікації та подальшому опрацюванні зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.

2.1.3. Істотним для успіху польового дослідження є **налагодження природних і щирих стосунків з місцевим населенням**, встановлення контактів з місцевими органами влади, інтелігенцією (учителями, місцевими краєзнавцями, збирачами-любителями, працівниками закладів культури, священниками), з допомогою яких можна поінформувати громадськість про мету і завдання експедиції.

2.1.4. Для успіху польового дослідження багато важить **стиль роботи збирачів**: щоб менше “збурювати” традиційне середовище і відповідно отримати більшу автентичність фольклорно-етнографічних матеріалів, збирачі повинні якомога менше втручатися у природній ритм населеного пункту, намагатися не вирізнитися різко ані мовою, ані поведінкою чи вбранням, і найважливіше – з глибокою повагою ставитися до людей, їхнього традиційного побуту, етичних, естетичних, світоглядних уявлень і практик.

2.1.5. Польове дослідження фольклорної традиції кожного населеного пункту рекомендуємо розпочинати з **короткого ознайомлення з населеним пунктом**, що може охоплювати фото- / відеофіксацію й опис важливих природних, історико-культурних, етнографічних об’єктів, місць, пам’яток (наприклад: яруги, балки; городища, замки, палаци, культові споруди, пам’ятні знаки, цвинтарі, традиційна житлова і господарська архітектура та ін.).

2.2. Пошук респондентів

2.2.1. Осіб, від яких фольклористи-збирачі записують фольклор, у науковій літературі називають **респондентами, інформантами, інформаторами**. Останні два слова у народному середовищі, особливо на західноукраїнських теренах, можуть сприйматися негативно⁶², тому їх, як і загалом специфічно наукової термінології, у розмовах з респондентами потрібно уникати.

2.2.2. Досвідчені фольклористи-збирачі виявляють потенційних респондентів ще на етапі підготовки польового дослідження, аналізуючи “свіжі” (у діапазоні 5–10 років) архівні матеріали чи фольклорні публікації з цих теренів, які планують досліджувати.

2.2.3. **Реєстрація рекомендованих середовищем респондентів.** Щоб розшукати носіїв місцевої фольклорної традиції – потенційних респондентів – у цілком незнайомому населеному пункті, можна звернутися до працівників місцевих органів влади (офісу територіальної громади, центру надання адміністративних послуг, сільради), культури (клубу, народного дому, музичної школи), освіти (загальноосвітньої школи, дитсадка). Оперативніше таку інформацію можна почерпнути у продавців крамниць, на пошті чи попросту в перехожих на вулиці. У святкові та недільні дні варто відвідати місцеву церкву, і тоді після богослужіння буде нагода не лише напитати потрібних респондентів, а й познайомитися з ними, домовитися про зустріч чи й одразу провести імпровізований збирацький сеанс.

2.2.4. У процесі реєстрації рекомендованих середовищем респондентів варто одразу ж виявляти серед них талановитих авторитетних знавців місцевих традицій, якими зазвичай є активні учасники народних обрядів (це, наприклад, весільні свахи і старости; коляд-

---

⁶² Словом “інформатор” (також “донощик”, “сексот”) з середини ХХ ст. на заході України називали зрадників, які співпрацювали з советськими карально-репресивними органами, таємно вивідували і надавали їм інформацію про суспільні настрої, учасників українських національно-визвольних рухів, патріотично налаштованих українців.

ники, які щороку беруть участь у колядницьких обходах; учасники народнодраматичних обрядів: вертепів, маланкування, обходів з Козою; місцеві музиканти та ін.).

2.2.5. Про респондента треба випитати (і занотувати на спеціально відведеній сторінці “польового зошита”) відомості, які допоможуть швидко його відшукати: ім’я, по батькові, прізвище, вік (рік народження), адресу (назву вулиці, номер будинку, назву кутка, примітні орієнтири на шляху до його будинку). Обов’язково нотуємо вуличне прізвище респондента (яке можемо почути, випитуючи про нього), однак користуватися ним варто максимально обережно, лише у випадках, коли за допомогою інших зібраних відомостей розшукати респондента складно [4, с. 120–125].

2.2.6. Щоб повніше зібрати фольклорний фонд досліджуваної місцевості, потрібно контактувати й робити записи не лише від старших людей, але й від осіб середнього віку, молоді, дітей; людей різної освіти, фаху, соціального становища.

2.2.7. Задля **встановлення живого контакту збирача з респондентами** важливо чітко і зрозуміло пояснити мету свого візиту: студенти-практиканти можуть розповісти, що, навчаючись в університеті, вони проходять фольклористичну практику, під час якої мають завданням ознайомитися з народною культурою і побутом, записати народні пісні, казки, легенди та ін. Можна також наголосити, що за виконану роботу вони отримають оцінку (як на іспиті).

2.2.8. **Етичні моменти взаємодії збирача з респондентами.** Часто респонденти, перед тим як погодитися на зустріч, цікавляться призначенням майбутніх записів, натякаючи на їх трансляцію по телевізору, в інтернеті чи на радіо. У таких випадках студент-фольклорист має чесно пояснити, що він не журналіст (чи блогер), а займається науковою працею, зібраний матеріал зберігатиметься в університеті (у фольклорному архіві, на кафедрі) і використовуватиметься для навчання студентів, підготовки курсових і магістерських робіт, написання підручників, наукових праць тощо. Однак у жодному випадку, прагнучи зацікавити респондентів, не можна давати заздалегідь неправдивих обіцянок “показати їх по телевізору”,

“прокрутити по радіо”, “надрукувати у газеті” чи “зробити зіркою Ютюба” [детальніше див.: 4, с. 125–128]. Можна пообіцяти лише те, що під силу виконати (наприклад, надрукувати повідомлення про зустріч з респондентом у студентській газеті і надіслати примірник респондентові поштою; надіслати респондентові фотографії зустрічі та ін.).

2.3. Організація збирацького сеансу

2.3.1. **Збирацький сеанс** – це ситуація записування фольклору у процесі взаємодії збирача (збирачів) з респондентом (респондентами), яка характеризується єдністю часу та місця (відбувається у визначений час й у визначеному місці). Під час збирацького сеансу збирач за допомогою різних технічних і нетехнічних записувальних засобів фіксує фольклорні явища та відомості про фольклорну традицію у виконанні респондентів.

2.3.2. **Форма проведення збирацького сеансу** різниться залежно від використовуваної методики збирання (фіксації) фольклорно-етнографічних матеріалів:

1) збирацький сеанс може проходити у **вигляді розмови** збирача з респондентом (респондентами): збирач розпитує респондентів про фольклорну традицію, звичаї, обряди (тобто проводить **усне опитування** у формі інтерв'ю чи анкетування), респонденти на прохання збирача виконують фольклорні твори, розповідають про своє життя, інші події. За такої форми проведення сеансу говорять про **штучний контекст фольклорного запису**, адже фольклорні твори були виконані не у природній ситуації їх побутування, а на прохання збирача;

2) збирацький сеанс може відбуватися у **вигляді спостереження** і фіксації фольклорного явища у природній ситуації його “живого” побутування, спонтанного виконання (наприклад, під час реального обряду, побутової ситуації) – без прямого втручання збирачів у

його перебіг. Тоді говорять про **натуральний контекст фольклорного запису**;

3) можливе також часткове поєднання названих контекстів (**комбінований контекст фольклорного запису**), коли збирач фіксує фольклорне явище в його природному виконанні, а також просить виконавців пояснити його зміст, прокоментувати перебіг.

2.3.3. Збирацький сеанс характеризують як одноразове явище, що відбувається в означеному місці і в означений час [11, с. 12], отже, сеанс не може повторитися. Кожну наступну зустріч навіть з тими самими людьми й у тому самому місці чи приміщенні потрібно позначати як окремий новий сеанс. У пропонованій концепції фольклористичного документування **збирацький сеанс є опорною одиницею фіксації** (а потім, відповідно, архівного опрацювання і збереження фольклорно-етнографічної інформації), тому до його організації і проведення потрібно ставитися максимально відповідально.

2.3.4. У процесі організації збирацького сеансу іноді вдається налагодити розмову з респондентами одразу ж після знайомства й розпочати запис – у такому випадку маємо **імпровізований збирацький сеанс**. Частіше доводиться домовлятися з респондентами про зустріч, планувати її – це буде **спланований збирацький сеанс**.

2.3.5. **Організація респондентів**. Щоб отримати якомога повнішу та достовірнішу фольклорно-етнографічну інформацію, варто спробувати запросити до участі у сеансі інших виконавців (зокрема знайомих респондента, особливо, якщо вони зазвичай співають чи музикують разом); бажано зібрати для запису невеликий гурт виконавців (до 4 осіб; працювати з більшим гуртом недосвідченому збирачеві значно складніше); така вимога не стосується фіксації специфічно “індивідуальних” жанрів і обрядів, для прикладу, заговлянь, сеансів традиційного лікування та ін.

2.3.6. **Організація збирачів**. Для ефективного проведення збирацького сеансу учасникам робочої збирацької групи важливо чітко

розподілити поміж собою **збирацькі функції**: опитувача, аудіотехніка, відеотехніка, фототехніка, протоколіста.

2.3.6.1. Опитувач – у збирацьких сеансах, у яких збір фольклорної інформації проводять методом усного опитування, опитувач веде інтерв'ю з респондентом (респондентами); його основне *завдання* – обравши відповідну до ситуації тактику виявлення фольклорного репертуару, налагодити активне спілкування з респондентами; зрозуміло, що інші учасники збирацької групи за потреби теж мають право ставити запитання респондентові (особливо, коли опитувач пропустив щось дуже важливе), але це завжди потрібно узгоджувати з опитувачем, щоб не створювати хаосу у розмові, особливо “паралельних” розмов збирачів із респондентами чи респондентів поміж собою.

2.3.6.2. Аудіотехнік – проводить аудіозапис збирацького сеансу (про зміст аудіофіксації збирацького сеансу див. у пункті 2.4.1); його *завдання*:

- оптимально розмістити звукозаписувальну апаратуру, орієнтуючись головню на розташування респондентів, щоб мікрофон (мікрофони) рівномірно охоплювали виконавський колектив;
- налаштувати чутливість мікрофонів;
- оцінити звуковий фон місця запису і за потреби покращити умови аудіозапису сеансу, наприклад: за несприятливої для запису погоди (особливо вітряної, дощової) чи інших обставин (шум дороги, ріки, гавкіт собаки) – просити респондента перейти до хати чи іншого приміщення (у хаті просити вимкнути прилади, які створюють шум: радіо, телевізор, холодильник тощо);
- під час запису сеансу постійно стежити за якістю звукозапису: коригувати розташування і чутливість мікрофона для отримання якомога кращої якості звучання (задля цього рекомендовано звукозапис сеансу проводити у навушниках; якщо запис веде сам опитувач, тоді краще в одному навушнику);
- слідкувати за станом акумуляторів чи батарей живлення.

2.3.6.3. Відеотехнік – проводить відеозапис збирацького сеансу (про зміст відеофіксації збирацького сеансу див. у пункті 2.4.1); його *завдання*:

- оптимально розмістити відеозаписувальну апаратуру, освітлювальні прилади (накамерне світло), враховуючи найперше якість освітлення респондентів чи обрядової події (на відкритому просторі чи у приміщенні), а також можливість охопити у відеокадрі всіх респондентів, загалом ситуацію збирацького сеансу, обрядову подію;
- за потреби покращити умови відеозапису (звісно, якщо це можливо, зокрема під час “натурального” перебігу обряду);
- під час фіксації перебігу сеансу постійно стежити за якістю відеозапису: вчасно реагувати на зміни ситуації, за потреби деталізувати зображення (якщо існує технічна можливість); відеозапис сеансу рекомендовано проводити у навушниках.

Робота відеокамери, як відомо, може суттєво “збурити” комунікативну атмосферу збирацького сеансу: респонденти можуть конфузитися через свій зовнішній вигляд чи вигляд помешкання; неперушно “прикипіти” до об’єктива; взагалі відмовитися від спілкування “на камеру”. Тож якість та інформативність відеозапису збирацького сеансу залежить не лише від кваліфікації відеотехніка, але й великою мірою від злагодженої співпраці усіх збирачів: якщо з відеокамерою працює окремий оператор (відеотехнік), тоді опитувач, налагодивши активне спілкування з респондентами, зможе поступово перевести їхню увагу з камери на тему розмови й у такий спосіб досягти відтворення природної комунікативної та виконавської ситуації.

2.3.6.4. Фототехнік – проводить фотофіксацію збирацького сеансу (детальніше про зміст фотофіксації збирацького сеансу див. у пункті 2.4.2); його *завдання*:

- оптимально налаштувати фототехніку й освітлювальні прилади, враховуючи місце проведення сеансу, освітлення, розташування учасників сеансу;

– під час сеансу фіксувати основні моменти перебігу сеансу, їх учасників (зокрема важливо сфотографувати, особливо за відсутності відеофіксації, зміни розташування респондентів під час сеансу, що проходить у формі інтерв'ю; під час запису у натуральному контексті потрібно намагатися схопити бодай найважливіші етапи обряду);

– за потреби виконувати деталізовані фото обрядових атрибутів, побутових предметів та інших реалій, про які йдеться у сеансі.

2.3.6.5. Протоколіст – занотує у “польовому зошиті” перебіг збирацького сеансу (детальніше про зміст фіксації сеансу у “польовому зошиті” див. у пункті 2.4.3); його завдання:

– вичерпно зафіксувати паспортну інформацію сеансу, відомості про респондентів (у цьому моменті протоколіст фактично дублює працю опитувача і, викладаючи здобуту інформацію на папері, має змогу контролювати її вичерпність);

– під час сеансу фіксувати основні моменти його перебігу: нотувати виконання фольклорних творів, коментарів (стисло, зазначаючи їх початкові рядки, виконавців, народну термінологію);

– фіксувати вербальні (діалектна лексика) і позавербальні нюанси виконання (характеристика особистості респондента, манера виконання, сприйняття твору слухачами), контексті дані сеансу.

2.3.7. Рекомендований розподіл збирацьких функцій учасників робочої групи під час збирацького сеансу залежно від використовуваних форм фіксації:

	Форми технічної фіксації			
	аудіофіксація	аудіофіксація, фотофіксація	аудіофіксація, відеофіксація	аудіофіксація, відеофіксація, фотофіксація
перший збирач	опитувач	опитувач, аудіотехнік	опитувач, аудіотехнік	опитувач, аудіотехнік
другий збирач	аудіотехнік	фототехнік	відеотехнік	відеотехнік, фототехнік
третій збирач	протоколіст	протоколіст	протоколіст	протоколіст

2.3.8. Організація записувальної апаратури

2.3.8.1. У процесі організації збирацького сеансу важливо вчасно підготувати й оптимально розмістити записувальну апаратуру (диктофон, відео- і фотокамеру, мікрофони, освітлювальні прилади).

2.3.8.2. На використовуваних цифрових записувальних пристроях важливо встановити коректний час і дату, щоб усі файли технічних фіксацій сеансу хронологічно узгоджувалися поміж собою.

2.3.8.3. Під час запису перебігу сеансу важливо постійно стежити за якістю технічної фіксації (аудіо- та відеозаписом), слідкувати за станом батарей живлення, об'ємом пам'яті цифрових записувальних пристроїв.

2.3.8.4. Після закінчення сеансу важливо правильно завершити процеси аудіо- та відеозаписування, щоб не пошкодити і не втратити записи; вимкнути і за потреби заблокувати записувальні пристрої; акуратно їх скласти і запакувати; уважно зібрати допоміжне обладнання (штативи, освітлення, навушники, блоки живлення, подовжувачі, адаптери та ін.).

2.4. Проведення збирацького сеансу

У цьому розділі основну увагу зосередимо на особливостях **проведення збирацьких сеансів у вигляді розмови** збирача з респондентом (методом усного опитування у формі інтерв'ю чи анкетування), оскільки такий різновид збирацьких сеансів найхарактерніший для літніх студентських фольклористичних практик.

Процеси проведення і записування збирацького сеансу розглядаємо за можливими **формами фіксації** фольклорно-етнографічної та допоміжної інформації: аудіо-, відео- та фотофіксація; писемна фіксація у “польовому зошиті”.

2.4.1. Аудіо- та відеофіксація збирацького сеансу

2.4.1.1. Перед початком фіксації збирацького сеансу потрібно **надати респондентам інформацію про його мету та зміст**, наприклад:

Збирач-1: Добрий день. Ми студенти Львівського університету імені Івана Франка, приїхали у вашу місцевість для запису фольклору, народних звичаїв і обрядів.

Нам рекомендували звернутися до вас як до знавця місцевого фольклору / народної музики / народних звичаїв і обрядів та ін.

Чи ви могли б приділити нам трішки часу і розповісти про місцеві звичаї та обряди / заспівати / заграти на музичних інструментах та ін.?

2.4.1.2. **Отримати усну згоду респондента (усіх респондентів) на його (їх) знімання** у процесі аудіо-, відео- та фотофіксації перебігу збирацького сеансу (роз'яснення див. у пункті 1.3.4.1):

Збирач-1: Чи ви не заперечуєте, щоб ми записали нашу розмову (інтерв'ю, зустріч) на диктофон та/або відеокамеру; а також зробили фотографії?

2.4.1.3. Отримавши згоду респондента на аудіо-, відео- та фотофіксацію, **оптимально розмістити звукозаписувальну апаратуру**, орієнтуючись головню на розташування респондентів, щоб мікрофон (мікрофони) рівномірно охоплювали виконавський колектив (детальніше див. у пункті 2.3.6.2); **оптимально розмістити відеозаписувальну апаратуру**, освітлювальні прилади (накамерне світло), щоб мати можливість охопити у відеокадрі усіх респондентів, загалом ситуацію збирацького сеансу, обрядову подію (детальніше див. у пункті 2.3.6.3).

2.4.1.4. **Записати на аудіо-, відеоносій усну згоду респондента (усіх респондентів) на його (їх) знімання** у процесі аудіо-, відео- та фотофіксації перебігу збирацького сеансу (див. пункт 1.3.4.1):

Збирач-1: Просимо вас повторити на диктофон та/або відеокамеру, що ви не заперечуєте, щоб ми записали нашу розмову (інтерв'ю, зустріч) на диктофон та/або відеокамеру; а також зробили фотографії?

2.4.1.5. Отримати усну згоду респондента (усіх респондентів) на фіксування виконання фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації у фонограмі та/чи відеограмі (роз'яснення див. у пункті 1.3.4.2):

Збирач-1: Чи ви не заперечуєте, щоб ми записали на диктофон та/чи відеокамеру, як ви співаєте / розповідаєте / граєте на музичному інструменті?

2.4.1.6. На початку кожного збирацького сеансу потрібно наговорити на аудіо- / відеоносії такі паспортні дані сеансу (так званий початковий паспорт⁶³ сеансу, рубрики 11–23 паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу)⁶⁴:

порядковий номер сеансу:	<i>сеанс № 1</i>
дата проведення сеансу:	<i>1 липня 2021 року</i>
день тижня:	<i>четвер</i>
свято / будень:	<i>будень</i>
час початку сеансу:	<i>початок сеансу о 12.05 год.</i>
місце проведення сеансу (тип і назва населеного пункту):	<i>село Головецько</i>
місцева (давня) назва населеного пункту:	<i>давня назва – Головецько Долішнє</i>
назва частини населеного пункту:	<i>куток Шляхта (колишній хутір)</i>
територіальна громада / сільрада / міськрада:	<i>територіальна (сільська) громада Стрілки</i>
район:	<i>Самбірський район</i>
область:	<i>Львівська область</i>
країна:	<i>Україна</i>

⁶³ Під “паспортними даними” або “паспортом” збирацького сеансу фольклористи розуміють основну інформацію про сеанс: час, місце й умови проведення, учасників, зафіксований фольклорно-етнографічний матеріал.

⁶⁴ Щоб було зручніше наговорювати паспортну і супровідну інформацію збирацького сеансу та контролювати її вичерпність, опитувач може видрукувати собі паспортний блок інформаційного бланка збирацького сеансу (файл бланка EK_seans_form.doc) й орієнтуватися за ним (див. пункт 3.3.1.2).

2.4.1.7. Якщо збирач (збирачі) особисто знайомий з респондентом (респондентами), зустрічається з ним за рекомендацією знайомих респондента чи зумів вже в часі організації збирацького сеансу налагодити з респондентом приязні стосунки, на початку сеансу можна **записати основну інформацію про респондента** (див. пункт 2.4.1.23). В інших випадках, як показує польовий досвід, респонденти з осторогою ставляться до незнайомих людей із записувальною технікою, які розпочинають розмову з ними із випитування персональних даних. Це може суттєво зіпсувати довірливу атмосферу збирацького сеансу. Відтак на початку сеансу рекомендуємо довідатися у респондентів їхні імена, щоб коректно вести розмову, а детальну інформацію випитати і записати на аудіо- / відеоносій вже наприкінці чи в інший зручний момент сеансу.

2.4.1.8. Необхідно здійснювати **суцільний запис сеансу**, що означає **безперервну і повну фіксацію** фольклорних творів та їх традиційного обрядового, побутового, комунікативного контексту: функціонування творів в натуральній обрядовій, побутовій ситуації, у процесі живого спілкування носіїв традиції. Потрібно, отже, фіксувати на аудіо- / відеоносій виконання фольклорних творів та обрядодій; розмову збирача з респондентом (запитання збирача та відповіді респондента), розмови, суперечки респондентів між собою; особливо коментарі респондентів до творів (їх виконання, змісту, жанрової належності, оцінку їх естетичної якості, ставлення до творів, вказівки на походження творів у репертуарі виконавця, пояснення незрозумілих діалектних слів, виразів тощо).

2.4.1.9. **Фольклорні твори** обов'язково **записувати** на аудіо- / відеоносій **повністю**, якщо записано не увесь твір, обов'язково зазначити причину (з вини записувача чи респондента).

2.4.1.10. Важливо записувати **всі варіанти фольклорного твору**. Ніколи не зупиняйте респондентів, коли вони виконують твір, який ви уже записали від інших респондентів. Також трапляється, що під час одного сеансу чи наступної зустрічі респондент може повторно виконати фольклорний твір – не зупиняйте його.

2.4.1.11. Пісні потрібно записувати тільки зі співу, прозу – з розповіді, але не з надиктовування.

2.4.1.12. Фольклорні твори, які традиційно виконує гурт, бажано і записувати від гурту виконавців (з 2–4 осіб); твори сольного побутування записувати в сольному виконанні.

2.4.1.13. **Тактику виявлення фольклорного репертуару** вибираємо відповідно до особистості респондента, його знань, темпераменту, уподобань. Загальноприйнято розпочинати з улюблених творів виконавця, які він найкраще знає, а потім перейти до опитування за питальником; або ж виконаний з власної волі респондента репертуар доповнюємо за питальником тощо. Загалом порядок фіксування фольклорного репертуару не має принципового значення, важливо – прагнути вичерпно записати репертуар виконавця.

2.4.1.14. У **фіксації обрядового фольклору** дієвою є практика комплексного опитування за основними обрядовими діями, їх етапами та моментами, в яких функціонують обрядові фольклорні твори (див. Додаток № 1. Загальна програма-питальник “Фольклорна традиція українців”, розділи про обрядовий фольклор).

2.4.1.15. У **фіксації необрядового фольклору** дієвою є практика тематичного опитування (наприклад: “Що у вас співають, розповідають про повстанську боротьбу?”). При цьому варто рухатися тематичними блоками, а не хаотично перестрибувати з однієї теми на іншу, збиваючи виконавця (див. Додаток № 1. Загальна програма-питальник “Фольклорна традиція українців”, розділи про необрядовий фольклор).

2.4.1.16. Також варто пам’ятати, що **народні виконавці** зазвичай не є універсальними, а **спеціалізуються** на певних фольклорних пластах: активний учасник родинної обрядовості, зрозуміло, більше заангажований у цей фольклорний пласт. Досить часто патріотично налаштовані респонденти, добрі знавці й виконавці новітнього історичного фольклору (стрілецьких, повстанських пісень), менш охоче виконують збирачеві побутові та обрядові твори, вважаючи їх не такими важливими (зокрема для запису).

2.4.1.17. **Не перебивати респондента** під час виконання твору, а також при його коментуванні; усі запитання до тексту і контексту твору ставити лише після його виконання.

2.4.1.18. Просити респондента **виконувати твори для запису природно**⁶⁵: 1) щодо **темпу**: не швидше і не повільніше, а саме в такому темпі, в якому їх співають / грають / оповідають натурально, під час обряду; 2) щодо **динаміки, сили звуку**: не тихіше і не голосніше, а так, як їх співають / грають / оповідають звичайно.

2.4.1.19. **Не поспішати із записом**: якщо потрібно, давати виконавцеві час і можливість добре пригадати забутий текст чи мелодію.

2.4.1.20. Якщо твір призабутий, попросити виконавця пригадати його, особливо, якщо збирач перебуває на місці і має можливість прийти наступного дня.

2.4.1.21. Спільно з респондентом (та іншими присутніми) можна проводити **контрольне прослуховування** й обговорення щойно записаного; **перезапис** помилково чи невпевнено виконаних творів (з обов'язковою фіксацією на аудіо- / відеоносії усіх попередніх повторів-“репетицій”).

2.4.1.22. Потрібно пам'ятати, що **неможливо вичерпати увесь фольклорний репертуар респондента чи гурту за один сеанс**, це реально лише за кілька зустрічей, бажано з певним інтервалом (у кілька днів). Не можна зловживати часом та фізичними можливостями людей – перевтомлені першим тривалим сеансом респонденти, особливо старшого віку, часто відмовляються зустрітись для продовження записів. Тому потрібно прагнути не надто відривати їх від щоденних справ, домовлятися про наступні зустрічі у зручний для них час.

---

⁶⁵ Часто буває, що респонденти старшого віку, від яких збирачі колись записували ще від руки чи на магнітофон, квапляться у виконанні творів, щоб “зеконотити” збирачам плівку, або ж, навпаки, уповільнюють виконання, щоб збирач “встигав” записувати на папері. В обох випадках варто доступно пояснити респондентові методику запису (“що запис ведеться на сучасну техніку, яка може записувати дуже довго”), щоб він не хвилювався і виконував твори природно.

2.4.1.23. Наприкінці або в інший зручний момент сеансу обов'язково записати на аудіо- / відеоносії **основну інформацію про респондента** (рубрики 31.01–31.11 паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу)⁶⁶; якщо респондентів кілька, потрібно позначити їх відповідними номерами, наприклад: респондент № 1, респондент № 2 і т. д.:

- 1) **ім'я, по батькові, прізвище**;
- 2) **дівоче прізвище** – вказуємо для одружених жінок;
- 3) **рік народження**;
- 4) **місце народження** – подаємо тип, назву населеного пункту, район, область, країну за територіально-адміністративним поділом, актуальним на час проведення збирацького сеансу;
- 5) **соціальне походження** – зазначаємо: з селян, міщан, шляхти, ремісників, робітників, службовців, інтелігенції та ін.;
- 6) **освіта** – зазначаємо: початкова, середня (або вказуємо кількість класів: 3 класи, 7 класів), середньо-професійна, вища;
- 7) **фах, професія, рід занять** – наприклад: тракторист, продавець, учитель, доярка, у колгоспі, на заводі, на власному господарстві та ін.;
- 8) **національність** – наприклад: українка;
- 9) **рідна мова** – наприклад: українська;
- 10) **віросповідання (конфесія)** – зазначаємо віросповідання та конфесійну належність (конфесію, гілку, течію), наприклад: християнка (греко-католик); християнин (православний); якщо людина заперечує релігію, вказуємо: невіруючий, невіруюча.

2.4.1.24. Бажаною є така **методика фіксації інформації про респондента**, коли респондент сам наговорює ці дані, відповідаючи на запитання збирача. Фіксування інформації про респондента потрібно розпочати запитом на згоду надати персональні дані та повідом-

---

⁶⁶ За потреби, якщо респондент запитає, для чого записують інформацію про його особу, збирачеві варто доступно пояснити йому призначення цих даних на основі міркувань, викладених у пункті 1.3.4.4.

ленням про місце, де будуть зберігатися зафіксовані персональні дані (роз'яснення див. у пункті 1.3.4.4):

Збирач-1: А тепер просимо вас подати про себе інформацію як про людину, яка виконала (заспівала, заграла, розповіла) фольклорні твори. Інформація про вас буде зберігатися у Фольклорному архіві Львівського національного університету імені Івана Франка:

[Якщо респондент надає згоду, збирач продовжує]:

Збирач-1: **Як ваше ім'я, по батькові, прізвище?**

Респондент-1: Марія Миколаївна Зинич.

З-1: **А як ваше дівоче прізвище?**

Р-1: Чижик. Чижик Марія Миколаївна.

З-1: **Якого року ви народилися?**

Р-1: 1949.

З-1: **Де ви народилися?**

Р-1: Та тут, у селі Головецько.

З-1: **А ким були ваші батьки – селянами?**

Р-1: Так, селянами, робили на землі.

З-1: **Яку маєте освіту?**

Р-1: Та яка там освіта, 8 класів школи.

З-1: **Де і ким ви працювали?**

Р-1: 20 років дояркою у колгоспі.

З-1: **Хто ви за національністю?**

Р-1: Я українка.

З-1: **Яка ваша рідна мова?**

Р-1: Та українська.

З-1: **До якої церкви ви ходите?**

Р-1: До нашої, греко-католицької.

2.4.1.25. Якщо респондент **не бажає чи відмовляється надавати інформацію про себе**, у жодному разі не можна схилити чи примушувати його до цього. Як показує досвід, найчастіше у ситуаціях відмови респонденти не бажають називати своє прізвище (рідше, вказувати рік народження), натомість без якихось застережень діляться іншою інформацією про себе. У такому випадку коректно фіксуємо ту інформацію, яку респондент згоджується надати; про-

токоліст у “польовому зошиті” в рубриці “ім’я, по батькові, прізвище” зазначає стать респондента (жінка, чоловік), а в рубриці “рік народження” вказує приблизний вік респондента (наприклад, 60 років).

2.4.1.26. Важливо також зафіксувати **додаткову інформацію про респондента** (рубрики 31.12–31.17 паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу; детальніше див. Додаток № 5. Контекстний питальник):

- 1) **біографічні дані про респондента, важливі для становлення його фольклорного репертуару** – з’ясовуємо істотні для розуміння становлення фольклорного репертуару факти з життя респондента;
- 2) **характеристика особистості респондента** – оцінюємо фізичний стан респондента, його темперамент, комунікабельність, ставлення до збирачів, культуру й особливості мови;
- 3) **виконавсько-музична характеристика респондента** – характеризуємо пам’ять респондента, його музикальність, голосові дані, оповідацький хист; зазначаємо, від кого навчився співати, оповідати; подаємо інформацію про володіння музичним інструментом і знання музичної грамоти;
- 4) **виконавсько-музична діяльність респондента** – з’ясовуємо, яким виконавством займається респондент: любительським (“для себе”, “при нагоді”) чи народнопрофесіональним (наприклад: на весіллях, хрестинах, похоронах, толоках, музиках тощо); чи бере він участь у професіональних, клубних ансамблях, хорах, колективах (вказуємо тривалість і систематичність участі);
- 5) **виконавсько-музичні традиції родини респондента** – з’ясовуємо, чи серед родичів респондента є або були знані виконавці: співаки, музики-інструменталісти, оповідачі;
- 6) **загальні відомості про культурне середовище, оточення респондента** – подаємо інформацію про культурно-освітні осередки, самодіяльні колективи населеного пункту, у якому проживає респондент; про культурні зв’язки з сусідніми населеними пунктами.

Інформацію за рубриками 1, 4–6 здобуваємо шляхом опитування респондента й аналізування його розповідей про себе. Характеристику особистості респондента та його виконавсько-музичних здібностей (рубрики 2, 3) формулюємо на основі власних спостережень за респондентом під час збирацького сеансу, а також і безпосередньо з його оповідей. Ці характеристики рекомендуємо зафіксувати на завершення активної фази сеансу (розмови з респондентом чи спостереження за явищем) або невдовзі після завершення сеансу, не відкладаючи на пізніше, бо через кілька активних експедиційних днів і проведених збирацьких сеансів враження про респондента суттєво затруться. Вельми дієвою є практика, коли після завершення активної фази сеансу опитувач наговорює цю інформацію на аудіо- / відеоносій, інші збирачі доповнюють її своїми спостереженнями, а протоколіст коротко нотує все у “польовому зошиті”.

2.4.1.27. Ознайомити респондента (респондентів) з інформованою згодою. Для цього можна зачитувати документ абзацами і роз’яснювати респондентові (респондентам) їх зміст, апелюючи до тих усних дозволів, які він (кожен з них) надав у ході сеансу.

Після ознайомлення попросити респондента **підписати інформовану згоду**. Якщо у сеансі брало участь кілька респондентів, кожному з них пропонуємо на підпис окремий примірник згоди. Зразок інформованої згоди див. у Додатку № 6.

Якщо респондент **не бажає чи відмовляється підписати інформовану згоду**, у жодному разі не можна схилити чи примушувати його до цього.

Про наявність чи відсутність підписаної інформованої згоди зазначити у рубриці 31.18 паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу.

2.4.1.28. Наговорити на аудіо- / відеоносій так званий **кінцевий паспорт сеансу** (рубрики 41–51 паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу), зокрема подати таку інформацію:

1) **особливості організації сеансу (сеанс імпровізований / спланований)** – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо

деталі організації, наприклад: сеанс імпровізований (збирачі зустріли респондентку № 1 на вулиці, вона запросила їх до хати і покликала до участі в сеансі свою подругу, респондентку № 2); сеанс спланований (сеанс допомогла організувати вчителька місцевої школи Марія Бойко, заздалегідь повідомивши респондента про запис);

2) **контекст запису фольклорних явищ (природний / штучний / комбінований)** – вказуємо термінами зі списку, наприклад: природний;

3) **умови проведення сеансу:**

3.1) **локація сеансу (у приміщенні / просто неба)** – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо деталі локації та умов проведення сеансу, наприклад: у приміщенні (у хаті респондентки № 1; в сусідній кімнаті внуки респондентки дивилися телевизор, тому в записі інколи чути сторонні шуми); просто неба (на лавці біля хати; в записі чути голоси домашніх тварин);

3.2) **зайнятість респондентів (під час праці / під час святкування / під час відпочинку)** – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо деталі, наприклад: під час відпочинку респондентів; під час святкування (респонденти зі своїми рідними, взявши частування, піднялися на горб біля села, де їхні внуки облаштували обрядове вогнище “собаню”, щоб разом відсвяткувати свято Івана);

4) **присутні слухачі:**

4.1) **категорії (родичі, сусіди, знайомі; селяни, робітники, інтелігенти, працівники керівних установ)** – вказуємо описово, наприклад: на сеансі непостійно були присутні родичі респондентки № 1 (онуки); на сеансі постійно була присутня вчителька української мови Марія Біжик, яка провела збирачів до респондентки і виявила бажання залишитися на записі (її присутність дещо сковувала респондентку, зокрема респондентка соромилася виконувати весільні приспівки сороміцького змісту);

4.2) **загальна кількість** – наприклад: двоє осіб, приблизно 10 і 12 років;

5) **збирачі** – вказуємо імена, прізвища та функції збирачів у сеансі, наприклад: сеанс записали Ірина Бойко (опитувач, аудіотехнік), Марія Комар (фототехнік) і Оксана Кметь (протоколіст);

б) **час закінчення сеансу** – наприклад: закінчення сеансу о 15.30 год.

Зразок подання кінцевого паспорта сеансу:

порядковий номер сеансу:	<i>завершився сеанс № 1</i>
особливості організації сеансу (сеанс імпровізований / спланований):	<i>сеанс імпровізований (збирачі зустріли респондентку № 1 на вулиці, вона запросила їх до хати і покликала до участі в сеансі свою подругу, респондентку № 2)</i>
контекст запису фольклорних явищ (природний / штучний / комбінований):	<i>контекст запису – штучний</i>
умови проведення сеансу (локація сеансу; зайнятість респондентів):	<i>сеанс відбувався у приміщенні (у хаті респондентки № 1; в сусідній кімнаті внуки респондентки дивилися телевізор, тому в записі інколи чути сторонні шуми); під час відпочинку респондентів</i>
присутні слухачі (категорії; загальна кількість):	<i>на сеансі непостійно були присутні родичі респондентки № 1, двоє онуків, приблизно 10 і 12 років</i>
збирачі (ім'я, прізвище, функція у сеансі):	<i>сеанс записали Ірина Бойко (опитувач, аудіотехнік), Марія Комар (фототехнік) і Оксана Кметь (протоколіст)</i>
час закінчення сеансу:	<i>закінчення сеансу о 15.30 год.</i>

2.4.1.29. Наголошуємо, що **порядок фіксації** на аудіо- / відеоносії зазначених вище **блоків інформації про збирацький сеанс** не має принципового значення. Важливо зафіксувати цю інформацію як-

найповніше. Тож якщо ви записали на диктофон / відеокамеру кінцевий паспорт сеансу (на сленгу фольклористів – “закрили сеанс”) і виявили, що забули подати ще якусь важливу інформацію, сміливо увімкніть записувальні пристрої і наговоріть її, додавши ремарку, наприклад: “Доповнення сеансу номер 1”. Те саме стосується і ситуації, коли після “закриття сеансу” респондент пригадав фольклорні твори чи вирішив доповнити подану під час сеансу фольклорно-етнографічну інформацію, – без вагань умикаємо записувальні пристрої та продовжуємо фіксацію сеансу.

2.4.2. Фотофіксація збирацького сеансу

2.4.2.1. **Об’єкти фотофіксації** – у процесі фотофіксації збирацького сеансу важливо:

- періодично фотографувати **основні моменти перебігу сеансу** в загальному ракурсі: під час запису у натуральному контексті потрібно намагатися схопити бодай найважливіші етапи обряду, їх учасників; сеанс, що проходить у формі інтерв’ю, важливо зафіксувати у природній комунікативній ситуації з усіма його учасниками (респондентами, збирачами, присутніми); необхідно також фіксувати зміни розташування респондентів під час сеансу (помінялися місцями, хтось покинув сеанс, хтось прийшов тощо);
- зробити фото **респондентів** (портретне, групове);
- сфотографувати **місце проведення сеансу**, його побутові реалії;
- за потреби виконувати деталізовані фото **обрядових атрибутів**, предметів та інших реалій, про які йдеться у сеансі;
- фотографувати **музичні інструменти**;
- зробити фотокопію **рукописних збірників респондентів**: пісеньників, колядників; травників, збірників замовлянь і молитов; збірок авторських творів та ін.;
- виконати **фотокопії фотографій з колекцій респондентів**, особливо зосереджуючи увагу на історичні фото, фотографії обрядів, обрядових атрибутів, об’єктів архітектури та ін.;

2.4.2.2. Масштабування фотоб'єктів: під час фотографування обрядових чи побутових речей, музичних інструментів потрібно покласти біля них лінійку, щоб потім за допомогою цього масштабу можна було з'ясувати реальний розмір сфотографованого предмета (якщо під руками не виявилось лінійки, для масштабування можна скористатися іншими предметами відомих розмірів, наприклад, мобільним телефоном, сірниковою коробкою та ін.); якщо це великий об'єкт (наприклад, обрядове вогнище “собітка”), можна сфотографувати біля нього когось зі збирачів для приблизного визначення розмірів об'єкта при опрацюванні фольклорних матеріалів.

2.4.2.3. Ідентифікація фотоб'єктів. На завершення активної фази збирацького сеансу важливо разом з респондентами переглянути зроблені фото і описати їх. Опис фото фіксуємо на аудіо- / відеонасінні та коротко нотуємо у “польовому зошиті”. У процесі ідентифікації фотоб'єктів потрібно:

- 1) ідентифікувати всі портретні фото (респондентів, присутніх на сеансі осіб) та осіб на групових фото;
- 2) з'ясувати місцеву назву, призначення, час виготовлення, належність сфотографованих предметів і речей;
- 3) з'ясувати зміст і датування фотокопійованих фото.

Зразок ідентифікації фотоб'єктів та інвентаризації носіїв фотографій збирацького сеансу див. у пункті 2.4.3.3.

2.4.3. Писемна фіксація збирацького сеансу в “польовому зошиті”

2.4.3.1. Писемну фіксацію збирацького сеансу в “польовому зошиті” можемо виконувати двома способами:

- 1) **рукописно** у паперовому “польовому зошиті” (у блокноті для записів, див. пункт 1.4.6.2); працюючи з паперовим “польовим зошитом”, протоколіст може видрукувати собі інформаційний бланк

збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc⁶⁷) й орієнтуватися за ним у процесі фіксації паспортної і супровідної інформації збирацького сеансу та контролювати її вичерпність;

2) **машинописно** в електронному “польовому зошиті” (на ноутбучі чи планшеті), використовуючи електронний файл інформаційного бланка збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc)⁶⁸, відповідно найменованій і збереженій (див. пункти 3.2.1.3–3.2.1.6).

2.4.3.2. Незалежно від форм писемної фіксації (рукописної чи машинописної), у “польовому зошиті” обов’язково подаємо:

1) **початковий паспорт** збирацького сеансу (детальніше див. у пункті 2.4.1.6);

2) **нумерований список** зафіксованих фольклорних творів, одиниць фольклорно-етнографічної інформації із зазначенням хто саме їх виконував (номерами респондентів: 1, 2 або всі, гуртом) і жанру (за визначенням самих респондентів і згідно з науковою класифікацією):

1. Був кавалок поля і корова біла,	1, 3
Но твоя дорога всьо того із’їла.	довга пісня /
Ти мене все тішив, шо бдеш гроші слати,	емігрантська
А я буду в скриню доляри ховати...	пісня

3) **словесний текст** фольклорних творів, одиниць фольклорно-етнографічної інформації:

- перші кілька рядків пісенних (віршованих) фольклорних творів;
- сюжет чи провідний мотив прозових фольклорних творів;

---

⁶⁷ Файл бланка EK_seans_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

⁶⁸ Файл бланка EK_seans_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

- основні змістові моменти фольклорно-етнографічної інформації;
- 4) **незрозумілі** (діалектна лексика) чи **нечітко вимовлені слова** з поясненнями та коментарями виконавців;
- 5) **невербальні моменти сеансу**: спостереження за характером респондента, за манерою виконання, артистизмом виконавця, за особливостями сприйняття твору слухачами, їхньою реакцією;
- 6) **описи чи замальовки** обрядодій, ігор, інструментів; **схеми** танців тощо;
- 7) основну та додаткову **інформацію про респондента** (детальніше див. у пунктах 2.4.1.23, 2.4.1.26);

Зразок фіксації основної інформації про респондента:

інформація про респондента:	<i>Респондент № 1:</i>
ім'я, по батькові, прізвище:	<i>Марія Миколаївна Зинич</i>
дівоче прізвище:	<i>дівоче прізвище – Чижик</i>
рік народження:	<i>1949 року народження</i>
місце народження:	<i>народилася у селі Головецько Самбірського району Львівської області</i>
соціальне походження:	<i>з селян</i>
освіта:	<i>освіта 8 класів</i>
фах, професія, рід занять:	<i>працювала дояркою у колгоспі</i>
національність:	<i>українка</i>
рідна мова:	<i>рідна мова – українська</i>
віросповідання (конфесія):	<i>християнка (греко-католик)</i>

- 8) **схему збирацького сеансу** (місце розташування учасників сеансу, аудіо- та відеозаписувальної техніки тощо);
- 9) **кінцевий паспорт сеансу** (детальніше див. у пункті 2.4.1.28) – подаємо відомості про:
  - особливості організації сеансу;
  - контекст запису фольклорних явищ;
  - умови проведення сеансу;

- присутніх на сеансі слухачів;
- збирачів;
- час закінчення сеансу;

10) **інвентаризацію технічних фіксацій** (електронних файлів фіксацій) збирацького сеансу і **записувальних пристроїв** (диктофонів, відео- і фотокамер). Інвентаризацію проводимо одразу ж після завершення активної фази збирацького сеансу. Її суть полягає у тому, що всі збирачі, які виконували у сеансі функції техніків (аудіо-, відео- і фототехніки), повинні чітко вказати протоколістові:

- форму технічної фіксації (аудіо-, відео-, фотофіксація);
- виконавця фіксації (ім'я відповідного техника);
- марку записувального пристрою, його індивідуальний номер (чи ім'я власника);
- назви файлів фіксацій (як їх подають записувальні пристрої).

Інвентаризація носіїв фотографій збирацького сеансу супроводжується ідентифікацією зафіксованих на фотографіях об'єктів (див. пункт 2.4.2.3);

2.4.3.3. Схематичний зразок оформлення писемної (рукописної) фіксації збирацького сеансу в паперовому “польовому зошиті”:

Сеанс № 1

25.06.2016 р., субота, будень

с. Василівка, хутір Василівський Яр, с/р Василівка,
р-н Сокиряни, обл. Чернівці

поч. 17.05 год.

кін. 18.45 год.

Респонденти:

1) Марія Василівна Гринько (дів. – Гуляк), 1957 р.н., місцева, з селян, середня спеціальна, завідувачка клубу, організаторка і керівниця самодіяльного ансамблю “Берегиня”, українка, укр. мова, христ. (правосл.), грає на акордеоні, фото Р6250166

2) Марія Іванівна Фрицак (дів. – Фрицак), 1951 р.н., місц., з селян, 8 кл., на заводі (у Сокирянах), у колгоспі, українка, укр. мова, христ. (правосл.), учасниця ансамблю “Берегиня”, фото Р6250167

3) Наталя Григорівна Фрицак (дів. – Фрицак), 1962 р.н., місц., з селян, середня, на господарстві, українка, укр. мова, христ. (правосл.), учасниця ансамблю “Берегиня”, фото Р6250168

Репертуар:

1. Через греблю вода йде, вода йде, 1, 2, 3 родинно-побутова пісня
А Федора п'яна йде, п'яна йде...
2. Полька (місцева) 1 полька / музика до танцю і ходи, необрядова
3. Ой якби вже, Господи, та й повечоріло, 1, 2, 3 любовна пісня
Щоби моє серденько та й повеселіло...
4. Зашумів лісок, затріщала ліщина. 1, 2, 3 любовна пісня
Поїхав козак, заплакала дівчина...
5. [Весілля] 1, 2, 3
6. Ой на току просо молотять, 1, 2 весільна пісня
А на столі вінок золотять...
7. [Паровання] 1, 2, 3
паровання, паровати = вибирати пару для дівчини чи хлопця
8. Ой добра, ой добра мамалига с молоком, 1, 2 парованка / любовна пісня
Ой пара, ой пара Катерина з Васильом...
мамалига = каша з кукурудзи
9. [Вечорниці] 1, 2, 3
[...]

Респ. № 1 – вчилася в культосвітньому училищі в Чернівцях, постійно проживає у Василівці; добрий фізичний стан, рухлива; холерик, дуже активна жінка, уміє організувати людей і захопити їх своїми творчими ідеями (їй належить ідея створення вокально-інструмент. ансамблю “Берегиня”); відкрита у спілкуванні; доброзичлива до збирачів, після сеансу запросила збирачів до вечері, охоче показала збирачам свою оселю, власноруч вишитий одяг; знає і добре пам'ятає багато пісень (традиційних і вивчених в ансамблі); співає чисто, голос сильний, високий; навчилася співати від матері, яка теж дуже любила співати (попри важке повоєнне життя); посередню музичну грамоту здобула в училищі (грає на акордеоні), любить співати і “для себе”, і в компанії, і “на людях”; засновниця і керівниця ансамблю “Берегиня” (15 років).

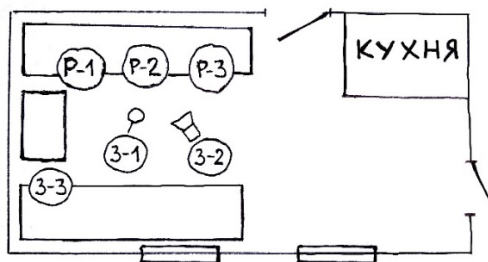
Респ. № 2 – працювала на заводі у Сокирянах, постійно проживає у Василівці; задовільний фізичний стан; меланхолік, дещо сором'язлива, на початку сеансу соромилася співати на відеокамеру, але потім розспівалася; прихильна до збирачів; найкраще з усіх респ. знає традиційний фольклор і обрядовість; співає чисто і впевнено, голос сильний, середній; навчилася співати від бабусі (у родині добре співали всі); любить співати “для себе”, в родинному колі; учасниця ансамблю “Берегиня” (від часу заснування).

Респ. № 3 – постійно проживає у Василівці; добрий фізичний стан; меланхолік, сором'язлива; прихильна до збирачів; традиц. фольклор знає менше; співає чисто, але тихо (наче соромлячись), голос високий; любить співати в ансамблі; учасниця ансамблю “Берегиня” (майже 10 років).

Усі респонденти охоче розповідали про місцеві звичаї; розмовляють місцевою говіркою.

У селі є школа, клуб, церква (новозбудована). У клубі активно діє вокально-інструмент. ансамбль “Берегиня” (засн. 2001 р., сьогодні склад 15 осіб), учасник регіональних конкурсів і фестивалів художньої самодіяльної (бувають з виступами у Молдові).

Схема сеансу

Кінц. паспорт:

Сеанс спланований (домовилися з респ. № 1 напередодні, 24.06.2016 р., у магазині)

Контекст запису – штучний

Сеанс відбувався у хаті респ. № 1, сторонніх шумів не було; під час відпочинку

Присутня внучка респ. № 3, 5 років

Збирачі: 1) Марія Папіш (опитувач, аудіотехнік)

2) Віталій Сергієнко (відеотехнік, фототехнік)

3) Олена Якимович (протоколіст)

Аудіо:

диктофон Zoom H1, № 12
 аудіотехнік Марія Папіш
 файли: 160625-000-003.wav (124 хв.)
 160625-000-004.wav (13 хв.)

Відео:

відеокамера Panasonic HDC-HS60, № 2
 відеотехнік Віталій Сергієнко
 файли: 20160625_170520.m2ts
 20160625_174517.m2ts

Фото:

фотокамера Olympus SP-510 (Олена Якимович)
 фототехнік Віталій Сергієнко
 файли: P6250162–P6250181.jpg

162–164	перебіг сеансу
165	респ. № 1, 2, 3
166	респ. № 1
167	респ. № 2
168	респ. № 3 та її внучка
169–175	скриня, у якій молодій давали посаг, 1950-ті роки, належить респ. № 1
176–181	перебіг сеансу

Респонденти просили вислати їм фото.

Адреса: Марія Василівна Гринько,
 вул. Лесі Українки, буд. 34, село Василівка
 Сокирянський р-н, Чернівецька обл.

Увага! Домовилися про ще одну зустріч у вівторок 28.06.2016 р. на 14.00 год.
 у клубі. Будуть інші учасники ансамблю “Берегиня”.

2.5. Узгодження збирацької праці учасників фольклористичної експедиції

2.5.1. У ході фольклористичної експедиції важливо максимально узгоджувати роботу всіх її учасників.

2.5.2. Для узгодження збирацької роботи учасники експедиції за змогою щодня збираються на зустрічі-“звірки”, під час яких вони:

1) **підбивають підсумки зробленого за день**: обмінюються інформацією про зібраний польовий матеріал; аналізують її, з'ясовуючи типові риси досліджуваної фольклорної традиції; оголошують цікаві знахідки, особливо, якщо окремі учасники чи робочі групи проводять тематичні дослідження;

2) за необхідності **перевіряють здобуту інформацію**, намагаючись з'ясувати всі проблеми, що виникають у потрактуванні нового матеріалу, тут же на місці, допоки є можливість звернутися до респондента, за допомогою якого можна зокрема вияснити традиційну позицію у цьому питанні самих носіїв фольклору;

3) **узгоджують відомості про** опитаних і рекомендованих середовищем **респондентів**, народнотрадиційне культурне середовище досліджуваних населених пунктів;

2.5.3. Під час зустрічі-“звірки” кожен **збирач / збирацька група** коротко **інформує про записані за день сеанси**, зокрема вказує: місце запису, респондентів (коротка інформація), зафіксований фольклорний репертуар (найчисельніші типи, жанри; рідкісні явища; загальну кількість зафіксованих одиниць), тривалість сеансу. Усі інші учасники нотують для себе цю інформацію, щоб мати загальну картину експедиційних напрацювань (і щоб, зокрема, не “відкривати” заново вже опитаних респондентів);

2.5.4. Під час зустрічей-“звірок” важливо чітко **ідентифікувати збирацькі сеанси**, зокрема їх належність до доробку того чи того збирача / збирацької групи. Це вкрай суттєво у випадку спільного проведення збирацького сеансу зусиллями учасників кількох робочих груп (таке інколи трапляється, коли середовище скеровує збирачів до одних і тих же авторитетних виконавців). За відсутності такої координації можливе дублювання фольклорних матеріалів у доробку різних збирацьких груп і згодом паралельне архівне опрацювання одного й того ж матеріалу (і, відповідно, даремна затрата часу і зусиль).

2.5.5. На завершення зустрічі-“звірки” учасники експедиції **планують польову роботу на наступний день**, зокрема узгоджують те-

рени праці робочих збирацьких груп; визначають респондентів для проведення сеансів.

2.6. Організація, копіювання, резервне копіювання і зберігання електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів під час польового дослідження

2.6.1. Після завершення кожного робочого експедиційного дня керівник експедиції проводить **копіювання електронних файлів** фольклорно-етнографічних матеріалів із записувальних пристроїв (диктофона, відео- та фотокамери) кожної робочої збирацької групи на “польовий комп’ютер” експедиції.

2.6.2. Копіювання електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів найкраще проводити під час або після зустрічі-“звірки”, коли учасники експедиції прозвітували про записані під час робочого дня збирацькі сеанси та чітко ідентифікували матеріали сеансів (див. пункт 2.5.4).

2.6.3. Для організації електронних файлів зафіксованих фольклорно-етнографічних матеріалів керівник експедиції створює на робочому диску “польового комп’ютера” окрему папку – так звану **електронну архівну папку польового дослідження**.

2.6.4. Електронну архівну папку польового дослідження керівник експедиції **найменше за допомогою архівного шифру польового дослідження** – наприклад: ЕК_12AV20210701. Архівний шифр визначає керівник польового дослідження, попередньо погодивши його з архівістом Фольклорного архіву КУФ. Порядок формування архівного шифру польового дослідження: ЕК – назва архівного фонду (де зберігатимуться зібрані фольклорно-етнографічні матеріали експедиції), так вписуємо; 12 – номер області України, де проходило польове дослідження (див. Додаток № 10. Шифратори); AV – ініціали імені та прізвища керівника студентської фольклористичної практики латинськими літерами (див. Додаток № 10. Шифратори): AV – Андрій Вовчак; 20210701 – дата початку польового дослі-

дження (подаємо за датою початку студентської фольклористичної практики в порядку: рік, місяць, день). Ім'я папки записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня риска).

2.6.5. В електронній архівній папці польового дослідження керівник експедиції разом з учасниками кожної робочої збирацької групи створює окрему **електронну архівну папку** для матеріалів відповідної **робочої групи**. Принципи упорядкування (організації) електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів в електронній архівній папці робочої групи викладено у розділі 3.1.

2.6.6. В електронну архівну папку робочої групи (у відповідні підпапки за формами фіксації: аудіозапис, відеозапис, фотографія) керівник експедиції разом з усіма учасниками цієї групи копіює електронні файли фольклорно-етнографічних матеріалів з усіх записувальних пристроїв (диктофона, відео- та фотокамери).

2.6.7. Після завершення копіювання електронних файлів із записувальних пристроїв усіх робочих груп на “польовий комп’ютер” експедиції керівник експедиції проводить **резервне копіювання інформації** з цього комп’ютера **на зовнішній накопичувач** (HDD, SSD).

2.6.8. Лише переконавшись в успішності резервного копіювання електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів на зовнішній накопичувач, збирачі можуть видалити ці файли зі своїх записувальних пристроїв, щоб звільнити місце для нових фіксацій.

2.6.9. До заходів копіювання електронних файлів записаних фольклорно-етнографічних матеріалів потрібно ставитися дуже відповідально і намагатися проводити їх щодня, наприкінці кожного робочого збирацького дня. Якщо ж такої можливості немає, тоді частотність копіювання потрібно визначати об’ємом пам’яті записувальних пристроїв; однак не варто відкладати цей процес на довший час, бо через три-чотири дні інтенсивного польового дослідження студенти-збирачі вже цілком “забудуть” свої перші записи й усі

можливі технічні нюанси фіксацій (і тоді доведеться затрачати значно більше часу для ідентифікації й опису файлів фіксацій).

2.6.10. Під час експедиції важливо пам'ятати про **безпеку зберігання “польового комп'ютера” і зовнішнього накопичувача**: необхідно неухильно дотримуватися технічних правил їх експлуатації та зберігання, а також мінімізувати небезпеку їх одночасної втрати (якщо, наприклад, під час роботи у “полі” “польовий комп'ютер” залишається на “базі”, тоді зовнішній накопичувач з резервними копіями фольклорно-етнографічних матеріалів керівник експедиції носить зі собою).

Розділ 3. КАМЕРАЛЬНЕ (АРХІВНЕ) ОПРАЦЮВАННЯ ЗІБРАНИХ ФОЛЬКЛОРНИХ МАТЕРІАЛІВ

3.1. Упорядкування електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

Із використанням електронних форматів записування та зберігання фольклорної інформації дуже важливим у праці фольклористів-збирачів вже під час польового дослідження, а згодом при камеральному (архівному) опрацюванні зібраного матеріалу є питання коректного **оперування електронними файлами** здобутих фольклорно-етнографічних матеріалів.

Розрізняємо **первинні електронні файли** – електронні файли фіксацій (аудіо- та відеозаписів, фотографій, інших графічних ілюстрацій), здобуті під час польового дослідження. Потрібно пам'ятати, що вони мають особливу цінність як єдині і неповторні фольклорні документи. Електронні файли фіксацій (аудіо- та відеозаписи, фотографії) не можна редагувати: змінювати тип, розмір, тривалість файлу.

Вторинні електронні файли – це файли транскрипцій фольклорних записів, файли каталогів зібраного матеріалу, тобто файли документів, створених уже в процесі камерального (архівного) опрацювання здобутих у “полі” фольклорно-етнографічних матеріалів.

Для успішного упорядкування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів важливо, щоб усі учасники експедиції тісно співпрацювали та максимально узгоджували свою роботу.

3.1.1. Організація електронних файлів фольклорно- етнографічних матеріалів збирача / робочої збирацької групи

3.1.1.1. Для організації електронних файлів зафіксованих фольклорно-етнографічних матеріалів збирач / учасники робочої збирацької групи створюють на робочому диску свого комп'ютера окрему папку – так звану **електронну архівну папку робочої групи**.

3.1.1.2. **Електронну архівну папку робочої групи найменуємо** за допомогою спеціального шифру – наприклад: EK_12AV20210701_boyko – в такому порядку: EK – назва архівного фонду, так вписуємо; 12 – номер області України, де проходило польове дослідження (див. Додаток № 10. Шифратори); AV – ініціали імені та прізвища керівника студентської фольклористичної практики латинськими літерами (див. Додаток № 10. Шифратори): AV – Андрій Вовчак; 20210701 – дата початку польового дослідження (подаємо за датою початку студентської фольклористичної практики в порядку: рік, місяць, день); boyko – вказуємо латинськими літерами з малої букви прізвище одного з учасників робочої групи. Ім'я папки записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня риска). Важливо узгодити імена електронних архівних папок усіх робочих груп експедиції, щоб за наявності в учасників однакового прізвища уникнути повторення.

3.1.1.3. В електронній архівній папці робочої групи створюємо **папки для кожного збирацького сеансу**, які найменуємо, використовуючи назву архівної папки робочої групи (EK_12AV20210701_boyko) та додаючи індекс і номер відповідного сеансу, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01, EK_12AV20210701_boyko_seans02, EK_12AV20210701_boyko_seans03 і т. д.

3.1.1.4. У папці кожного збирацького сеансу створюємо **підпапки для розміщення електронних файлів** фольклорно-етнографічних матеріалів за формами фіксації. Ці папки найменуємо англійською мовою: папка для зберігання аудіозаписів фольклорно-етнографічних матеріалів – audio_files, фотографій – photo_files, текстових транскрипцій записів – text_files, відеозаписів – video_files.

3.1.1.5. Приклад розміщення і найменування підпапок електронної архівної папки робочої збирацької групи на робочому диску комп'ютера:

- EK_12AV20210701_boyko
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01
    - audio_files
    - photo_files
    - text_files
    - video_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans02
    - audio_files
    - photo_files
    - text_files
    - video_files

3.1.2. Найменування електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів

3.1.2.1. Перед найменуванням (фактично перейменуванням) електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів необхідно **зробити копію** цих **файлів** (наприклад, на HDD, SSD, USB-флеш-накопичувачі чи у хмарному сховищі).

3.1.2.2. Електронні файли перейменовуємо за допомогою відповідної комп'ютерної програми (наприклад: Explorer чи Total Commander для Microsoft Windows).

3.1.2.3. **Найменування файлів аудіозаписів:** ім'я файлу аудіозапису – наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01 – складається з імені електронної архівної папки робочої групи – EK_12AV20210701_boyko, номера відповідного збирацького сеансу, який записаний у цьому файлі – seans01, та номера файлу аудіозапису – audio01. Ім'я файлу записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня риска). У деяких програмах ім'я файлу може відображатися також із розширенням, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01.wav – розширення файлу змінювати не можна. Часто трапляється, що один сеанс може бути записаний у кількох файлах (наприклад, унаслідок вимушеного чи помилкового

зупинення запису, розряджання батареї тощо). У такому випадку в назві після слова “audio” потрібно вказати порядковий номер кожного файлу аудіозапису: EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01.wav, EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio02.wav і т. д.

3.1.2.4. Найменування файлів відеозаписів: ім'я файлу відеозапису – наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_video01 – складається з імені електронної архівної папки робочої групи – EK_12AV20210701_boyko, номера відповідного збирацького сеансу, який записаний у цьому файлі – seans01, та номера файлу відеозапису – video01. Ім'я файлу записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня риска). У деяких програмах ім'я файлу може відображатися також із розширенням, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_video01.mov – розширення файлу змінювати не можна. Якщо один сеанс був записаний у кількох файлах, у назві після слова “video” потрібно вказати порядковий номер кожного файлу: EK_12AV20210701_boyko_seans01_video01.mov, EK_12AV20130701_boyko_seans01_video02.mov і т. д.

3.1.2.5. Найменування файлів фотографій. Перед найменуванням файлів фотографій усі фотографії потрібно згрупувати на: а) **фото, які належать до збирацьких сеансів** (фото респондентів, перебігу сеансу, реалій обрядовості, про які йшлося під час сеансу тощо), та б) **загальні фото**, які не належать до конкретного збирацького сеансу (фото поселення, традиційної архітектури, транспорту тощо).

В імені файлу **фото збирацького сеансу** – наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo01 – вказуємо: ім'я електронної архівної папки робочої групи – EK_12AV20210701_boyko, номер відповідного збирацького сеансу – seans01, порядковий номер фото – photo01. Ім'я файлу записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня риска). Файли фотографій збирацького сеансу зберігаємо у підпапці photo_files відповідного збирацького сеансу.

В імені файлу **загального фото** – наприклад: EK_12AV20210701_boyko_photo01 – вказуємо: ім'я електронної архівної папки робочої групи – EK_12AV20210701_boyko і порядковий номер фото – photo01. Ім'я файлу записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижня

риска). Файли загальних фотографій зберігаємо у папці photo_files електронної архівної папки робочої групи.

У деяких програмах ім'я файлу фото може відобразитися також із розширенням, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo01.jpg – розширення файлу змінювати не можна.

3.1.2.6. Приклад розміщення, найменування і наповнення підпапок електронної архівної папки робочої збирацької групи на робочому диску комп'ютера:

- EK_12AV20210701_boyko
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01
    - audio_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01.wav
    - photo_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo01.jpg
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo02.jpg
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo03.jpg
    - text_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_text01.doc
    - video_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_video01.mov
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_video02.mov
  - EK_12AV20210701_boyko_seans02
    - audio_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans02_audio01.wav
      - EK_12AV20210701_boyko_seans02_audio02.wav
    - photo_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo01.jpg
      - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo02.jpg [...]
      - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo12.jpg

- text_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans02_text01.doc
- video_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans02_video01.mov
- photo_files
  - EK_12AV20210701_boyko_photo01.jpg
  - EK_12AV20210701_boyko_photo02.jpg [...]
  - EK_12AV20210701_boyko_photo45.jpg

3.1.3. Резервне копіювання електронних файлів

3.1.3.1. Під час роботи з електронними файлами фольклорно-етнографічних матеріалів необхідно періодично (після виконання кожної важливої операції) здійснювати **резервне копіювання** накопиченої інформації (наприклад, на HDD, SSD, USB-флеш-накопичувачі чи у хмарному сховищі).

3.2. Транскрибування словесних текстів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

Транскрибування полягає у графічному оформленні (списуванні на папір, уведенні в електронні текстові чи нотні програми) словесного та музичного тексту, контексту зафіксованого на аудіо- й відеоносіях фольклорного явища.

Зважаючи на особливості підготовки фольклористів-філологів, у цьому посібнику увагу зосереджено саме на **транскрибуванні словесних текстів** зафіксованих фольклорно-етнографічних явищ.

Зібрані фольклорно-етнографічні матеріали **транскрибуємо за збирацькими сеансами**, під час яких вони були зафіксовані.

3.2.1. Упорядкування електронних файлів транскрипцій

3.2.1.1. Перш ніж приступити до транскрибування (словесного, музичного тексту) фольклорно-етнографічних матеріалів необхідно **виготовити робочі копії записів** збирацьких сеансів (особливо при користуванні аналоговими носіями, наприклад: магнітними стрічками, магнітофонними касетами, відеокасетами та ін.).

Оригінальний польовий запис (аудіо чи відео) є першим і єдиним, а тому цінним архівним документом, який треба берегти від пошкоджень або втрат, які можуть статися під час транскрибування: випадкове стирання електронного файлу аудіо- / відеозапису, стирання чи втрата магнітофонної касети, розтягнення чи розрив магнітної стрічки тощо. **Усю транскрипційну роботу проводимо тільки з копіями!**

3.2.1.2. **Транскрибування словесного тексту** фольклорно-етнографічних матеріалів кожного збирацького сеансу **виконуємо за допомогою комп'ютерної текстової програми** (рекомендовано Microsoft Word) в окремих електронних файлах, які створюємо, використовуючи **спеціальний інформаційний бланк збирацького сеансу** (див. файл бланка EK_seans_form.doc)⁶⁹: цей електронний бланк (файл бланка EK_seans_form.doc) відкриваємо у текстовій програмі Microsoft Word і зберігаємо під спеціальним ім'ям для кожного збирацького сеансу (див. далі пункт 3.2.1.3).

3.2.1.3. **Найменування електронного файлу інформаційного бланка** конкретного збирацького сеансу: ім'я файлу – наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_text01 – складається з імені електронної архівної папки робочої групи – EK_12AV20210701_boyko, номера відповідного збирацького сеансу, який транскрибовано у цьому файлі, – seans01 та номера файлу – text01. Ім'я файлу записуємо латинськими літерами з розділювачем (нижній дефіс). У

---

⁶⁹ Файл інформаційного бланка EK_seans_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

деяких програмах ім'я файлу може відображатися також із розширенням, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_text01.docx (для текстового редактора Microsoft Word 2010), розширення файлу змінювати не можна.

3.2.1.4. Інформаційний бланк збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc) містить: а) на перших сторінках так званий **паспортний блок**, у якому занотовуємо паспортну та супровідну інформацію фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу (див. пункт 3.3.1), б) **текстовий блок** – вільні сторінки для транскрибування словесного тексту фольклорно-етнографічних матеріалів, на яких подано зразки оформлення початків рядків розмов, пісенних текстів різної строфічної будови та інше – все це можна копіювати, щоб пришвидшити процес транскрибування і набору.

3.2.1.5. Незалежно від кількості файлів аудіо- чи відеозапису збирацького сеансу словесну транскрипцію фольклорно-етнографічних матеріалів одного сеансу виконуємо в одному файлі інформаційного бланка.

3.2.1.6. Файл інформаційного бланка збирацького сеансу розміщуємо (зберігаємо) у спеціалізованій підпапці (text_files) відповідного збирацького сеансу в електронній архівній папці робочої групи.

3.2.2. Упорядкування й оформлення тексту словесної транскрипції

3.2.2.1. Транскрибуючи збирацький сеанс, який проходив у формі опитування (інтерв'ю), **текст розмови розміщуємо так, як у драматичних творах**. При цьому завжди вказуємо авторів запитань, відповідей, реплік, пояснень, зауважень тощо, використовуючи відповідні позначення, наприклад: З-1: – перший збирач; З-2: – другий збирач; Р-1: – перший респондент; Р-2: – другий респондент; Примітка респондента; Примітка транскриптора:

З-1: Ми вас хочемо просити, щоб ви нам розказали, як-то колись давніше, ще за вашої молодості, святкували Андрія.

Р-1: Так. Були светкування.

З-1: А як-то святкували?

Р-1: Його не світкували свѣтом. А як в когось був той, йшли хата в хату, був полáзник. А вечором, ну, ходили люди на вечірки, дівки. Сходили на вечірки, і та година підійшла, йшли вже сіяти конóпли в полі, сніг був отак [респондентка показує рукою, що сніг був в пояс. – Примітка транскриптора], ми йшли сіяти. Було файно. Ну і там співали. Хлопці брали уколóтні житні, солому там палили, а тепер ті палят...

З-1: Колеса [автомобільні шини. – Примітка транскриптора].

Р-1: Колеса, так. А колись раз в мого батька двадцять уколóтнів вкрали...

3.2.2.2. У процесі транскрибування словесного тексту фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу **виокремлюємо основні інформаційні одиниці** сеансу:

1) **фольклорні твори** (словесні, вокальні, інструментальні);

2) **фольклорно-етнографічну інформацію** (фіксації / описи обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань, ігор; інші розмови і коментарі фольклорно-етнографічного та побутового змісту – все це різностороння контекстна інформація, у якій живе своїм “природним” життям фольклорний твір і яка постає у процесі комплексної фіксації фольклору під час збирацького сеансу);

3) **інформацію, яка не має визначеного фольклорно-етнографічного змісту.**

3.2.2.3. Для кожної інформаційної одиниці збирацького сеансу **створюємо заголовок**, що містить такі компоненти:

- порядковий номер (нумерацію) одиниці;
- назву твору, одиниці інформації;
- хронометраж;
- номер респондента (-ів), який виконує твір, подає фольклорно-етнографічну інформацію;
- народне визначення жанру твору;
- наукове визначення жанру твору.

3.2.2.4. Приклади оформлення заголовків інформаційних одиниць збирацького сеансу⁷⁰:

– оформлення заголовка **пісенного (віршованого) твору**:

1. Дай, Боже, щоб за рук дождали/09:43/1/–/віншування/
2. А брат сестру да за стол веде, да каліно-маліно/41:35/1,2/як до венца ідут/весільна пісня/

– оформлення заголовка **прозового твору**:

1. [Чоловік, розібравши хату, залишив один кут для годованця]/28:33/1/–/демонологічне оповідання/

– оформлення заголовка **музичного інструментального твору**:

1. Полька “Рох-цьох-цьох”/41:23/1/полька/музика до танцю і ходи, необрядова, танець/

– оформлення заголовка **фольклорно-етнографічної інформації**:

1. [Купала]/129:30/1,2,3/інформація/

– оформлення заголовка **інформації невизначеного змісту**:

1. –/145:40/

3.2.2.5. Зміст компонентів заголовка інформаційних одиниць збирацького сеансу:

1) **порядковий номер (нумерація)** – усі інформаційні одиниці збирацького сеансу нумеруємо наскрізною нумерацією, нумерацію подаємо арабськими цифрами з крапкою;

2) **назву пісенних (віршованих) фольклорних творів** подаємо за першим рядком тексту (за інципітом), наприклад:

1. Вийшла дівонька від сусідонька/10:15/1/–/риндзівка/

1. Вийшла дівонька від сусідонька,
Здибали єї три студниченьки.

⁷⁰ Для зручності оформлення заголовків інформаційних одиниць збирацького сеансу у файлі інформаційного бланка оформлення матеріалів сеансу (для комп'ютерної програми Microsoft Word) створено окремий *стиль* 01_seans_zaholovok_одупусі, який автоматично виставляє наскрізну нумерацію і жирний шрифт тексту заголовка.

Же Христос, же воскрес,
 Же воістино, вже воскрес!
 2. Загадали єї три загадоньки,
 Три загадоньки, всі три з головоньки.
 Же Христос, же воскрес,
 Же воістино, вже воскрес!

3) **назву прозових фольклорних творів** подаємо описово, зазначаючи у клямрах їх сюжет чи провідний мотив (без зазначення жанру, форми оповіді, наприклад: оповідання про..., розповідь про..., історія про...):

3. [Заснування колгоспу, знуцання радянського режиму над українцями]/121:40/1/–/історичний переказ/

P-1: Мій дід був на війні, ранений був. А потому, як колгосп ся засновував..., то було всьо на тік [треба віддавати. – Примітка транскриптора], а він завіз собі молотити. А той замельдував в сільській раді. То було два кусочки жита. Прийшли НКВД і взяли, казали: “То “бандера”, ти Бандеру підтримуєш?” Дали дваці п’ять років. З одної хати сиділо четверо, а там, у Потоці, сиділа мати із сином, а там сиділо двоє старих і два браття – Олекса й Миколай, сиділи в Челябинську. Шо їх ся набили, йой, Боже мій солодкий. Як мого діда били, возили у штаб: “Ти куркуль, ти їх кормиш, скажи”. Тако привезли, а дідо не признався. Копали його, били, синцю мій. Вони з України жили, ми на них робили. Пропали б вони там, де з каменя земля...

4) **зразки інструментальної музики найменуємо** тією назвою, яку подають респонденти, наприклад:

6. Полька “Рох-цьох-цьох”/63:14/1/полька/ музика до танцю і ходи, необрядова, танець/

5) **одиниці фольклорно-етнографічної інформації** (фіксації / описи обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань та ін.) **найменуємо** стан-

дартизованою назвою за покажчиком “Назва ФЕІ”⁷¹ (у дужках можна подати і місцеву назву обряду, звичаю); назву одиниці інформації беремо у клямри, наприклад:

1. [Риндзювання (ходити риндзювати)]/02:10/2/інформація/

З-1: То нам розкажіть, як хлопці ходили риндзювати.

Р-2: Ну, колись всі Великдень, всі три дні ми гуляли біля церкви, водили гаївки, не тільки... Риндзювати то ми ходили другий день, то з понеділка на вівторок, то то дівчатам ходили попід вікна там, особливо там, хто мав свою дівчину там, скликав друзів, там ішли то всьо... Все старші, старші такі ходили, самі старші, каваліри, саме такі, що вже от до женячки були.

З-2: Підходили до хати, так, і питалися?

Р-2: Не.

Р-1: Під вікна...

Р-2: Приходили під вікна, бо то переважно риндзівка переважно йшла з другої половини ночі до ранку. Вже сонце сходило, а ми ще не раз десь і риндзювали. Як се не вірандзювали, вже й завидна ішли до кого там то...

б) інформацію, яка не має визначеного фольклорно-етнографічного змісту, не найменуємо; замість назви ставимо знак тире, наприклад:

1. –/145:40/

З-1: А ще наслідок розкажіть нам щось про себе!

Р-1: Та що розказувати. Тут народилися, вирости, тут худобу тримаємо, хазяйство якесь. Та жити тяжко, але головне, що повітря свіже, природа, та й так з Божою поміччю...

7) хронометраж, власне час початку звучання кожної одиниці збирацького сеансу в аудіо- чи відеозапису, зазначаємо у форматі хви-

---

⁷¹ Покажчик “Назва ФЕІ” (“Назва одиниці фольклорно-етнографічної інформації”) розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

лини : секунди, наприклад: /01:10/, /61:45/, /129:59/;

8) **номер респондента** (номери респондентів), який виконує одиницю збирацького сеансу, подаємо згідно з рубрикою 31 “Респондент №” паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу. У заголовках інформації, яка не має визначеного фольклорно-етнографічного змісту, респондентів не вказуємо;

9) **народне визначення жанру твору** – означення, яке дали фольклорному твору самі виконавці під час збирацького сеансу; воно може бути або в описовій формі, або одним словом, наприклад: /**як до венца ідуть**/, /**довга пісня**/, /**коломийка**/; якщо народного визначення під час сеансу не зафіксовано, в заголовку ставимо знак тире: /–/;

10) **наукове визначення жанру** уснословесного твору подаємо за покажчиком “Жанр уснословесних творів”; наукове визначення жанру народномузичного інструментального твору подаємо за покажчиком “Жанр інструментальної музики”⁷².

3.2.2.6. Тексти прозових творів розміщуємо вздовж усієї робочої поверхні сторінки, тексти віршових творів – з лівого боку сторінки.

3.2.2.7. Для полегшення читання транскрипції збирацького сеансу між текстами пісенних, прозових творів, фольклорно-етнографічної інформації та інших одиниць сеансу робимо відступ в один рядок.

3.2.3. Текстологічне опрацювання словесної транскрипції

3.2.3.1. Транскрибуючи словесні тексти фольклорно-етнографічних матеріалів сеансу, дотримуємося правила: **набране у комп’ютерній текстовій програмі** (написане на папері) є **стенограмою того, що звучить на аудіо- / відеоносієві**.

⁷² Покажчики “Жанр уснословесних творів” і “Жанр інструментальної музики” розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <https://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

3.2.3.2. Текст фольклорного твору (пісні, казки, оповідання, прислів'я тощо) потрібно **передавати так, як він звучав в устах виконавця**, без жодних, хоч би найменших змін: без пропусків, перекручень чи перестановки слів, без “олітературнення” тексту, зберігаючи вигук, частки, повторювані сполучники:

1. Ой сумная суботонька, сумний день,
Сумовала Мариненька цілий день.
2. Підбрала білі нішки під себи:
– Ни піду я, Степуненьку, за тебе.
3. Ни піду я, Степуненьку, за тебе,
Ой бо нима порадоньку й у тебе.

3.2.3.3. Транскрибуючи фольклорно-етнографічну інформацію (фіксації / описи обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань, ігор), інші розмови і коментарі етнографічного та побутового змісту, поряд з власне інформаційною складовою важливо зберегти характер і колорит розмови, тому потрібно також **якомога менше втручатися у текст**: не редагувати й не олітературнювати мову респондентів, не вилучати повторень, вставних слів, реплік, емоційних вигуків; за потреби у клямрах відзначаємо невербальні моменти виконання, наприклад: [респондентка сміється], [зітхає], [імітує квокання].

3.2.3.4. Потрібно фіксувати **головні діалектні особливості народної вимови** у фольклорних творах; малозрозумілу (незрозумілу) діалектну лексику та граматичні конструкції слід пояснювати відразу ж у **підтекстових примітках до твору** (не виносячи їх у нижню частину сторінки):

1. Ой в ліску, в ліску на дубку
Висіла колисойка на шнурку.
2. В тій колисойці Петруньо,
А коло його татко його.
3. – Шибай [1] мене, татойку, високо,
Нихай я zobачу далеко.

---

[1] Шибай = підкидай. – Примітка транскриптора.

3.2.3.5. У текстах одиниць фольклорно-етнографічної інформації малозрозумілу (незрозумілу) діалектну лексику, граматичні конструкції пояснюємо відразу у тексті у клямрах (не виносимо у підтекстову примітку):

Р-1: На Чесного Хреста викладають хрест в церкві, йдуть до церкви, викладають хрест і... Вже на Спаса – то відлітають буськи [буськи = лелеки. – Примітка транскриптора], а на Чесного Хреста – то вже відлітають ластівки.

3.2.3.6. Транскрибуючи прозові твори, обов'язково **проставляти наголоси у діалектних словах** і словах, що називають реалії та предмети традиційної культури; у текстах пісень це робити не обов'язково:

Р-1: Після молодуху видуть в комору. Там знімають винка́ і кладуть чипця́. Клали чипця́, кáницю і пудві́чку на чипце́ви назад зав'езували. Гінча – ко́хту, сподні́цю чи пла́тте, і сорóчку, все поминяє. На чипе́ць ху́стку, а колись – на́митку. Як вбируть молодую в чипе́ць, то вона тих частує, хто вбирав. Вбрали молодуху, видуть її, співають...

3.2.3.7. У пісенних фольклорних творах **нумеруємо пісенні строфи** арабськими цифрами з крапкою; номер строфи розміщуємо зліва від пісенного тексту, напроти першого рядка кожної строфи. Оскільки поділ на строфи зазначаємо цифрами, то відділяти строфи пробілами непотрібно:

1. Вербовая дощечка, дощечка,
Ходить по ній Настечка, Настечка.
2. На всі боки леліє, леліє,
За миленьким жаліє, жаліє.
3. Відки вітер повіє, повіє,
Звідти милий приїде, приїде.

3.2.3.8. Під час списування пісенних текстів, потрібно звернути особливу увагу на **формування їх у рядки та строфи**. Головним критерієм визначення рядків і строф є структура вірша (наприклад:

(4+4+6)2 – структура коломийки); супутнім проявом поділу на рядки є римування; визначальним критерієм пісенної строфи є мелодія (один, два або більше рядків, які покриваються повторюваною мелодією).

3.2.3.9. Пісенні рядки починаємо з великої літери, у тексті розставляємо розділові знаки згідно з вимогами пунктуації.

3.2.3.10. Часто вживане в українському народному віршуванні **повторення** другого рядка дворядкової строфи та другої половини чотирирядкової строфи відповідно позначаємо цифрою справа від рядка (рядків), які повторюються:

- 1. Під білою березою
Там сидить брат із сестрою.   2
- 2. Брат на дудку виграває,
Сестра хустку вишиває.   2
- 1. Мені ворожка ворожила,
Що він з походу не прийде.
А хоть повернеться, покине, |
А твоя молодість пройде. | 2

3.2.3.11. Рядки, які словесно повторюють попередній рядок, але належать до різних строф, потрібно виписувати повністю:

- 1. Ой благослови, Боже   2
І Пречистая Мати.
- 2. І Пречистая Мати,   2
Весілля зачинати.

3.2.3.12. **Міжстрофові та середстрофові повтори** (наприклад, приспиви, рефрени) виписуємо повністю, без жодних скорочень:

- 1. Ой чий то плужок так рано й воре?
Щадрий вечир, добрий вечир.
- 2. Ой сам Господь Бог за плугом ходи.
Щадрий вечир, добрий вечир.
- 3. А святий Йосип коники гони.
Щадрий вечир, добрий вечир.

3.2.3.13. Якщо якусь частину народнопісенного твору не співають, а лише декламують, проказують, це зазначаємо спеціальною ремаркою:

А: Христос воскрес!

Б: Воістину воскрес!

А: Чи не виділи'сте де мого Коструба?

Б: Пішов у старости [1].

1. Бідна моя головонько,
Нещаслива годинонько!

2. Що я собі наробила,
Що'м Коструба не злюбила!

3. Приїдь, приїдь, Кострубоньку,
Станем рано до шлюбоньку.

4. Рано, рано, поранейку
На білому камінейку.

А: Христос воскрес!

Б: Воістину воскрес!

А: Чи не виділи'сте де мого Коструба?

Б: Поїхав по квітку [1].

---

[1] Рядки № 1–4 та 13–16 декламують, а не співають. – Примітка транскриптора.

3.2.3.14. На місці **недоспіваних складів** (всередині чи наприкінці рядка) ставимо три крапки:

1. Ой роде, роде, роде богатий,
Перепівайте бидлом рогатим.

2. Ти, батько-маті, – хоч по ягняті,
Коб міела Маня што в хлів загна...

3.2.3.15. **Додаткові склади**, які з'явилися внаслідок співацької манери “гакання” (типової здебільшого для Лівобережної України), беремо у скісні дужки:

1. Ой ішов я че/ге-ге/рез поле, загубив ко/го/сицю,
Тіка/га/ючи від ми/ги/лої че/ге-ге/рез орани/ги/цю.

2. То/го-го/то мо/го/є закоха/га/не, то/го-го/то мо/го-го/я
 сла/га/ва –
 За сиве/ге-ге/ньким капелюхо/го/м зелене/ге-ге/нька па/га/ва.

3.2.3.16. Одночасну подачу виконавцями двох **варіантів якогось слова** (фрагмента) фольклорного твору зазначаємо у підтекстовій примітці до твору:

1. Ой вінку ж ти мій, вінку, З зиленого [1] барвінку.	2
2. Тримала'м тибе в скрині На самій сиридині.	2
3. А типер тибе зрушу, Заплакатоньки мушу.	2
4. А типер тибе биру, На головоньку кладу.	2

---

[1] Хращастого – варіант виконання. – Примітка транскриптора.

3.2.3.17. Якщо під час виконання фольклорного твору (особливо пісенного) виконавці зупинилися, щоб прокоментувати, пояснити чи пригадати текст, а потім продовжили твір, такі коментарі обов'язково транскрибуємо і виносимо у підтекстову примітку до твору:

1. Сипте пшеницу в нови коритца,
Кормите коні всі Романо...
2. Кормите коні всі Романові,
Бо вун поєде в вельку доро... [1]
3. Бо вун поєде в вельку дорогу,
В вельку дорогу – до тестя сво...
4. В його тещенька – троє воротець,
Троє воротець, троє розходец.

---

[1] Р-1: Ето молодий виїжджає од себе. З-1: А не кажуть, що “поїзд”? Р-2: В нас поїзда нема... З-1: Нема поїзда... Р-1: Не, нема. З-2: І це вже вся пісня? Р-2: Не, ще не вся... “В велику дорогу до тестя свого...”, не.

3.2.3.18. Якщо **твір виконано неповністю** (наприклад, виконавець забув початок, закінчення чи інший фрагмент твору), це зазначаємо спеціальною ремаркою у підтекстовій примітці до твору:

1. ... [1] А наш жучок – як пан, як пан,
Купив собі жупан, жупан.
Грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Господь допоможе.
2. А наш жучок – невеличкий,
Купив собі черевички.
Грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Господь допоможе.

---

[1] Респондентка № 1 забула початок твору. – Примітка транскриптора.

3.2.3.19. На місці **слів, які не вдалося розчутити**, ставимо знак питання з трьома крапками з обох боків:

1. Ой давно я, давно в батенька була,
Вже тая стежечка терном заросла.
2. Ой заросла терном ще й ...?...,
Де я походила ще й дівчиною... [1].

---

[1] Респондентка № 1 забула закінчення твору. – Примітка транскриптора.

3.2.3.20. У клямри беремо те, що **додаємо від себе** (тобто те, що з різних причин не зафіксоване на аудіо- / відеоносієві, відтворене з пам'яті чи з нотаток), про що обов'язково зазначаємо у ремарці до твору:

1. Гей пішла вдова косарики наймати/24:45/1-/родинно-побутова пісня/

1. [Гей пішла вдова] [1], гей пішла вдова косарики наймати,
Ніхто не хоче, ніхто не хоче бідної вдови знати.

2. Наймила ж вона, наймила ж вона сто двайцїт і чотири,
Щоби скосили, щоби скосили всі гори та й долини. 2

[1] Початок твору не зафіксовано на аудіоносієві, відтворено із запису в “польовому зошиті”. – Примітка транскриптора.

2. ... Нащадов світа/25:12/1,2,3,4/колядка/колядка/

1. ... [1] нащадов світа. Божейку.
Гей Божейку, помилуй же нас, Господь.
2. Нич нам не було, но сина вода. Божейку.
Гей Божейку, помилуй же нас, Господь.
3. Но сина вода та й білий камінь. Божейку.
Гей Божейку, помилуй же нас, Господь.

[1] Початок твору не зафіксовано на аудіоносієві. – Примітка транскриптора.

3.2.3.21. Якщо якийсь фрагмент записаної на збирацькому сеансі інформації не має змістовного фольклорно-етнографічного значення, то його можна не транскрибувати, однак обов'язково зазначити на відповідному місці у клямрах його зміст, наприклад:

[Респондентка розповідає про своє перебування у лікарні]/45:14–53:20/(не транскрибовано)

[Респондент розмовляє зі сусідом, який зайшов до нього порадитися]/34:10–35:07/(не транскрибовано)

[Респондентка частує збирачів]/105:45–112:23/(не транскрибовано)

3.3. Архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

Архівування – комплекс організаційних, науково-дослідних, правових і технічних рішень і заходів з упорядкування, систематизації, каталогізації та зберігання зібраних фольклорно-етнографічних

матеріалів у фольклорному архіві; налагодження раціонального способу пошуку і координації архівної інформації; забезпечення можливостей користувачького доступу до архівних документів та їх ефективного використання у наукових дослідженнях, освітній, мистецькій і популяризаторській праці⁷³.

Для успішного архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів важливо, щоб усі учасники експедиції тісно співпрацювали та узгоджували свою архівну роботу.

3.3.1. Виповнення паспортної та супровідної інформації зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

3.3.1.1. Виповнення паспортної та супровідної інформації фольклорно-етнографічних матеріалів виконуємо **за збирацькими сеансами**, під час яких вони були записані.

3.3.1.2. Паспортну та супровідну інформацію фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу занотовуємо за допомогою комп'ютерної текстової програми (рекомендовано Microsoft Word) у рубриках **паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу** (див. файл бланка EK_seans_form.doc)⁷⁴.

---

⁷³ Пропоноване визначення регламентує адаптований для навчальних потреб набір заходів з архівування зібраних під час студентської фольклористичної практики фольклорно-етнографічних матеріалів згідно з концепцією фольклористичного документування Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси. Загалом же актуальний спектр завдань фольклорного архіву й фольклористів-архівістів значно ширший і його можна окреслити, відштовхувшись від функціоналу сучасних аудіовізуальних архівів (за баченням відомого аудіовізуального архівіста Рея Едмондсона): 1) *збір* (collecting) і *розвиток колекції* (collection development), 2) *збереження* (preserving), 3) *управління* (managing), 4) *просування* (promoting), 5) *забезпечення доступу* (providing access) до аудіовізуальних документів [24, p. 28].

⁷⁴ Файл інформаційного бланка EK_seans_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

3.3.1.3. **Правила заповнення рубрик паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу** (див. Додаток № 9. Збирацький сеанс):

Фонд. Серія. Справа. Одиниця зберігання. Документ – архівна адреса інформаційного бланка збирацького сеансу; рубрика розташована в колонтитулі й автоматично відображається на всіх сторінках інформаційного бланка. Цю рубрику заповнює архівіст.

01. Назва польового дослідження – назву польового дослідження визначає його керівник.

02. Тип польового дослідження – студентська фольклористична експедиційна практика (зазначаємо академгрупу), студентська фольклористична практика за місцем проживання (зазначаємо академгрупу); комплексна фольклористична експедиція, тематична фольклористична експедиція та ін.

03. Термін польового дослідження – наприклад: 1–16 липня 2021 року.

04. Інституція / особа організатор польового дослідження – зазначаємо: Кафедра української фольклористики імені академіка Філярета Колесси, Львівський національний університет імені Івана Франка

05. Керівник(и) польового дослідження – наприклад: доц. Андрій Вовчак, проф. Ірина Довгалюк.

06. Архівний шифр польового дослідження – шифр польового дослідження визначає його керівник, погодивши з архівістом Фольклорного архіву КУФ. Приклад архівного шифру польового дослідження: ЕК_12AV20210701. Порядок формування архівного шифру польового дослідження див. у пункті 2.6.4.

11. Архівний шифр сеансу – наприклад: ЕК_12AV20210701_boyko_seans01 – формуємо з імені електронної архівної папки робочої групи – ЕК_12AV20210701_boyko, та номера відповідного збирацького сеансу.

12. Дата сеансу – наприклад: 1 липня 2021 року.

- 13. День тижня** – зазначаємо без скорочень, наприклад: четвер.
- 14. Свято / будень** – наприклад: будень, свято Купала, свято Петра і Павла (перелік стандартизованих назв українських народотрадиційних свят подано у покажчику “Назва ФЕІ”⁷⁵, у розділах “Свята (нерухомі)” і “Свята (рухомі)”); у дужках додатково можна зазначити і місцеву назву свята, наприклад: свято Купала (Купайло)).
- 15. Час початку сеансу** – наприклад: 12 год. 05 хв.
- 16. Час закінчення сеансу** – наприклад: 15 год. 30 хв.
- 17. Місце проведення сеансу (тип і назва населеного пункту)** – зазначаємо без скорочень тип (місто, селище, село) і назву, наприклад: місто Турка, селище Великі Бірки, село Головецько.
- 18. Місцева (давня) назва населеного пункту** – подаємо місцеву (давнію) назву населеного пункту; якщо його було перейменовано, вказуємо, за змогою, час перейменування, наприклад: місцева назва – Янгелівка (1985–1991 – Пігореве).
- 19. Назва частини населеного пункту** – зазначаємо спеціальну назву окремої частини населеного пункту (присілка, хутора, “кута”, якщо така назва традиційно побутує), де відбувався збирацький сеанс, наприклад: куток Шляхта (колишній хутір).
- 20. Територіальна громада / рада (міська / селищна / сільська)** – подаємо назву територіальної громади / ради, до якої належить населений пункт (за назвою центру громади чи ради в іменниковій формі), наприклад: територіальна (сільська) громада Стрілки.
- 21. Район** – подаємо назву районного центру в іменниковій формі, наприклад: Самбір.
- 22. Область** – подаємо назву обласного центру в іменниковій формі, наприклад: Львів.

---

⁷⁵ Покажчик “Назва ФЕІ” (“Назва одиниці фольклорно-етнографічної інформації”) розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

23. Країна – подаємо назву країни, наприклад: Україна.

30. Респондент(и) – блок рубрик охоплює основну (рубрики 31.01–31.11) та додаткову (рубрики 31.12–31.17) інформацію про респондента (респондентів). Нагадуємо, що інформація про респондентів призначена лише для наукового використання, її не можна надавати стороннім особам та в публічний доступ без згоди самого респондента (детальніше про поводження з персональними даними див. у пунктах 1.3.4.4 і 1.3.4.5).

31. Респондент № 1 – порядковий номер респондента у збирацькому сеансі⁷⁶.

31.01. Ім'я, по батькові, прізвище.

31.02. Дівоче прізвище (для жінок).

31.03. Прізвисько (вуличне прізвисько).

31.04. Рік народження.

31.05. Місце народження (тип, назва населеного пункту, район, область, країна; за актуальним територіально-адміністративним поділом) – вказуємо тип, назву населеного пункту, район, область, країну за територіально-адміністративним поділом, актуальним на час проведення збирацького сеансу, наприклад: село Головецько, Самбірський район, Львівська область, Україна.

31.06. Соціальне походження (з селян, міщан, ремісників, службовців тощо) – зазначаємо: з селян, міщан, шляхти, ремісників, робітників, службовців, інтелігенції та ін.

31.07. Освіта – зазначаємо: початкова, середня (або вказуємо кількість класів: 3 класи, 7 класів), середньо-професійна, вища.

31.08. Фах, професія, рід занять – наприклад: тракторист, продавець, учитель, доярка, у колгоспі, на заводі, на господарстві та ін.

---

⁷⁶ В електронному файлі інформаційного бланка збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc) подано два блоки рубрик для інформації про двох респондентів. Якщо у сеансі брало участь більше респондентів, потрібно скопіювати блок рубрик для респондента № 2 і додати потрібну кількість блоків, відповідно змінивши у блоках номери респондентів.

31.09. Національність – наприклад: українка.

31.10. Рідна мова – наприклад: українська.

31.11. Віросповідання (конфесія) – наприклад: християнка (греко-католик); християнин (православний).

31.12. Біографічні дані про респондента, важливі для становлення його фольклорного репертуару (місця проживання, навчання; служба в армії; зміни професії, виїзди на заробітки; переселення, депортації; участь у війнах; воєнні лихоліття; значні події особистого життя тощо) – подаємо описово, наприклад: респондентка все життя прожила у селі Бережок, нікуди не виїжджаючи на довгий час; респондент у 1969–1971 роках служив у советській армії за Байкалом; респондентка у молоді роки, ще за колгоспу, їздила влітку на сезонні польові роботи на південь України; респондентка на початку 2000-х кілька років була на заробітках в Італії; респондентка та її родичі у 1947 році були депортовані з Північної Лемківщини (сьогодні територія Польщі) під час акції “Вісла”; батьки респондента за підтримку УПА були виселені у Сибір, де респондент і народився, змогли повернутися додому лише після смерті Сталіна; респондент у 2014–2016 роках воював з російськими загарбниками на сході України, був поранений; респондентка з малими дітьми у лютому–березні 2022 року пережила російську окупацію міста Буча, була свідком російських звірств; респондентка у ранньому дитинстві втратила батька, її виховувала лише мати; респондентка вийшла заміж і переїхала до чоловіка у сусіднє село Головецько.

31.13. Характеристика особистості респондента

31.13.01. Фізичний стан (зважаючи на вік: добрий / задовільний / поганий та ін.) – вказуємо термінами зі списку й за потреби уточнюємо описово, наприклад: задовільний (болять ноги, важко ходити).

31.13.02. Темперамент (холеричний / сангвінічний / меланхолічний / флегматичний) – вказуємо термінами зі списку й за потреби

уточнюємо описово, наприклад: сангвінічний (енергійна, жвава людина, виконує фольклорні твори і розповідає емоційно).

31.13.03. Комунікбельність – вказуємо описово, наприклад: респондентка відкрита і щира у спілкуванні, охоче розповідає про минуле, про своє життя.

31.13.04. Ставлення до збирачів (приятне / стримане / насторожене / недовірливе та ін.) – вказуємо термінами зі списку й за потреби уточнюємо описово, наприклад: приятне (після сеансу респондентка запросила збирачів до вечері, охоче показала свою оселю, власноруч вишитий одяг).

31.13.05. Культура й особливості мови (літературна, діалектна місцева чи немісцева, “суржик” тощо) – вказуємо описово, наприклад: респондентка розмовляє місцевою говіркою; респондент з іншими респондентами розмовляє місцевою говіркою, а в розмові зі збирачами намагається говорити літературною мовою, використовує наукові терміни.

31.14. Виконавсько-музична характеристика респондента

31.14.01. Пам’ять (наскільки добре пам’ятає слова, мелодію творів) – вказуємо описово, наприклад: респондентка знає багато народних пісень і легко ними оперує; дуже швидко пригадує і добре пам’ятає слова пісень; мелодію веде впевнено; під час виконання не збивається.

31.14.02. Музикальність (співає чисто / фальшивить) – вказуємо термінами зі списку, наприклад: співає чисто.

31.14.03. Голосові дані:

31.14.03.01. Сила голосу (сильний / “звичайний” / слабкий) – вказуємо термінами зі списку, наприклад: голос “звичайний”;

31.14.03.02. Висота голосу (високий / середній / низький) – вказуємо термінами зі списку, наприклад: голос середній;

31.14.03.03. Тембр голосу (якщо він відрізняється від стандарту, наприклад: хрипкий, гугнявий, глухий, різкий тощо) – вказуємо термінами зі списку, наприклад: голос глухий.

31.14.04. Оповідальська інтенція та хист (розпочинає оповідь охоче, невимушено / скуто, силувано; як прилаштовується до комунікативної ситуації, реагує на аудиторію та її реакції; імпровізує / відтворює усталений текст / наслідую почуте або прочитане; оповідає незв'язно / зв'язно, лаконічно / розгорнуто) – вказуємо термінами зі списку й уточнюємо описово, зазначаючи, наприклад, чи охоче й одразу оповідач розпочинає спілкування, чи після припрошувань і розпитувань, або ж зовсім не виявляє власної зацікавленості; чи у процесі спілкування природність оповіді стає виразнішою; чи оповідач імпровізує, вільно творячи у процесі виконання відповідно до обставин, чи відтворює усталений усний текст, що набув стійкої форми в результаті виконавської практики та відбору, чи наслідую (“цитую”) почуте або прочитане, виявляючи в тексті залежність від джерела; оповідає зв'язно, розгорнуто, деталізовано, сюжет розгортає цілісно.

31.14.05. Від кого навчився співати, оповідати (від родичів, ровесників, односельчан, знаних місцевих виконавців та ін.) – вказуємо описово, наприклад: респондентка навчилася співати від матері, яка була знаною у селі співачкою; для оповідача важливо відзначити, чи перейняв тексти з усних джерел, писаних або інших (радіо, телебачення, інтернет тощо).

31.14.06. Володіння музичним інструментом (подати назву музичного інструмента, коли і від кого навчився) – вказуємо описово, наприклад: респондент грає на скрипці, навчився грати у підлітковому віці від свого дідуся, який у 1950-х роках музикував у сільській капелі.

31.14.07. Знання музичної грамоти (навчився у школі / самотужки) – вказуємо описово, наприклад: респондент навчився музичної грамоти у музичній школі, яку відвідував у місті Турка.

31.15. Виконавсько-музична діяльність респондента

31.15.01. Займається любительським (“для себе”, “при нагоді”) чи народнопрофесіональним виконавством (наприклад: на весіллях, хрестинах, похоронах, толоках, музиках тощо) – вказує-

мо описово, зазначаючи нагоди виконання та коло слухачів, наприклад: респондентка любить співати “для себе”, “у своїй компанії”; респондент уже 20 років грає на весіллях (у своїй околиці і “навіть у Львові”); респондент любить оповідати свої “життєві історії” у родинному колі, коли родичі з’їжджаються на празник.

31.15.02. Участь у професіональних, клубних ансамблях, хорах, колективах (тривалість і систематичність) – вказуємо описово, наприклад: респондент грає на скрипці у вокально-інструментальному ансамблі місцевого народного дому (10 років, систематично); респондентка співає у церковному хорі (15 років, щонеділі, на церковні свята).

31.16. Виконавсько-музичні традиції родини респондента (знані виконавці: співаки, музики-інструменталісти, оповідачі серед родичів) – вказуємо описово, наприклад: за словами респондентки, її мати, Марина Бойко (1918–1987), була знаною у селі співачкою, яку часто запрошували “сващити” на весіллях; також її спів колись записували “якісь люди зі Львова”.

31.17. Загальні відомості про культурне середовище, оточення респондента

31.17.01. Культурно-освітні осередки (школа, церква, клуб, народний дім; школа мистецтв; громадські, релігійні організації, товариства, згуродження) – вказуємо описово, наприклад: сьогодні у селі Підбірці є церква (святого Миколая, греко-католицька, збудована у 1922–1943 роках), школа (I–III ступенів), народний дім, які спільними зусиллями організують різноманітні культурно-просвітницькі заходи: різдвяне свято (колядування, виступ вертепу), розколяда, Шевченкове свято, гаївки, свято вуличної музики, святкування Дня Незалежності, День захисників України (на Покрови) та ін. У народному домі функціонує філія музичної школи (у якій викладають бандуру, скрипку, фортепіано, вокал); школа періодично організовує дитячі музичні концерти.

31.17.02. Самодіяльні колективи (церковний, клубний, шкільний хори, хор-ланка; інструментальні, вокально-інструмен-

тальні ансамблі (естрадні, народної музики), духові оркестри; танцювальна студія; театральний колектив тощо) – вказуємо описово, наприклад: у Церкві святого Миколая є церковний хор (мішаний, люди середнього і старшого віку); у народному домі функціонують молодіжний вокальний колектив (виконують народні, релігійні пісні), дитяча танцювальна студія (естрадного танцю) і дитячий театральний колективний (дитячі вистави, ходять з вертепом і Козою). Молодіжний вокальний колектив Народного дому села Підбірці регулярно бере участь у регіональних фестивалях духовної та патріотичної пісні.

31.17.03. Культурні зв'язки з сусідніми населеними пунктами (спільне музикування під час колективних робіт; взаємовідвідування музик, клубної самодіяльності; місцеві фестивалі, дні села тощо) – вказуємо описово, наприклад: у Народному домі села Підбірці час від часу відбуваються регіональні фестивалі духовної та патріотичної пісні, на які з'їжджаються колективи з навколишніх сіл. Організатори різдвяних святкувань (розколяди) часто запрошують до участі колядницькі гурти та вертепи з сусідніх сіл.

31.18. Дозвіл респондента на використання зафіксованих від нього фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації (є / немає): вказуємо наявність (є) чи відсутність (немає) письмового дозволу (згоди) респондента на використання зафіксованих від нього фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації (див. Додаток № 6).

41. Особливості організації сеансу (сеанс імпровізований / спланований) – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо деталі організації, наприклад: сеанс імпровізований (збирачі зустріли респондентку № 1 на вулиці, вона запросила їх до хати і покликала до участі в сеансі свою подругу, респондентку № 2); сеанс спланований (сеанс допомогла організувати вчителька місцевої школи Марія Бойко, заздалегідь повідомивши респондента про запис).

42. Контекст запису фольклорних явищ (природний / штучний / комбінований) – вказуємо термінами зі списку, наприклад: природний.

43. Умови проведення сеансу

43.01. Локація сеансу (у приміщенні / просто неба) – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо деталі локації та умов проведення сеансу, наприклад: у приміщенні (у хаті респондентки № 1; в сусідній кімнаті внуки респондентки дивилися телевізор, тому в записі інколи чути сторонні шуми); просто неба (на лавці біля хати; в записі чути голоси домашніх тварин).

43.02. Зайнятість респондентів (під час праці / під час святкування / під час відпочинку) – вказуємо термінами зі списку й описово уточнюємо деталі, наприклад: під час відпочинку респондентів; під час святкування (респонденти зі своїми рідними, взявши частування, піднялися на горб біля села, де їхні внуки облаштували обрядове вогнище “собітку”, щоб разом відсвяткувати свято Івана).

44. Присутні слухачі

44.01. Категорії (родичі, сусіди, знайомі; селяни, робітники, інтелігенти, працівники керівних установ) – вказуємо описово, наприклад: на сеансі непостійно були присутні родичі респондентки № 1 (онуки); на сеансі постійно була присутня вчителька української мови Марія Біжик, яка провела збирачів до респондентки і виявила бажання залишитися на записі (її присутність дещо сковувала респондентку, зокрема респондентка соромилася виконувати весільні приспівки сороміцького змісту).

44.02. Загальна кількість – наприклад: двоє осіб, приблизно 10 і 12 років.

50. Збирач (збирачі) – блок рубрик (рубрики 51.01–51.06) охоплює інформацію про збирача (збирачів) фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу.

51. Збирач № 1 – порядковий номер збирача у збирацькому сеансі⁷⁷.

---

⁷⁷ В електронному файлі інформаційного бланка збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc) подано три блоки рубрик для інформації про трьох збирачів. Якщо у сеансі брало участь більше збирачів, потрібно скопіювати блок

51.01. Ім'я, прізвище – наприклад: Ірина Бойко.

51.02. Освіта – зазначаємо: середня, середньо-професійна, вища (для науковців можна вказати науковий ступінь: магістр, кандидат, доктор); для осіб, які здобувають освіту, вказуємо: учень, студент.

51.03. Фах, професія, рід занять – вказуємо фах, який здобула чи здобуває особа, або ким вона працює, наприклад: фольклорист-філолог, фольклорист-етномузиколог, учитель, музикант, фотограф.

51.04. Місце праці / навчання – зазначаємо повну назву інституції, її підрозділу, наприклад: Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет.

51.05. Збирацький стаж – вказуємо кількість польових досліджень за участю збирача, наприклад: перша, друга експедиція, 5 польових досліджень; про стаж збирачів із великим досвідом зазначаємо – тривалий.

51.06. Функція у сеансі (опитувач / аудіотехнік / відеотехнік / фототехнік / протоколіст) – зазначаємо виконувану збирацьку функцію під час сеансу, наприклад: опитувач; у випадку індивідуального польового дослідження, коли збирач одноосібно проводить опитування респондентів і виконує аудіо- / відеозапис, зазначаємо – опитувач, аудіо- / відеотехнік та ін.

60. Транскриптор(и) – блок рубрик (рубрики 61.01–61.06) охоплює інформацію про транскриптора (транскрипторів) фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу.

61. Транскриптор слів № 1 – порядковий номер транскриптора словесних текстів фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу⁷⁸.

рубрик для збирача № 2 і додати потрібну кількість блоків, відповідно змінивши у блоках номери збирачів.

⁷⁸ В електронному файлі інформаційного бланка збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc) подано один блок рубрик для інформації про транскриптора словесних текстів. Якщо матеріали сеансу транскрибувало більше

61.01. Ім'я, прізвище – наприклад: Ірина Бойко.

61.02. Освіта – зазначаємо: середня, середньо-професійна, вища (для науковців можна вказати науковий ступінь: магістр, кандидат, доктор); для осіб, які здобувають освіту, вказуємо: учень, студент.

61.03. Фах, професія, рід занять – вказуємо фах, який здобула чи здобуває особа, або ким вона працює, наприклад: фольклорист-філолог, учитель, музикант, фотограф.

61.04. Місце праці / навчання – зазначаємо повну назву інституції, її підрозділу, наприклад: Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет.

61.05. Транскрипторський стаж – вказуємо досвід транскрибування словесних текстів фольклорно-етнографічних польових матеріалів, наприклад: перший, другий досвід; про стаж транскрипторів із великим досвідом зазначаємо – тривалий.

61.06. Дата транскрибування матеріалів сеансу – наприклад: 03.10.2021 року.

62. Транскриптор мелодій № 1 – порядковий номер транскриптора мелодій фольклорних матеріалів збирацького сеансу⁷⁹.

62.01. Ім'я, прізвище – наприклад: Оксана Качур.

62.02. Освіта – зазначаємо: середня, середньо-професійна, вища (для науковців можна вказати науковий ступінь: магістр, кандидат, доктор); для осіб, які здобувають освіту, вказуємо: учень, студент.

транскрипторів, потрібно скопіювати блок рубрик для транскриптора слів № 1 і додати потрібну кількість блоків, відповідно змінивши у блоках номери транскрипторів.

⁷⁹ В електронному файлі інформаційного бланка збирацького сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc) подано один блок рубрик для інформації про транскриптора мелодій. Якщо матеріали сеансу транскрибувало більше транскрипторів, потрібно скопіювати блок рубрик для транскриптора мелодій № 1 і додати потрібну кількість блоків, відповідно змінивши у блоках номери транскрипторів.

62.03. Фах, професія, рід занять – вказуємо фах, який здобула чи здобуває особа, або ким вона працює, наприклад: фольклорист-етномузиколог, учитель музики, музикант.

62.04. Місце праці / навчання – зазначаємо повну назву інституції, її підрозділу, наприклад: Львівська національна музична академія імені Миколи Лисенка, Кафедра музичного фольклору.

62.05. Транскрипторський стаж – вказуємо досвід транскрибування мелодій фольклорних творів, наприклад: перший, другий досвід; про стаж транскрипторів із великим досвідом зазначаємо – тривалий.

62.06. Дата транскрибування матеріалів сеансу – наприклад: 03.10.2021 року.

70. Фіксації (технічні) сеансу – блок рубрик для відображення інформації про технічні засоби фіксації фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу.

71. Аудіофіксація

71.01. Апарат аудіозапису (тип, марка, рік) – вказуємо тип, марку та рік випуску (придбання) звукозаписувального апарата, наприклад: цифровий диктофон Zoom H4n, 2015 р. в.; портативний MiniDisc рекордер Sony MZ-RH1 MiniDisc Hi-MD, 2006 р. в.; касетний диктофон Sony TCM-353V, 2003 р. в.; котушковий (бобінний) магнітофон Маяк 205, 1983 р. в.

71.02. Мікрофон (зовнішній / вбудований, монофонічний / стереофонічний, рік) – вказуємо тип мікрофона та рік його випуску (придбання); для зовнішніх мікрофонів вказуємо марку, наприклад: вбудований, стереофонічний, 2015 р. в.; зовнішній, стереофонічний (Audio-Technica ATR6250x), 2020 р. в.

71.03. Живлення (автономне / мережа) – вказуємо тип живлення звукозаписувального апарата: автономне – від батарейок, акумуляторів; мережа – від електромережі.

71.04. Формат аудіозапису (аналоговий / цифровий) – вказуємо технічний формат звукозапису, наприклад: цифровий.

71.05. Носій аудіозапису (тип, марка, рік) – для носіїв сучасних цифрових звукозаписів, якими є електронні аудіофайли, зазначаємо – аудіофайл (тип, марку і рік не вказуємо⁸⁰); для застарілих цифрових і аналогових носіїв вказуємо тип, марку носія та рік його випуску (придбання), наприклад: цифровий магніто-оптичний диск MiniDisc Sony MD80, 1995 р. в.; цифрова аудіокасета (DAT) Sony DT-90, 1990 р. в.; магнітофонна касета Sony EF90, 2003 р. в.; магнітна стрічка Свема Тип-6, 1972 р. в.

71.06. Якість аудіозапису (добра / задовільна / погана) – термінами зі списку зазначаємо самокритичну оцінку технічного рівня звукозапису; у випадках низького рівня вказуємо причину, наприклад: добра; задовільна (сильний вітер час від часу задував мікрофон диктофона); погана (нерівномірна швидкість відтворення звуку, спричинена перепадами напруги у процесі живлення магнітофона від електромережі під час запису).

71.07. Архівний шифр аудіозапису – вказуємо ім'я електронного файлу (файлів) звукозапису збирацького сеансу, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01.wav (для кількох файлів: EK_12AV20210701_boyko_seans02_audio01–04.wav); ім'я іншого носія звукозапису сеансу, наприклад, магнітофонної касети: EK_12IO19920701_rizak_audiocassette01_sA.

72. Відеофіксація

72.01. Апарат відеозапису (тип, марка, рік) – вказуємо тип, марку та рік випуску (придбання) відеокамери, наприклад: цифрова відеокамера Panasonic HC-VX1EE-K, 2020 р. в.; цифрова DVD-відеокамера Sony DCR-DVD710E, 2010 р. в.; цифрова касетна відеокамера

---

⁸⁰ Електронний аудіофайл містить у собі основну технічну інформацію про себе (так звані метадані).

Sony Handycam DCR-HC24 Pal MiniDV, 2003 р. в.; касетна VHS відеокамера Panasonic NV-M3000, 1993 р. в.

72.02. Формат відеозапису (аналоговий / цифровий) – вказуємо технічний формат відеозапису, наприклад: цифровий.

72.03. Носій відеозапису (тип, марка, рік) – для носіїв сучасних цифрових відеозаписів, якими є електронні відеофайли, зазначаємо – відеофайл (тип, марку і рік не вказуємо⁸¹); для застарілих цифрових і аналогових носіїв вказуємо тип, марку носія та рік його випуску (придбання), наприклад: цифровий відеодиск DVD-Video Sony, 2010 р. в.; цифрова відеокасета Panasonic MiniDV AY-DVM83PQ, 2003 р. в.; цифрова відеокасета Philips DF300 Digital VHS, 1999 р. в.; аналогова VHS відеокасета Panasonic NV-E180HQ, 1993 р. в.

72.04. Якість відеозапису (добра / задовільна / погана) – термінами зі списку зазначаємо самокритичну оцінку технічного рівня відеозапису; у випадках низького рівня вказуємо причину, наприклад: добра; задовільна (обличчя респондентів дещо затемнені, оскільки камера знімала респондентів на фоні яскраво освітленого вікна; змінити умови відеозапису не було можливості); погана (затемнена картинка відеозапису другої половини сеансу через недостатню освітленість приміщення та розрядження акумулятора накамерного світла).

72.05. Архівний шифр відеозапису – вказуємо ім'я електронного файлу (файлів) відеозапису збирацького сеансу, наприклад: EK_12 AV20210701_boyko_seans01_video01.mov (для кількох файлів: EK_12AV20210701_boyko_seans02_video01–04.mov); ім'я іншого носія відеозапису сеансу, наприклад, відеокасети: EK_12IO199207 01_rizak_videocassette01.

---

⁸¹ Електронний відеофайл містить у собі основну технічну інформацію про себе (так звані метадані).

73. Фотофіксація

73.01. Апарат фотофіксації (тип, марка, рік) – вказуємо тип, марку та рік випуску (придбання) фотокамери, наприклад: цифрова фотокамера Nikon D3500 kit 18-55, 2020 р. в.; цифрова фотокамера мобільного телефону (смартфона) Xiaomi Mi A2 Lite, 2018 р. в.; фотокамера миттєвого друку Polaroid Supercolor 635CL, 1996 р. в.; плівкова фотокамера Kiev-19M, 1991 р. в.

73.02. Формат фотофіксації (аналоговий / цифровий) – вказуємо технічний формат фотографій, наприклад: цифровий.

73.03. Носій фотофіксації (тип, марка, рік) – для носіїв сучасних цифрових фотографій, якими є електронні фотофайли, зазначаємо – фотофайл (тип, марку і рік не вказуємо⁸²); для аналогових носіїв вказуємо тип, марку носія та рік його випуску (придбання, виготовлення фотовідбитка), наприклад: фотопапір кольоровий (Fujifilm), 2005 р. в.; фотопапір чорно-білий, 1995 р. в.; миттєва фотографія, кольорова (картридж Polaroid Colorfilm 600), 1993 р. в.; фотоплівка чорно-біла, негативна (Свема Фото-64, 135/36), 1985 р. в.

73.04. Архівний шифр фотофіксації – вказуємо ім'я електронного файлу (файлів) фотофіксації збирацького сеансу, наприклад: EK_12 AV20210701_boyko_seans01_photo01.jpg (для кількох файлів: EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo01–04.jpg); ім'я іншого носія фотофіксації сеансу, наприклад, фотовідбитка (світлини): EK_12AV20210701_boyko_seans04_photo01.

81. Укладання паспортної інформації сеансу (укладач, дата укладання) – вказуємо ім'я та прізвище укладача паспортної і супровідної інформації фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу, дату укладання, наприклад: Ірина Бойко, 04.10.2021 року.

---

⁸² Електронний фотофайл містить у собі основну технічну інформацію про себе (так звані метадані).

82. Прийняття матеріалів сеансу в архів (архівіст, дата прийняття) – вказуємо ім'я та прізвище архівіста, який прийняв матеріали збирацького сеансу в архів, дату прийняття (рубрику заповнює архівіст), наприклад: Андрій Вовчак, 20.11.2021 року.

83. Архівна перевірка матеріалів сеансу (архівіст, дата перевірки) – вказуємо ім'я та прізвище архівіста, який перевіряв якість упорядкування матеріалів збирацького сеансу, дату завершення перевірки (рубрику заповнює архівіст), наприклад: Марія Папіш, 11.02.2022 року.

91. Зафіксований репертуар респондента (респондентів) – тобто список інформаційних одиниць збирацького сеансу (фольклорних творів та одиниць фольклорно-етнографічної інформації, які виконали респонденти) за заголовками цих одиниць: порядковий номер одиниці / назва одиниці / хронометраж / виконавці / жанр твору: народне / наукове визначення. Список формується автоматично за заголовками одиниць за допомогою програмної функції Microsoft Word “поле” (вставка – поле – код поля ТОС – формувати заголовки за стилем 01_seans_zaholovok_odynuci). Операцію, за потреби, виконує архівіст.

3.3.1.4. Важливо взяти собі за тверде правило: основну частину паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу (рубрики 06, 11–51, 71–73) заповнюємо ще під час сеансу й одразу ж після його завершення, що буде своєрідним підведенням підсумків зустрічі з виконавцями і водночас дасть змогу за потреби уточнити потрібні відомості на місці. Натомість рубрики 01–05, 61–62, 81–83, 91 заповнюємо вже під час камерального опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів сеансу. Для зручності заповнення рубрик у “полі” рекомендуємо видрукувати інформаційний бланк збираць-

кого сеансу (див. файл бланка EK_seans_form.doc⁸³) й використувати його як чернетку або ж працювати з електронним файлом інформаційного бланка (на ноутбучі чи планшеті).

3.3.1.5. Важливо намагатися заповнити всі рубрики паспортного блоку інформаційного бланка збирацького сеансу.

3.3.2. Каталогізація зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

Передумовою ефективного використання матеріалів будь-якої фольклорної колекції – від невеликого особистого зібрання фольклорних записів окремого збирача до масштабних архівних фондів науково-дослідних інституцій – є належний **інформаційно-пошуковий інструментарій**, який дає змогу користувачеві орієнтуватися у змісті накопиченого фольклорного матеріалу. У сучасній архівній практиці комплекс інформаційно-пошукового інструментарію представлений широким спектром продуктів: описи архівних фондів, огляди, путівники, покажчики і зокрема каталоги, які сьогодні є найпоширенішим ресурсом для пошуку інформації про потрібні архівні документи [19, с. 5].

Архівний каталог – різновид архівного довідника, який подає інформацію про депоновані в архіві документи (так звану вторинну документну інформацію або метадані документа) у систематизованому вигляді (за різними схемами систематизації: за галузями, проблемами, темами, предметами, іменами, локацією, хронологією тощо) та у зручній для користувачького пошуку формі. Архівні каталоги можуть відрізнятися за структурою (систематичні, тематичні, хронологічні; іменні, географічні), формою представлення (карткові, друковані, електронні) і ступенем охоплення інформації про архівні документи, однак всі вони націлені на одну мету – за-

---

⁸³ Файл бланка EK_seans_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

безпечення необхідних умов інтелектуального доступу користувача до архівних документів [19, с. 11–15; 28, р. 76–90].

Каталогізація архівних документів – сукупність процесів з підготовки, створення й підтримки архівного каталога, що зокрема охоплює визначення структури каталога та розроблення схеми класифікації документної інформації (метаданих); виявлення, відбір та уніфікацію документної інформації для каталогізації; описування та індексування документної інформації у каталожних записках (картках); ведення каталога (додавання інформації про нові архівні документи); надання зручного користувацького доступу до каталога [19, с. 25–57; 28, р. 207–256].

3.3.2.1. Найпростіший електронний пошуковий каталог зібраних під час польового дослідження **фольклорно-етнографічних матеріалів** (далі – **фольклорний каталог**) можна виконати в комп'ютерній програмі електронних таблиць Microsoft Excel, використовуючи відповідний бланк фольклорного каталога (див. файл бланка EK_catalog_folklore_form.xls⁸⁴).

3.3.2.2. **Найменування електронного файлу фольклорного каталога** виконуємо на основі імені електронної архівної папки робочої групи (див. пункт 3.1.1.2) за зразком: EK_12AV20210701_boyko_catalog_folklore.xls.

3.3.2.3. **Файл фольклорного каталога зберігаємо** в електронній архівній папці робочої групи.

3.3.2.4. У пропонуваному електронному фольклорному каталозі **базовою одиницею каталогізації** є безпосередньо фольклорний твір та фольклорно-етнографічна інформація (фіксація / опис обрядодії, обряду, звичаю та ін.).

3.3.2.5. Інформацію (метадані) про фольклорні твори й одиниці фольклорно-етнографічної інформації вносимо в рядки електрон-

---

⁸⁴ Файл бланка EK_catalog_folklore_form.xls розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

них таблиць Microsoft Excel, розміщуючи інформацію за відповідними рубриками (колонками таблиці):

А – назва – для пісенних (віршованих) творів подаємо перший рядок тексту (інципіт), наприклад: Вийшла дівонька від сусідонька; для прозових творів подаємо у клямрах сюжет чи провідний мотив, наприклад: [Енкаведисти вбили священника, а його жінку з малими дітьми вивезли на Сибір]; для одиниць фольклорно-етнографічної інформації (фіксацій / описів обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань та ін.) подаємо у клямрах стандартизовану назву за покажчиком “Назва ФЕІ”⁸⁵ (у дужках можна подати і місцеву назву обряду, звичаю), наприклад: [Собітка (Собаня)].

В – жанр (наукове визначення) – наукове визначення жанру уснословесного твору подаємо за покажчиком “Жанр уснословесних творів”; наукове визначення жанру народномузичного інструментального твору подаємо за покажчиком “Жанр інструментальної музики”⁸⁶. Для одиниць фольклорно-етнографічної інформації (фіксацій / описів обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань та ін.) зазначаємо “інформація”.

С – піджанр (наукове визначення) – наукове визначення піджанру фольклорного твору подаємо за вказаними вище покажчиками “Жанр уснословесних творів” і “Жанр інструментальної музики”.

Д – жанр (народне визначення) – наприклад: бандерівська пісня.

Е – тип населеного пункту – зазначаємо без скорочень, наприклад: місто, селище, село.

---

⁸⁵ Покажчик “Назва ФЕІ” (“Назва одиниці фольклорно-етнографічної інформації”) розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”:

<http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

⁸⁶ Покажчики “Жанр уснословесних творів” і “Жанр інструментальної музики” розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”:

<https://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

F – населений пункт – подаємо назву населеного пункту.

G – ТГ / рада – подаємо назву територіальної громади / ради, до якої належить населений пункт (за назвою центру громади чи ради в іменниковій формі), наприклад: Стрілки.

H – район – подаємо назву районного центру в іменниковій формі, наприклад: Самбір.

I – область – подаємо назву обласного центру в іменниковій формі, наприклад: Львів.

J – країна – подаємо назву країни, наприклад: Україна.

K – респондент(-и) – вказуємо ім'я, по батькові, прізвище респондента (респондентів), наприклад: Марія Іванівна Грицак.

L – дата запису – подаємо так: 01.07.2021.

M – збирач(-и) – вказуємо ім'я та прізвище збирача (збирачів), наприклад: Ірина Бойко.

N – фонд – цю рубрику заповнює архівіст.

O – архівний шифр аудіозапису – вказуємо ім'я електронного файлу (файлів) аудіозапису збирацького сеансу, наприклад: EK_12 AV20210701_boyko_seans01_audio01.

P – архівний шифр відеозапису – вказуємо ім'я електронного файлу (файлів) відеозапису збирацького сеансу, наприклад: EK_12 AV20210701_boyko_seans01_video01.

Q – архівний шифр словесної / музичної транскрипції – вказуємо ім'я електронного файлу транскрипції словесного тексту / мелодій фольклорних матеріалів збирацького сеансу, наприклад: EK_12 AV20210701_boyko_seans01_text01.

3.3.2.6. Пропонований електронний фольклорний каталог, незважаючи на свою позірну простоту, дає змогу виконувати широкий спектр пошукових і систематизаційних операцій із внесеною інформацією (за допомогою програмних функцій пошуку, фільтрування, розрахунку та ін.). У ньому можливо: а) проводити повнотекстовий пошук інформації в категоріях “назва”, “населений пункт”, “респондент”, “збирач” та ін.; б) відсортовувати потрібну

інформацію за одним чи одночасно за кількома параметрами, наприклад: відібрати інформацію про всі твори конкретного жанру або відібрати інформацію про твори конкретного жанру, записані у конкретному населеному пункті, районі, області чи від конкретного респондента та ін.; в) отримувати елементарну статистику шуканої інформації, наприклад: підрахувати кількість творів, записаних у конкретному населеному пункті, районі, області, від конкретного респондента, зусиллями конкретного збирача тощо.

3.3.3. Виповнення паспортної документації і каталогізація зібраних фольклорно-етнографічних фотоматеріалів

3.3.3.1. Електронні файли фольклорно-етнографічних **фотоматеріалів** потрібно належно найменувати й розмістити: а) файли *фото збирацького сеансу* – у підпапці photo_files відповідного збирацького сеансу; б) файли *загальних фото* – у папці photo_files електронної архівної папки робочої групи (див. пункт 3.1.2.5).

3.3.3.2. **Виповнення паспортної документації і каталогізацію фотоматеріалів** виконуємо у спеціальному **електронному каталозі** (далі – **фотокаталог**), який створюємо в комп'ютерній програмі електронних таблиць Microsoft Excel, використовуючи відповідний бланк фотокаталога (див. файл бланка фотокаталога EK_catalog_photo_form.xls⁸⁷).

3.3.3.3. **Найменування електронного файлу фотокаталога** виконуємо на основі імені електронної архівної папки робочої групи (див. пункт 3.1.1.2) за зразком: EK_12AV20210701_boyko_catalog_photo.xls.

3.3.3.4. **Файл фотокаталога зберігаємо** в електронній архівній папці робочої групи.

---

⁸⁷ Файл бланка EK_catalog_photo_form.xls розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

3.3.3.5. Опис і каталогізацію фотоматеріалів виконуємо в рядках електронних таблиць Microsoft Excel, розміщуючи інформацію за відповідними рубриками (колонками таблиці):

А – зміст фото – вказуємо, що зображено на фото (приклади опису змісту фольклорно-етнографічних фотографій див. у пункті 3.3.3.6):

– подаємо ім'я сфотографованої особи; назву зафіксованого об'єкта (народну і загальноприйнятну, наукову); стислий опис знятої ситуації;

– вказуємо точну чи приблизну дату виготовлення пам'ятки традиційної культури; перебігу обряду, ситуації;

– вказуємо ім'я особи, якій належить / належав сфотографований об'єкт, пам'ятка традиційної культури;

– для копійованих (перефотографованих) фотографій з колекцій респондентів додатково зазначаємо “Фотокопія” і вказуємо ім'я особи, якій належить фотографія.

В – категорія фотооб'єкта – подаємо жанрове визначення фотографії за типом зафіксованого на ній основного об'єкта:

– **архітектура;**

– **господарювання** (виконання різних сільськогосподарських робіт: оранка, сіяння, сапання, сінокіс; випасання худоби, доїння худоби; рубання лісу та ін.; знаряддя праці);

– **збирачі;**

– **інформація** (фотокопії інших джерел: інформаційних стендів, буклетів; книг, брошур; рукописів книг, статей, рефератів, сценаріїв);

– **їжа** (страви і процес їх приготування);

– **ландшафт** (загальний вигляд місцевості, природа);

– **малярство;**

– **меблі;**

– **музичні інструменти** (загальний вигляд, основні складові частини, гра на інструменті);

– **обрядовість** (виконання обрядів, обрядодій; обрядові предмети);

– **одяг;**

- **побут** (щоденні домашні заняття; дозвілля);
- **поселення** (загальний вигляд населеного пункту, окремих його елементів: вулиця, частина села – куток, садиба);
- **ремесла** (ковальство, гончарство, теслярство, бондарство, ткацтво, кравецтво, гутництво; бджільництво, рибальство, збиральництво, мисливство – як процес виконання робіт і як вироби, продукти);
- **респонденти** (фото респондентів збирацького сеансу; до цієї категорії також відносимо фото, на яких зафіксовано збирачів разом з респондентами);
- **рукописи** (фотокопії рукописних пісенників, колядників, сонників, травників; збірників замовлянь і молитов, авторських творів респондентів);
- **типи** (фото людей, населення);
- **транспорт** (транспортні засоби, їх використання, майстри).

С – **тип населеного пункту** – зазначаємо без скорочень, наприклад: місто, селище, село.

Д – **населений пункт** – подаємо назву населеного пункту.

Е – **ТГ / рада** – подаємо назву територіальної громади / ради, до якої належить населений пункт (за назвою центру громади чи ради в іменниковій формі), наприклад: Стрілки.

Ф – **район** – подаємо назву районного центру в іменниковій формі, наприклад: Самбір.

Г – **область** – подаємо назву обласного центру в іменниковій формі, наприклад: Львів.

Н – **країна** – подаємо назву країни, наприклад: Україна.

І – **автор фото** – вказуємо ім'я та прізвище, наприклад: Ірина Бойко.

Ж – **дата фото** – подаємо так: 01.07.2021.

К – **архівний шифр фото** – вказуємо ім'я електронного файлу фото, наприклад: EK_12AV20210701_boyko_seans03_photo01.

3.3.3.6. **Приклади опису фотографій** (у колонці А “зміст фото”) за окремими категоріями фотооб’єктів:

а) **респонденти** (якщо на фото є кілька осіб, вказуємо їх зліва направо)

Перебіг сеансу ЕК_23AV201606 22_tarasyuk_seans08. Зліва направо: збирачка Олена Тарасюк, респондентки Анастасія Іванівна Рожко, 1948 р. н.; Євдокія Григорівна Гостюхіна, 1941 р. н., збирач Віталій Пиндюра. Село Шебутинці.

Учасники сеансу ЕК_23AV201606 22_tarasyuk_seans08. Сидять (зліва направо) респондентки Анастасія Іванівна Рожко, 1948 р. н.; Євдокія Григорівна Гостюхіна, 1941 р. н. Стоять (зліва направо) збирачі Олена Тарасюк, Віталій Пиндюра. Село Шебутинці.

Респондентки сеансу ЕК_23AV20160622_vovczak_seans10. Зліва направо: Анастасія Євгенівна Чабан, 1949 р. н.; Ліда Григорівна Єліснер, 1955 р. н. Село Михалкове.

Респондент сеансу ЕК_12AV200907
02_vovczak_seans24 Іван Миколайович
Козанчин, 1952 р. н., грає на сопілці
(за словами респондента “пищавка”,
понад 150 років, перейшла у спадок
від батька). Хутір Тарнава
(село Шандровець).

б) типи

Старенькі відпочивають на лавці біля
дороги. Село Лютинськ.

Завідувачка Народного дому Наталя
Борута демонструє експонати етно-
графічного куточка Народного дому
села Шандровець. Село Шандровець.

Жінка на призьбі біля хати.
Село Мочулище.

Сільські діти на вулиці
(зібралися, зацікавлені роботою
фольклористів). Село Селець.

в) обрядовість

Весілля. Наречена з родиною їде на возі. 1950-ті роки. Село Вашківці. Родинне фото респондентки сеансу ЕК_23AV20160622_shuma_seans10 Анни Шевчук. Фотокопія.

Весільний вінець. Виготовила на початку 1980-х років респондентка сеансу ЕК_18AV20070702_vovko_seans07 Наталка Тодосіївна Незнайома. Село Горошова.

Писанки. Виготовила у 2005 році респондентка сеансу ЕК_18AV20070702_vovko_seans03 Марія Іванівна Грицак. Село Вільховець.

Свято Купала. Хлопці запалили вогнище (“собаню”) на горі біля села Боберка.

Будиночок лялькового вертепу (“бетлейки”). 1950-ті роки. Майстер невідомий. Сеанс ЕК_12AV20110704_vovczak_seans22. Село Сливниця.

Ляльки лялькового вертепу (“бетлейки”):
 “Маскаль”, “Дідушок”. 1950-ті роки.
 Майстер невідомий. Сеанс ЕК_12AV201107
 04_vovczak_seans22. Село Сливниця.

г) архітектура

Дерев'яна хата під стріхою.
 Село Либохора, куток Верхній
 Кінець.

Дерев'яна церква Собору Пресвятої
 Богородиці (збудована 1838 року).
 Дзвіниця. Село Матків.

Дерев'яна капличка у садку перед хатою. Село Ясениця.

Кам'яний придорожній хрест із дерев'яним розп'яттям. Село Велике.

г) транспорт

Селяни їдуть “драбинним” возом. Село Волошиново.

Віз. 1940-і роки. Експонат Музею гончарства села Коболчин. Село Коболчин.

Сані. 1950-ті роки. Експонат Музею гончарства села Коболчин. Село Коболчин.

Саморобний транспортний засіб (триколісна “дига” з мотоциклетним двигуном) з “драбинами” для перевезення сіна. Село Хашців.

Саморобний транспортний засіб (триколісна “дига” з мотоциклетним двигуном) з косаркою. За кермом майстер “диги” Микола Круп’я. Сеанс ОЕК_AV_20090523 vovczak_seans06. Село Лімна

Майстри саморобних транспортних засобів (“диги”) Роман і Микола Мотичаки (син і батько) на чотириколісній “дизі” з автомобільним двигуном, яку сконструював Роман Мотичак у 2008 році. Сеанс ЕК_12AV200807 01_vovko_seans24. Село Лімна.

д) одяг

Бойківська жіноча сорочка. Вишила у 1950-х роках респондентка сеансу ЕК_12AV 20080701_lilia_seans07 Настуня Олександрівна Савка. На фото збирачка Ірина Довгалоук. Село Лопушанка.

Жіноча сорочка. 1930-ті роки. Експонат історико-краєзнавчої експозиції Будинку культури села Вітрянка. Село Вітрянка.

е) музичні інструменти

Сопілка (за словами респондента “пищавка”, понад 150 років, перейшла у спадок від батька). Власність респондента сеансу ЕК_12AV2009 0702_vovczak_seans24 Івана Миколайовича Козанчина. Хутір Гарнава (село Шандровець).

Труба з кори (вигляд з боку голосника). Виготовив респондент сеансу ЕК_12AV20 110704_vovczak_seans09 Роман Ярославович Єдин. Село Велика Сушиця.

Труба з кори (вигляд з боку пишника). Виготовив респондент сеансу ЕК_12AV20 110704_vovczak_seans09 Роман Ярославович Єдин. Село Велика Сушиця.

3.4. Оформлення матеріалів фольклористичної практики для здачі у фольклорний архів кафедри

Важливо! Фольклорний архів КУФ через брак архівного приміщення рекомендує керівникам студентських фольклористичних практик і студентам-практикантам надавати матеріали практик в архів винятково в електронному вигляді. У випадку, якщо керівник практики вимагає від студентів надати матеріали практики також на паперовому носії, рекомендуємо студентам дотримуватися вимог оформлення матеріалів на паперових носіях (див. пункти 3.4.3, 3.4.4).

Для успішного оформлення фольклорно-етнографічних матеріалів важливо, щоб учасники робочої збирацької групи тісно співпрацювали та максимально узгоджували свою роботу.

3.4.1. Звіт про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів

3.4.1.1. Завершивши опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів, здобутих під час фольклористичної практики, учасники робочої групи **спільно укладають звіт** про виконану роботу.

3.4.1.2. **Звіт про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів** складається з двох частин: інформаційно-статистичної та довільної. Для складання звіту використовуємо відповідний бланк (див. файл бланка `EK_practice_report_form.doc`⁸⁸).

3.4.1.3. Електронний файл звіту **найменуємо** із використанням імені електронної архівної папки робочої групи (див. пункт 3.1.1.2) за зразком: `EK_12AV20210701_boyko_practice_report.doc`, і зберігаємо в електронній архівній папці робочої групи.

---

⁸⁸ Файл бланка звіту `EK_practice_report_form.doc` розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

3.4.1.4. В інформаційно-статистичній частині звіту важливо чітко і достовірно заповнити всі рубрики (див. Додаток № 8. Звіт про студентську фольклористичну практику).

3.4.1.5. У довільній частині звіту можна висловити у вільній формі свої міркування про регіональні особливості побутування, стан збереження досліджуваної фольклорної традиції, описати цікаві зустрічі з виконавцями, вказати на інші моменти перебігу польового дослідження тощо.

3.4.2. Порядок комплектування електронних файлів матеріалів фольклористичної практики

3.4.2.1. Електронні **файли фіксацій** фольклорно-етнографічних матеріалів та їх **транскрипцій** розміщуємо за формами фіксації (аудіо- й відеозапис, фотографія, текст) у папках відповідних збирацьких сеансів (див. пункт 3.1.1):

- електронні файли **аудіозаписів** – у підпапці audio_files;
- електронні файли **відеозаписів** – у підпапці video_files;
- електронні файли **фотографій** – у підпапці photo_files;
- електронні файли **транскрипцій** – у підпапці text_files;

3.4.2.2. Електронний файл **каталога фольклорно-етнографічних фотоматеріалів** розміщуємо безпосередньо в електронній архівній папці робочої групи.

3.4.2.3. Електронний файл **звіту про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів** розміщуємо безпосередньо в електронній архівній папці робочої групи.

3.4.2.4. Приклад комплектування електронних файлів матеріалів фольклористичної практики у підпапках електронної архівної папки робочої групи:

- EK_12AV20210701_boyko
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01
    - audio_files
      - EK_12AV20210701_boyko_seans01_audio01.wav

- photo_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo01.jpg
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo02.jpg
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_photo03.jpg
- text_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_text01.doc
- video_files
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_video01.mov
  - EK_12AV20210701_boyko_seans01_video02.mov
- EK_12AV20210701_boyko_seans02
  - audio_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_audio01.wav
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_audio02.wav
  - photo_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo01.jpg
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo02.jpg
    - ...
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_photo12.jpg
  - text_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_text01.doc
  - video_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans02_video01.mov
- EK_12AV20210701_boyko_seans03
  - audio_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans03_audio01.wav
  - photo_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans03_photo01.jpg
    - EK_12AV20210701_boyko_seans03_photo02.jpg
    - ...
    - EK_12AV20210701_boyko_seans03_photo09.jpg
  - text_files
    - EK_12AV20210701_boyko_seans03_text01.doc
- photo_files
  - EK_12AV20210701_boyko_photo01.jpg

EK_12AV20210701_boyko_photo02.jpg [...]
EK_12AV20210701_boyko_photo45.jpg
EK_12AV20210701_boyko_catalog_photo.xls
EK_12AV20210701_boyko_practice_report.doc

3.4.2.5. Належно упорядковані та укомплектовані у відповідних підпапках електронної архівної папки електронні файли матеріалів фольклористичної практики **записуємо на носій інформації** (наприклад, USB-флеш-накопичувач, так звану “флешку”) і передаємо безпосередньо керівникові практики; або ж **розміщуємо у хмарному сховищі** (наприклад, на файлообміннику чи на електронному диску поштового сервісу) і надсилаємо керівникові практики на електронну пошту посилення для віддаленого доступу до цих файлів. У випадку розміщення матеріалів фольклористичної практики у хмарному сховищі потрібно уважно стежити за поширенням інформації: обирати надійні сервіси і захищені формати поширення, у жодному випадку не надавати загального доступу до матеріалів польових досліджень.

3.4.3. Оформлення матеріалів фольклористичної практики на паперових носіях

3.4.3.1. Заповнений **інформаційний бланк збирацького сеансу** (паспортний і текстовий блоки) друкуємо на стандартних аркушах паперу (А 4) з обох сторін аркуша; аркуші інформаційного бланка одного збирацького сеансу складаємо за порядком і зшиваємо скобами у зшиток.

3.4.3.2. **Звіт про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів** друкуємо на стандартних аркушах паперу (А 4) з обох сторін аркуша і за потреби зшиваємо скобами у зшиток.

3.4.3.3. Для упорядкування матеріалів фольклористичної практики, поданих на паперових носіях, використовуємо **картонну папку із зав'язками**.

3.4.3.4. Для картонної папки оформляємо **титульну сторінку**, використовуючи відповідний бланк (див. файл бланка EK_folder_cover_form.doc⁸⁹) за зразком (див. Додаток № 7. Титульна сторінка паперової архівної папки).

3.4.4. Порядок комплектування паперової архівної папки

3.4.4.1. Матеріали фольклористичної практики на паперових носіях розташовуємо у картонній папці у такому порядку:

- 1) носій електронних файлів матеріалів фольклористичної практики (наприклад, USB-флеш-накопичувач, так звана “флешка”);
- 2) звіт про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів;
- 3) зшитки заповнених інформаційних бланків збирацьких сеансів згідно з їхньою нумерацією;
- 4) фотовідбитки, замальовки, інший графічний ілюстративний матеріал (рекомендуємо уточнити з керівником практики потребу виготовлення фотовідбитків).

---

⁸⁹ Файл бланка EK_folder_cover_form.doc розміщено на інтернет-сторінці Лабораторії фольклористичних досліджень “Студентська фольклористична експедиційна практика”: <http://labs.lnu.edu.ua/folklore-studies/fieldwork/student-folklore-fieldwork/expedition/>

Список рекомендованої літератури

Основна література

1. *Бріцина Олександра*. Сучасні аспекти методики збирання народної прози // Народна творчість та етнографія. – Київ, 2003. – № 3. – С. 24–34.
2. *Бріцина Олександра*. Текстологічні аспекти методики фіксації народної прози // *Бріцина Олександра*. Українська усна традиційна проза: питання текстології та виконавства. – Київ, 2006. – С. 146–180.
3. *Вовчак Андрій*. Організація електронних фольклорних документів під час польового дослідження // Актуальні питання Східноєвропейської етномузикології: Збірник наукових статей / Редактори-упорядники *Галина Пиєнічкіна, Рімантас Слюжінскас*. – Дніпро, 2018. – Вип. 1. – С. 61–90.
4. *Глушко Михайло*. Методика польового етнографічного дослідження: Навчальний посібник. – Львів, 2008. – 288 с., іл.
5. *Давидюк Віктор, Гром Олена, Гунчик Ігор, Завітій Богдан*. Автентика фольклору: традиція і сучасність: Питальник для польових експедицій. – Луцьк, 1996. – 30 с.
6. *Добрянська Ліна*. Музично-етнографічний архів ПНДЛІМЕ. Спроба комп'ютерної систематизації // Восьма конференція дослідників народної музики червононоруських (галицько-володимирських) та суміжних земель / Редактор-упорядник *Богдан Луканюк*. – Львів, 1997. – С. 35–48.
7. *Довгалюк Ірина*. Фонографування народної музики в Україні: історія, методологія, тенденції: Монографія. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2016. – 650 с.
8. Загальний міжнародний стандарт архівного описування ISAD(G). Схвалено Комітетом з дескриптивних стандартів, Стокгольм, Швеція, 19–22 вересня 1999 року. Друге видання / Державний комітет архівів України. Український державний науково-

- дослідний інститут архівної справи та документознавства; українська версія *Георгія Папакіна*. – Київ, 2001. – 47 с.
9. *Клименко Ірина*. Аудіофонд українського фольклору 1982–2008: Засади устрою і перспективи електронної архівації // *Клименко Ірина, Мурзина Олена*. Київська лабораторія етномузикології 1992–2007. – Київ, 2008. – С. 53–105.
  10. *Коробов Олег*. Аудіовізуальна фіксація традиційної музики в сучасних польових умовах (практичні рекомендації) // *Проблеми етномузикології*. – Київ, 2015. – Вип. 10. – С. 183–197.
  11. *Луканюк Богдан*. Музично-етнографічна практика: Методичні рекомендації для теоретико-композиторського факультету. – Київ: МКНЗМК, 1995. – 22 с.
  12. *Луканюк Богдан*. Пам'ятка студента-практиканта і збирача-початківця: Методичні рекомендації для студентів спеціальності 7.020205 “Музичне мистецтво” спеціалізації “Викладач, артист, керівник фольклорного ансамблю”. – Рівне: РДГУ, 2001. – 24 с.
  13. *Луканюк Богдан*. Типові форми музично-етнографічної документації. – Львів, 1981. – 24 с.
  14. *Маховська Світлана*. “Науковий False Start” чи вимога воєнного часу: (не)новий досвід документування свідчень українців // *Україна Модерна*. – 2023. – URL: <https://uamoderna.com/war/naukovyy-false-start-chy-vymoha-voiennoho-chasu-ne-novyy-dosvid-dokumentuvannia-svidchen-ukraintsiv/> (дата публікації – 24.04.2023).
  15. *Мишанич Михайло*. Архівне опрацювання народновокальних творів: Методичні рекомендації з музично-етнографічної транскрипції. – Львів, 1995. – 20 с.
  16. *Мишанич Михайло*. Гаївки: Сюжетно-тематичний польовий питальник. – Львів, 1996. – 16 с.
  17. Програма, запитальники та методичні поради дослідникам народної культури України / Упорядники *Лідія Орел, Катерина Міщенко*. – Київ: ІСДО, Музей народної архітектури та побуту України, 1995. – 231 с.
  18. *Рибак Юрій*. Народновокальна творчість Середнього Полісся (розширений питальник): Методичні рекомендації для студентів

- кафедри музичного фольклору / Видання друге, доповнене. – Рівне, РДГУ, 2010. – 26 с.
19. Створення та ведення каталогів у державних архівах України: Методичні рекомендації / Укладач *Наталія Христова*. Державна архівна служба України, УНДІАСД. – Київ, 2014. – 87 с.
  20. *Танцюра Гнат*. Записки збирача фольклору. – Київ, 1958. – 101 с.
  21. Фольклористика: Програма та методичні рекомендації до проведення фольклорної практики студентів філологічного факультету / Уклали *Лідія Дунаєвська, Леонід Шурко*. – Київ, 2000. – 40 с.
  22. Фольклорна збирацька практика з курсу “Українська народна музична творчість”: Методичні рекомендації / Уклали *Михайло Мишанич, Ірина Довгалюк*. – Київ: РУМК, 1992. – 12 с.
  23. Фондування документів НАФ: Методичні рекомендації / Схвалено Нормативно-методичною комісією Держкомархіву України від 22 грудня 2009 р., протокол № 5. – Київ, 2009. – 39 с.
  24. *Edmondson Ray*. Audiovisual Archiving: Philosophy and Principles / Third Edition. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. – Paris, 2016. – 90 pp.
  25. IASA-TC03. The Safeguarding of the Audiovisual Heritage: Ethics, Principles and Preservation Strategy / Co-Edited by *Will Prentice* and *Lars Gaustad*. 4th Edition. International Association of Sound and Audiovisual Archives (IASA). Technical Committee. – 2017. – URL: <https://www.iasa-web.org/tc03/ethics-principles-preservation-strategy> (web edition).
  26. IASA-TC04. Guidelines on the Production and Preservation of Digital Audio Objects / Edited by *Kevin Bradley*. Second Edition. International Association of Sound and Audiovisual Archives (IASA). Technical Committee. – 2009. – (= Standards, Recommended Practices and Strategies, IASA-TC04). – URL: www.iasa-web.org/tc04/audio-preservation.
  27. INFOLK – Informationssystem für Volksliedarchive in Österreich. Sonderdruck aus Jahrbuch des Österreichischen Volksliedwerkes. – Wien, 1990/1991. – Band 39/40. – S. 81–216.

28. *Joudrey Daniel N., Taylor Arlene G., Wisser Katherine M.* The Organization of Information / Daniel N. Joudrey and Arlene G. Taylor; with the assistance of Katherine M. Wisser. Fourth edition. – Santa Barbara, California: Libraries Unlimited, [2018]. – (Series: Library and information science text series).
29. *Wylegala Anna.* Metodologia, etyka i bezpieczeństwo w projektach dokumentujących doświadczenie wojenne i uchodźcze po inwazji Rosji na Ukrainę z dn. 24 lutego 2022 r. // *Wrocławski Rocznik Historii Mówionej.* – Wrocław, 2022. – Rocznik 12. – S. 324–331. – URL: <https://doi.org/10.26774/wrhm.363>.

Додаткова література

30. Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики: Збірник наукових праць / Редактор і упорядник *Богдан Луканюк.* – Київ, 1989. – 101 с.
31. *Боряк Олена.* Матеріали з історії народознавства в Україні: Каталог етнографічних програм (друга половина XVIII – XX ст.). – Київ: Українознавство, 1994. – 124 с. – (Науково-довідкові видання з історії України. Етнографічно-фольклорна спадщина. Вип. 28).
32. *Вовчак Андрій.* Архівна організація електронних польових фольклорних матеріалів // *Проблеми етномузикології.* – Київ, 2022. – Вип. 17. – С. 44–78.
33. *Гнатюк Володимир.* Українська народня словесність (В справі записів українського етнографічного матеріалу). – Відень: Накладом Союзу визволення України, 1917. – 48 с.
34. *Гордійчук Микола.* Як записувати народну музику. – Київ, 1960. – 35 с.
35. *Данилюк Архип, Купчинський Олег.* Методичні поради та питальник для збирачів пам'яток етнографії, фольклору і топонімії. – Львів, 1989.
36. *Коваль Василь.* Із досвіду проведення фольклорних експедицій // *Музичний фольклор в системі навчання та виховання молоді.* – Тернопіль, 2000. – С. 85–89.

37. *Колесса Філарет*. Кілька слів про збирання і гармонізування українських народних пісень // *Колесса Філарет*. Музикознавчі праці. – Київ, 1970. – С. 444–455.
38. *Кузеля Зенон*. Про потребу і техніку збирання етнографічних матеріалів // *Діло*. – Львів, 1909. – Ч. 155.
39. *Луканюк Богдан*. Спеціальні знаки музично-етнографічної транскрипції. – Львів, 1992. – 8 с.
40. *Мацієвський Ігор*. Питання документації народної інструментальної музики // Актуальні питання методики фіксації та транскрипції творів народної музики: Збірник наукових праць / Редактор-упорядник *Богдан Луканюк*. – Київ, 1989. – С. 5–24.
41. *Правдюк Олександр*. Методика записування музичного фольклору. – Київ, 1981. – 55 с.
42. *Сливинський Юрій*. Техніка нотації народних пісень: Методичні рекомендації / Львівська державна консерваторія імені Миколи Лисенка. – Львів, 1982. – 47 с.
43. *Супруненко Володимир*. Народнознавчий запитальник. Культура, побут, звичаї. – Мелітополь, 1994. – 32 с.
44. Українська фольклористика: Словник-довідник / Укладання і загальна редакція *Михайла Чорнопиского*. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 448 с.
45. *Schüller Dietrich*. Sammeln – Bewahren – Verbreiten. Traditionelle Anliegen im technischen Umfeld des jungen 21. Jahrhunderts // Вісник Львівського університету. Серія філологічна / Упорядники *Андрій Вовчак, Ірина Довгалюк*. – Львів, 2017. – Випуск 66. – С. 3–17.
46. Wskazówki zbierania melodyj ludowych // *Przegląd muzyczny*. – Poznań, 1925. – № 2. – S. 1–9.

Контрольні питання

Основні терміни і поняття

1. Дайте визначення поняття “фольклористичне польове дослідження”.
2. Назвіть основні типи фольклористичних польових досліджень за способом проведення. Дайте їх визначення.
3. Дайте визначення поняття “студентська фольклористична практика”.
4. Дайте визначення поняття “фольклористичне документування”.
5. У яких формах може проходити фольклористична практика студентів-фольклористів?

Розділ 1. Підготовка фольклористичного польового дослідження

1. Назвіть основні моменти науково-теоретичної підготовки фольклористичного польового дослідження.
2. Дайте визначення поняття “програма-питальник”.
3. Назвіть різновиди програм-питальників залежно від мети, завдань і тематики польового дослідження.
4. Розкрийте логіку підготовки й укладання програми-питальника для загального ознайомлення і вивчення фольклорної традиції конкретної місцевості.
5. Як представити у питальнику фольклорний репертуар досліджуваної місцевості на рівні змісту?
6. Назвіть засадничі елементи фольклорно-етнографічного явища, про які доконче потрібно зафіксувати відомості, щоб пізнати це явище.
7. Назвіть опорні питання, за допомогою яких з’ясуємо засадничі елементи фольклорно-етнографічного явища.
8. На основі зазначених опорних питань сформулюйте питання для польового дослідження якогось конкретного фольклорно-етнографічного явища (наприклад: святвечірня обрядодія вне-

сення снопа до хати; обряд водіння Кози; весільний обряд вінкоплетин).

9. Назвіть складові “ідеального набору” записувальних засобів і матеріалів фольклориста-збирача.
10. Охарактеризуйте технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації звуку.
11. Охарактеризуйте технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації рухомих зображень (відео).
12. Охарактеризуйте технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації нерухомих зображень (фото).
13. Назвіть допоміжне обладнання і матеріали фольклориста-збирача та охарактеризуйте їх призначення.
14. Назвіть елементи особистого побутового спорядження учасника фольклористичної експедиції.
15. Охарактеризуйте стан підготовки до експедиції вашого особистого побутового спорядження.

Розділ 2. Проведення фольклористичного експедиційного польового дослідження

16. Поясніть логіку розподілу студентів-учасників експедиційної практики на робочі збирацькі групи.
17. Сформулюйте умови налагодження природних і щирих стосунків фольклористів-збирачів з місцевим населенням досліджуваного населеного пункту, околиці.
18. Дайте визначення поняття “респондент”.
19. У чому полягає потенційна проблематичність вживання “у полі” термінів “інформатор”, “інформант”?
20. Назвіть можливі шляхи “виявлення” носіїв місцевої фольклорної традиції – потенційних респондентів.
21. Які відомості про респондента треба випитати (і занотувати на спеціально відведеній сторінці “польового зошита”), щоб успішно його відшукати?
22. Яких респондентів потрібно записувати, щоб зібрати репрезентативний фольклорний фонд досліджуваної місцевості?

23. Сформулюйте умови встановлення живого контакту збирача з респондентом.
24. Етичні моменти взаємодії збирача з респондентами.
25. Дайте визначення поняття “збирацький сеанс”.
26. Назвіть форми проведення збирацького сеансу. Чим вони різняться?
27. Назвіть основні методи збирання (фіксації) фольклорно-етнографічних матеріалів “у полі”.
28. Що означає визначення сеансу як “одноразового явища”?
29. Дайте визначення понять “імпровізований збирацький сеанс”, “спланований збирацький сеанс”.
30. Яку кількість респондентів бажано запросити до участі у збирацькому сеансі, щоб отримати якомога повнішу та достовірнішу фольклорно-етнографічну інформацію?
31. Назвіть можливі технічні і нетехнічні форми фіксації збирацького сеансу.
32. Сформулюйте основні завдання опитувача у записуванні збирацького сеансу.
33. Сформулюйте основні завдання аудіотехніка у записуванні збирацького сеансу.
34. Сформулюйте основні завдання відеотехніка у записуванні збирацького сеансу.
35. Який вплив на ситуацію записування збирацького сеансу може мати відеозйомка?
36. Сформулюйте основні завдання фототехніка у записуванні збирацького сеансу.
37. Сформулюйте основні завдання протоколіста у записуванні збирацького сеансу.
38. Проілюструйте рекомендований розподіл збирацьких функцій учасників робочої групи під час збирацького сеансу залежно від використовуваних форм фіксації.
39. Назвіть елементи початкового паспорта збирацького сеансу.
40. Розкрийте зміст поняття “суцільний запис сеансу”.

41. Опишіть основні тактики виявлення фольклорного репертуару респондента.
42. Окресліть специфіку фіксації пісенних і прозових творів, обрядового та необрядового фольклору.
43. Назвіть основні правила успішної праці збирача з респондентом під час збирацького сеансу.
44. Назвіть елементи блоку інформації про респондента збирацького сеансу.
45. Назвіть елементи кінцевого паспорта збирацького сеансу.
46. Назвіть основні об'єкти фотофіксації збирацького сеансу.
47. Розкрийте зміст і проілюструйте процес масштабування фотооб'єктів.
48. Розкрийте зміст процесу ідентифікації фотоб'єктів.
49. Назвіть основні моменти писемної фіксації збирацького сеансу у “польовому зошиті”.
50. Розкрийте специфіку писемної фіксації у “польовому зошиті” а) пісенних (віршованих) фольклорних творів, б) прозових фольклорних творів, в) фольклорно-етнографічної інформації.
51. Розкрийте зміст процесу інвентаризації технічних фіксацій (електронних файлів) збирацького сеансу.
52. Розкрийте зміст зустрічі-“звірки” учасників експедиції.
53. Яку інформацію про записані упродовж експедиційного дня збирацькі сеанси подають учасники робочої групи під час зустрічі-“звірки”?
54. Розкрийте зміст і важливість процесу ідентифікації збирацьких сеансів під час зустрічей-“звірок”.
55. Розкрийте зміст процесу копіювання електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.
56. Опишіть процес найменування електронної архівної папки польового дослідження.
57. Розкрийте зміст процесу резервного копіювання електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.

58. Як часто потрібно проводити процеси копіювання і резервного копіювання електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів?
59. Назвіть умови безпечного зберігання під час польового дослідження “польового комп’ютера” і зовнішнього накопичувача з резервними копіями зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.

Розділ 3. Камеральне (архівне) опрацювання зібраних фольклорних матеріалів

60. Розкрийте зміст понять “первинні електронні файли” і “вторинні електронні файли” фольклорного-етнографічних матеріалів польового дослідження.

3.1. Упорядкування електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

61. Опишіть процес найменування електронної архівної папки збирача / робочої групи.
62. Назвіть підпапки для розміщення електронних файлів фіксацій збирацького сеансу за формами фіксації.
63. Який безпековий захід потрібно зробити перед процесом найменування електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів?
64. Опишіть процес найменування файлів аудіозаписів.
65. Опишіть процес найменування файлів відеозаписів.
66. Опишіть процес найменування файлів фотофіксацій.
67. Проілюструйте розміщення, найменування і наповнення підпапок електронної архівної папки робочої збирацької групи на робочому диску комп’ютера.
68. Який безпековий захід потрібно робити під час роботи з електронними файлами фольклорно-етнографічних матеріалів після виконання кожної важливої операції?

3.2. Транскрибування словесних текстів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

69. Розкрийте зміст поняття “транскрибування словесних текстів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів”.
70. Який безпековий захід потрібно зробити перед транскрибуванням (слів, мелодії) фольклорно-етнографічних матеріалів?
71. З яких частин складається інформаційний бланк збирацького сеансу (файл бланка)?
72. Опишіть процес найменування файлу інформаційного бланка конкретного збирацького сеансу.
73. Як розміщуємо текст розмови збирацького сеансу, що проходив у формі опитування (інтерв’ю)?
74. Які основні інформаційні одиниці збирацького сеансу виокремлюємо у процесі транскрибування фольклорно-етнографічних матеріалів?
75. Проаналізуйте зміст заголовка пісенного (віршованого) твору.
76. Проаналізуйте зміст заголовка прозового твору.
77. Проаналізуйте зміст заголовка музичного інструментального твору
78. Проаналізуйте зміст заголовка фольклорно-етнографічної інформації.
79. Як потрібно передавати словесний текст фольклорного твору (пісні, казки, оповідання, прислів’я тощо) у транскрипції матеріалів збирацького сеансу?
80. Як потрібно передавати словесний текст фольклорно-етнографічної інформації (фіксацій / описів обрядодій, обрядів, звичаїв, вірувань, ігор), розмов, коментарів побутового змісту у транскрипції матеріалів збирацького сеансу?
81. Назвіть критерії визначення рядків і строф у пісенних текстах.
82. Як позначасмо у транскрипції часто вживане в українському народному віршуванні повторення другого рядка дворядкової строфи та другої половини чотирирядкової строфи?
83. Що ставимо на місці недоспіваних складів (всередині чи наприкінці рядка)?

84. Як зазначаємо одночасну подачу виконавцями двох варіантів якогось слова (фрагмента) фольклорного твору?
85. Як оформляємо коментарі, що з'явилися під час виконання фольклорного твору (зокрема пісенного), коли виконавці зупинилися, щоб прокоментувати, пояснити чи пригадати текст, а потім продовжили твір?
86. Як зазначаємо, якщо твір виконано неповністю (наприклад, виконавець забув початок, закінчення чи інший фрагмент твору)?
87. Що ставимо на місці слів, які не вдалося розчутити?
88. Як оформляємо те, що додаємо у текст одиниці збирацького сеансу від себе (тобто те, що з різних причин не зафіксоване на аудіо- / відеоносієві, відтворене з пам'яті чи з нотаток)?

3.3. Архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів

89. Розкрийте зміст поняття “архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів”.
90. У якому документі заповнюємо паспортну та супровідну інформацію фольклорно-етнографічних матеріалів збирацького сеансу?
91. Розкрийте зміст понять “архівний каталог”, “каталогізація архівних документів”.
92. Проілюструйте процес каталогізації фольклорних творів й одиниць фольклорно-етнографічної інформації у програмі електронних таблиць Microsoft Excel.
93. У якому документі виводимо паспортну документацію і виконуємо каталогізацію зібраних фольклорно-етнографічних фотоматеріалів?
94. Проілюструйте процес опису і каталогізації фольклорно-етнографічних фотоматеріалів у програмі електронних таблиць Microsoft Excel.
95. Опишіть (ілюстративно) зміст фотографій таких категорій: 1) респонденти, 2) типи, 3) обрядовість, 4) архітектура, 5) одяг.

3.4. Оформлення матеріалів фольклористичної практики для задачі у фольклорний архів кафедри

96. Опишіть порядок комплектування електронних файлів матеріалів фольклористичної практики.
97. У якій папці розміщуємо електронний файл каталога фольклорно-етнографічних фотоматеріалів?
98. У якій папці розміщуємо електронний файл звіту про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів?
99. Опишіть способи передачі електронних файлів матеріалів фольклористичної практики керівникові практики на перевірку.

Додатки

Додаток № 1

Загальна програма-питальник
“Фольклорна традиція українців” (схема)

1. Календарно-обрядовий фольклор

*Зима***Введення** (21 листопада / 4 грудня)⁹⁰*вірування* про полазника (перший гість), ворожіння і прикмети на новий рік.**Катерини** (24 листопада / 7 грудня)

вечорниці, дівочі ворожіння і прикмети на майбутнє заміжжя.

Андрія (30 листопада / 13 грудня)андріївські вечорниці: ігри та розваги молоді (кусати калиту), спільна вечеря; дівочі ворожіння на майбутнє заміжжя; **приспівки, примовки** (“сіяння конопель”); обрядові парубоцькі бешкети.**Миколая** (6 грудня / 19 грудня)*вірування* про полазника на Миколая, **легенди** про заступництво св. Миколи Чудотворця; *дитячі вірування* про подарунки святого Миколая; *обходи зі святим Миколаєм*: учасники, ролі, костюми, перебіг дійства; **пісні, вірші** про святого Миколая.**Святвечір** (Святий вечір, Багата кутя, Вілія, Коляда – вечір 24 грудня / 6 січня)приготування домівки й обійстя; святвечірні страви; *вірування*, ворожіння, господарські прикмети на врожай, погоду; *обрядодії*: “частування худоби”, перший гість (“полазник”, людина, тварина),

---

⁹⁰ Дати нерухомих свят подаємо за григоріанським та юліанським календарями.

“запрошення” до вечері (хто у світах, померлих, ангелів, святих; горобців, “кликати мороза”); **колядування**: приготування колядників, склад гурту, обряд колядування; **колядки** господареві, господині, дівчині, парубкові, дітям, удові та ін., **коляди, побажання** (віншування), винагорода колядникам.

Різдво (Рождество – 25 грудня / 7 січня)

колядування; вертеп “живий” (Іроди, Царі, Королі, Пастирі, Ангели), **вертеп ляльковий** (шопка, бетлегем, бетлейка, стаєнка): приготування до вертепу, склад учасників, ролі, костюми, реквізит, драматичне дійство.

Щедрий вечір (Багатий вечір – вечір 31 грудня / 13 січня)

приготування домівки й обійстя, святвечірні страви; *вірування*, господарські ворожіння і прикмети на врожай, погоду, дівочі любовні ворожіння (на шлюб); **щедрування**: приготування щедрувальників, склад гурту; обряд щедрування; **щедрівки** господареві, господині, дівчині, парубкові, дітям, удові та ін., **побажання** (віншування).

Новорічні величальні обходи

традиційне рядження (перебранці, переберія, цигани, ряджені). **“Коза”** (водити Козу) – приготування, склад учасників, персонажі (Коза, Дід, Баба, Жид, Циган, Лікар), костюми, маски, реквізити; обрядове дійство, супровідні **пісні, танці, побажання** (віншування). **“Маланка”** (меланка, маланкувати) – приготування, склад учасників, персонажі (Маланка, Василь, Дід, Баба, Жид, Циган, Козаки, Москалі, Коза, Ведмідь, Кінь, Чорт), костюми, маски, реквізити; обрядове дійство, **маланочні пісні** (щедрівки), **танці, побажання** (віншування). Інші обходи: **обходи з плугом** (“плужні щедрівки”), **вітання Василів** з іменинами (“засіяти Василя”).

Новий рік (Старий новий рік, Василя, Василя – 1 січня / 14 січня)

полазник, засівання (посівання, посипання): обряд засівання, **засівалки** (посівалки, віншування); інші обрядові дії першого дня нового року;

Голодна кутя (Другий святий вечір, Друга кутя – вечір 5 січня / 18 січня)

приготування домівки й обійстя, святвечірні страви; *вірування*, господарські ворожіння і прикмети на врожай, погоду; *обрядодії*: виготовлення хрестиків, “кликати мороза”; **щедрування**: приготування щедрувальників, склад гурту; обряд щедрування; **щедрівки** господареві, господині, дівчині, парубкові, дітям та ін., **побажання** (віншування).

Водохреще (Водохрещі, Йордан, Ордань – 6 січня / 19 січня)

вірування, господарські прикмети; приготування до водосвяття: виготовлення хрестів (з льоду), обрядовість водосвяття, **пісні**; *обрядодії*: малювати (ліпити) хрестики, “молотити дідуха”, “проганяти кутю”, голосне стріляння.

Масниця (Сиропусна неділя, Масляна, М'ясниці, Загальниця – тиждень перед великим постом) обрядова їжа; обрядодії: ходять ряджені, “водити козла”, спалення опудала (“зими”); пущення (запусти, заговини); **пісні, примовки**. “**Колодка**” (колодій) – учасники, обрядодії, **пісні**.

Весна

Веснянки: закликання весни, птахів (заклички, гуканки), весняні пісні та забави дітей, молоді на вулиці, на колодках (веснянки, постові пісні).

Великдень

приготування до свята оселі, продуктів до свячення (випікання паски, фарбування яєць, розписування писанок); *вірування* про рахманів, навський великдень; *звичаї й обрядодії*: калатати (клепати) у Страсний четвер, палення вогнища у передвеликодню ніч, великоднє відвідування родичів (волочільник), провідування могил покійних родичів, поминальна трапеза. **Великодні пісні та ігри** (веснянки, гаївки), **забави** дітей і молоді (гойдалка, хлопчачі ігри); **великодні обхідні величальні пісні** (риндзівки, волочєбні

пісні), обряд: склад гурту, **риндзівки**, **волочební пісні** членам родини, **побажання**, винагорода учасникам обходу.

Юрія (Юра – 23 квітня / 6 травня)

вірування: Юрій повелитель вовків, охоронець тварин, про Юрову росу; господарські прикмети, ворожіння на врожай; *обрядодії*: хресний хід в поле, “на жито”; обрядова трапеза в полі; **юріївські пісні** (юріївки, веснянки).

Зелені свята (Зелена неділя, Клечальна неділя, Свята неділя, Трійця – на 50-й день після Великодня) приготування двору й оселі до свята (клечання, замаювання у “зелену”, “клечальну” суботу); обрядові страви; *вірування* про клечання, нечисту силу; *обрядодії*: поминання померлих (“троєчні діди”), голосіння за померлими на кладовищах. **“Водіння Куста”** (Західне Полісся): приготування, учасники, перебіг обряду, **кустові пісні**. **Обходи полів** (царин): **царинні пісні**.

Русальний тиждень (Троєцький тиждень, Русаля – тиждень після Зелених свят) *вірування* про русалок, дідів; *обрядодії*: поминальні вечери покійним родичам (дідам); проводи (розигри) русалок, **русальні пісні** (гряні пісні, троєцькі пісні).

Літо

Купала (Купайла, Івана Купала, Іванів день; Собітка, Собаня – 24 червня / 7 липня)

вірування про силу зілля, зібраного у купальську ніч, про цвіт папороті; про нечисту силу (відьма, русалка, чорт); “сонце грає, купається”. **Обряд Купала**: учасники, приготування вогнища, обрядового деревця, ляльки-опудала, святкування, дівочі ворожіння; **купальські пісні**, **хороводи**, **ігри**. **Собітка**: обрядодії, **собіткові пісні**.

Петрівка (Петрів піст – тиждень після Зелених свят до дня святих апостолів Петра і Павла, 29 червня / 12 липня)

вірування; обряд “гонити шуляка”: учасники, обрядодії, частування, **пісні; петрівчані пісні** (петрівочки, петрівчанські пісні).

Спаса (6 серпня / 19 серпня)

обрядодії: освячення у церкві фруктів; звичай залишати на цвинтарі освячені фрукти (яблука, груші).

2. Сезонно-господарський фольклор

Землеробство

на **першу оранку та сівбу**;

жнива – *початок жнив* (зажинки, жажин): день, прикмети початку жнив; *обрядодії*: перший жнець (зажинальник); класти хліб, сіль, свічку на край ниви; перші зрізані колоски, перший сніп (зажинок); **пісні, колядування**; *кінець жнив* (обжинки, дожинки): *обрядодії*: жати останній сніп (дідух), в’язання “бороди” зі жмені невижатого колосся, плетення обжинкового вінка, господар викупляє вінок у женців, святкова вечеря; *вірування*: щоб бути здоровим (качатися по полю); **обжинкові пісні**;

коли **садять, обкопують, викопують картоплю** (**копальницькі пісні**), **пропольють, збирають городину** (**полільницькі пісні**);

коли **заготовляють різні сільськогосподарські культури** (закладають у бурти картоплю, квасять капусту та ін.).

Тваринництво

коли **виганяють пасти худобу** (перший вигін худоби на пашу – Юрія, Зелені Свята): *обрядодії*: прикрашання худоби, обдаровування пастухів; **пісні** (**ладканки до худоби**).

коли **пасуть худобу** (**вівкання, гоєкання, гайові**);

петрикування (пастуше свято на Петра і Павла, 29 червня / 12 липня) *обрядодії*: частування пастухів; **пісні**.

Збиральництво

коли **косять, громадять траву** (**гребовецькі пісні**);

коли ходять збирати лікувальні трави (збиральницькі, зілільницькі пісні), ягоди, гриби (ягідні пісні, ладканки “в ягодах”, “в грибах”);

під час важких гуртових робіт (сплав лісу, перенесення вантажів та ін.), на толоках (зводять хату);

ремісничі пісні (бортницькі пісні, білільницькі пісні).

3. Родинно-обрядовий фольклор

Народження

вірування, заборони: регламентування поведінки вагітної, визначення статі дитини, забезпечення щасливих пологів, здоров'я матері й немовляти; *обрядодії пологів та післяпологові*: запрошення баби-повитухи, приймання пологів, відрізання пуповини, перша купіль дитини; вірування і прикмети для визначення майбутньої долі дитини; *післяпологові*: “очищення” породіллі, баби-повитухи (зливки, злити на руки), провідування породіллі (ходити на родини), шанування баби-повитухи.

Хрестини: *обрядодії*, вибір імені, обрання кумів, обрядова їжа, гостина, **хрестинні пісні, приспівки, танці, забави**; обрядодії (якщо попередні діти вмирали: стрічні куми, продаж дитини).

Пострижини (перший постриг дитини).

Весілля (шлюб, свайба) – *обрядодії*: час і місце проведення, учасники, перебіг обрядодійства, **весільні пісні, приспівки, побажання, танці**.

Перед весіллям

Знайомство молоді, розваги (вулиця, досвітки, вечорниці, колодка, клуб).

Вивідування попередньої згоди молодої та її родини на шлюб (запити, розвідки, умовини, попіти).

Сватання – зустріч посланців молодого з молодою та її батьками для отримання згоди на шлюб (змовини, згоди, старости, рушники, слово, могорич).

Оглядини – ознайомлення з господарством, житлом майбутніх сватів (обзорини, печоглядини).

Заручини – остаточне закріплення згоди на шлюб й оголошення дівчини і хлопця нареченими (обручіни, запоїни, руковини, рукодаїни).

Власне весілля

Запрошення на весілля (запросини, спросини).

Випікання короваю (короваї, калачини).

Прощальний молодіжний вечір напередодні шлюбу (дівич-вечір, дружки, збірня): приготування вінків (вінкоплетини, вінки), прибирання гільця (гільце, деревце, вільце), посад молодих, перепій молодих, розплітання коси молодій (розплітник, розплітки, косиці), вбирання вінка молодій, обмін подарунками між молодими (чоботи, рушники).

Весільний день

Розплітання коси і вбирання вінка молодій, одягання молодої.

Виряджання молодих до шлюбу у церкву, церковний шлюб (вінчання), молодих зустрічають після шлюбу.

Весільний поїзд молодого по молоду: приготування учасників поїзда. Викуп за молоду на дорозі (перейма), біля хати (брама, ворітне), у хаті (викуп місця біля молодої).

Посад молодих. Покривання голови молодої (завивання). Розподіл короваю. Виряджання молодої до дому чоловіка.

Зустріч молодих у хаті молодого, обдаровування молодят (перепій, пропій, спомагання). Шлюбна ніч молодих (комора), оголошення дівоцтва.

Після весілля

“Будити”, “вмивати” молодят. Випробовування молодої на господарстві (показувати межі).

“Приносять сніданок” молодій від матері (нести снідання, завірчувати голову).

Прихід родичів молодої на гостину в дім молодого (перезва), забави з переодяганням і бешкетами (циганщина, циганити, переберія, ряджені).

Почергові гостини у весільних чинів (перезівки, бенкат).

Вшанування батьків молодих, які поодружували всіх дітей (одклінщини, вінки).

Весілля сирітське, вдівецьке, приймацьке.

Похорон, поминання

вірування про смерть, передчуття смерті, душу, загробне життя, мерців, померлих родичів; господарські охоронні заходи під час похорону.

Перед похороном: сповіщення про смерть, приготування покійника, жалоба за померлим, цілонічні чування біля покійника (обрядові ігри біля мерця).

Похорон: прощання небіжчика з оселею, рідними; охорона від смерті членів родини, худоби, збіжжя; обдаровування учасників похорону; похорон-весілля дівчини, парубка, дитини; похорон самогубців, відьом, упирів. **Похоронні голосіння** (йойкання, туги), **похоронні пісні, інструментальна музика** (трембіта, дзвони, інструментальна капела).

Після похорону: поминальний обід (обід, комашня, мерлини), поминання душ померлих (дев’ятини, сороковини, роковини; на Великодні свята, Провідну неділю, Зелені свята та ін.).

4. Оказіонально-обрядовий фольклор

Замовляння (заклинання, заговори, примовки, молитви)

лікувальні: від переляку, кровотечі, зубного болю, пропасниці, на-ривів, “вроків”; *любовні*: на красу, приворожити, відвернути хлопця чи дівчину; *господарсько-побутові*: на добрий врожай, приплід худоби, від стихійних лих; на початок і по закінченні різної роботи, на новий день, коли вирушають в дорогу, йдуть до сну; *пов'язані з громадським життям*: від ворогів, наклепу, несправедливого суду; шкідливі, злі замовляння, прокляття.

Обрядово-магічні дії, предмети, час і умови виконання, носії традиції.

5. Релігійно-світоглядний фольклор

(міфологічносвітогляді, християнськорелігійні, чарівні, фантастично-героїчні твори: легенди, духовні пісні,

демонологічні оповідання, прислів'я і приказки, загадки, казки)

про появу світу, землі, астральних тіл; людини, тварин і рослин; хвороб; суспільно-культурних реалій: народів, суспільних верств, предметів праці та побуту (плуг, віз, ковальство, горілка, люлька, тютюнопаління, скрипка та ін.) (легенди);

про Ісуса Христа (мандрівки по землі, страсті Христові), апостолів, святих, про Богородицю (сон, ходіння Богородиці); про чудотворні ікони, святі місця, криниці, чуда; про кінець світу, Страшний Суд, потоп; про пекло; про марноту земного життя, про грішну душу, правду і неправду (легенди, духовні пісні);

про міфічні істоти: велетнів, богатирів, зміїв, песиголовців, морських людей (легенди, казки); про демонічні істоти і сили: чорт, упир, смерть; природні духи (польовик, лісовик, водяник, русалка, мавка); господарсько-домові, хатні духи (домовик, хованець, пасічник, інклюз, злидні); люди з надприродними можливостями (відьма, чарівник, хмарник, майстри-будівельники, вовкулака) (демонологічні оповідання).

6. Історичний фольклор

(твори про історичні, політичні події та особи далекого й недавнього минулого: пісні, перекази, оповідання, прислів'я і приказки, анекдоти)

про боротьбу українців з турецько-татарськими нападниками, польськими та московськими поневолювачами (козацькі, гайдамацькі, опришківські пісні, перекази); про антикріпосницькі рухи, скасування панщини (пісні, перекази);

про Першу світову війну; про національно-визвольні змагання українців ХХ ст.: боротьбу січових стрільців (стрілецькі пісні, спогади), про московсько-більшовицьку та польську окупацію України: насильна колективізація, репресії, голодомор, пацифікація; про український рух опору міжвоєнної доби: боротьба під проводом ОУН, захист Карпатської України (пісні, оповідання, перекази);

про Другу світову війну; німецьку та совітську окупацію України (воєнні пісні, оповідання, перекази);

про збройну боротьбу Української повстанської армії з нацистськими та совітськими загарбниками в роки Другої світової війни і повоєнний час: бої, підпільна діяльність, арешти, катування, висилання в Сибір, перебування в таборах (повстанські, тюремні пісні, оповідання, перекази);

про політичну ситуацію, події, діячів сучасної України: “Помаранчева революція” (2004 року), “Євромайдан”, “Революція гідності” (2013–2014 роки) (пісні, оповідання, перекази, анекдоти);

про російсько-українську війну (з 2014 року), повномасштабне російське вторгнення 2022–2024 років: бої, героїзм і самопожертва українських воїнів (кіборги і захист Донецького аеропорту, 2014–2015 роки; оборона Маріуполя у 2014 і 2022 роках; бої за Бахмут, 2022–2023 роки та ін.); волонтерський рух, допомога армії; російський геноцид українського народу, воєнні злочини російської армії в Україні (вбивства, тортури, депортації мирних жителів України й особливо дітей; зумисне нищення цивільної інфра-

структури, культурних пам'яток; екоцид); повсякдення війни (досвід окупації, перебування в зоні бойових дій; втрата рідних, знайомих, домівки; евакуація, вимушена міграція, побут на новому місці; бачення майбутнього)⁹¹; звільнення українських територій від російських окупантів (оповідання, перекази, легенди, анекдоти, пісні);

про походження назви населеного пункту, його частин (кутків, вулиць, присілків, слобід), річок, лісів, гір (легенди, перекази).

7. Побутовий фольклор

(твори про побут, взаємини різних верств народу, соціальних груп, різних народів; про родинне життя і взаємини: суспільно-побутові та родинно-побутові пісні, балади, перекази, оповідання, анекдоти, прислів'я і приказки, казки)

суспільний побут: про чумаків (чумацькі пісні); про рекрутів, солдатів, жовнірів (рекрутські пісні); про панщину, кріпацьку недолю (кріпацькі пісні, перекази); про бурлакування, наймитування (наймитські пісні, спогади); про заробітчанство, трудову еміграцію (заробітчанські пісні, спогади), працю у колгоспі; про панів, бідних і багатих (казки, анекдоти); про представників різних професій: лікар, вчитель, міліціонер (“участковий”, “гайшник”), голова колгоспу, військовий та ін. (анекдоти, спогади); про різні народи: москаль, поляк, німець, циган, жид, маляр та ін. (анекдоти, спогади, перекази);

родинний побут

про кохання: зустрічі, вірна любов, любові, щасливе одруження; про незгоди у коханні: перешкоди закоханим (батьки на перешкоді, вороги, обмови, нелюб, розлучниця), ревності, зрада; розлука;

---

⁹¹ Для фольклористичного польового дослідження досвіду російсько-української війни (з 2014 року) та повномасштабного російського вторгнення 2022–2024 років детальніше див. окремий тематичний питальник у Додатку № 3 “Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців”.

зведення дівчини, неслава; смерть закоханих, зрадженої дівчини (убивство, самовбивство) (любовні пісні, балади).

про родинне життя (щасливе, нещасливе), про жіночу долю: важке життя невістки в домі злої свекрухи, гірке заміжжя з нелюбом, п'яницею, ревнивцем (пісні, балади); про взаємини зятя і тещі (анекдоти); про взаємини дітей і батьків: невдячні діти; про взаємини братів і сестер; про вдовину долю; про сирітство (сирітські пісні).

8. Дитячий фольклор

фольклор дітей: пісеньки, приспівки (також календарно-обрядові: зимові, весняні); лічилки, дражнилки (прозивалки); ігри;

фольклор для дітей: колискові пісні (колисанки), забавлянки (пестушки, утішки), скоромовки, безконечники; загадки, вірші; казки (про тварин).

Додаток № 2

Загальна програма-питальник “Традиційна інструментальна музика”

Уклала Ірина Федун

1. Інструмент

Інструменти досліджуваного середовища: у мандрівних музикантів, пастухів, “троїстих музик”, мисливців; серед дорослих і дітей; використання побутових речей в якості музичних інструментів (ложки, гребінець, пила, пральна дошка); у минулому і тепер (коли з’явився і коли перестав функціонувати).

Назви інструментів (можливо, було кілька), їх складових частин і виконавців.

Конструкція інструментів та їх розміри: змалювати у “польовому зошиті” кожен інструмент і виміряти всі його складові частини та/або сфотографувати поруч із лінійкою, а також зробити світлинку виконавця, який грає на цьому інструменті.

Спосіб тримання інструментів при грі, чи завжди однаково і чому змінювали.

Виконавські можливості і способи гри, різниця між тим, як грали на інструменті колись і тепер (якщо є).

Виготовлення інструментів: нагоди для виготовлення, вибір матеріалу, критерії оцінки сировини, сила комбінації матеріалу, підготовка, його обробка, час виготовлення, необхідні умови праці, інструменти для виробництва, наявність заготовок і схем у майстра, послідовність виготовлення, магічні моменти при творенні, традиційні пропорції: чим заміряються, як, спосіб з’єднання окремих частин, випробування акустичних можливостей, розігрування.

Майстри інструментів: які інструменти робив майстер, які самі люди, а які купували та де; хто із майстрів славився у селі, відомості про майстрів: навчання, діяльність тощо.

Згадки про інструменти у казках, переказах, легендах, піснях, приказках.

2. Музикант

Навчання музиканта: у скільки років почав грати; хто вчив і як; чи батьки не перечили навчанню музиці; як вчитель визначав музичний хист дитини; як музикант запам'ятовував мелодії, на слух чи зорово; чи швидко запам'ятовував; чи точно копіював вчителя, чи вносив щось своє, і як вчитель на це реагував; чи давав вчитель якісь завдання, з чим мав прийти учень на наступний урок; із чого починалося кожне заняття; форма плати за навчання; чи були після навчання особливі відносини між учителем і учнем; стосунки між учнями одного вчителя; чи хотів музикант, щоб його діти теж грали (як учив своїх дітей; що робив, коли народжувалася дитина, щоб була музикантом; чи були якісь забавлянки, ритмічні вправи тощо).

Музична діяльність інструменталіста: коли, на чому і з ким грав, участь у культурних заходах середовища (виступах хорів, самодіяльних колективів), чи заробляв музикант гроші лише грою, чи ще якимось особливим заняттям (майструванням); прізвиська музикантів (як виникли; чому одні мають, інші ні); вікова межа для музиканта, після якої він не грає (в капелі, пастухом, взагалі).

Географія гри музиканта (де і як часто грав музикант).

Участь в ансамблях: коли об'єднувалися в ансамблі; як такі ансамблі називалися; діючі ансамблі за пам'яті респондента, хто в них грав (дати інформацію про музикантів) і на чому; розміщення музикантів у капелі, як воно змінювалося при різних нагодах; стосунки між капелами своїми та з сусідніх територій; інновації в структурі капели і чим це було обумовлено, склад традиційного ансамблю: до Першої світової війни, у міжвоєнний період, після-

воєнні часи; чи не було в селі панських оркестрів, духових оркестрів, коли з'явилися “вчені” музиканти і як вплинули на традиційних.

Цехові професійні організації музикантів: у селі або в сусідніх місцевостях, відкриті чи таємні, власна мова чи жаргон музикантів.

Іноетнічні музиканти: яких народностей, взаємини з автохтонним середовищем.

Ставлення середовища до музикантів: добрих і поганих, як слухачі виявляли своє ставлення, якими словами хвалили чи ганили; чи відрізнялося чимось весілля, похорон музиканта; фольклорні твори (легенди, перекази, казки, пісні) про музикантів і як вони самі до них ставляться.

3. Музика

Навчальний і дитячий репертуар: мелодії, що слугують виключно для навчання; казки, забавлянки для дітей з інструментальними епізодами.

Гра музиканта (ансамблю) на: хрестинах, весіллі, проводах у солдати, похороні; зимові свята (Різдво, Василя, Водохреще, м'ясниці), весняні (закликання весни, Великдень, провідний тиждень, Юрія), літні (Зелені свята, Купала, Петра, Куст, Стріла), осінні; при збиранні зерна (жнивні), косінні, на толоці, як пасуть худобу та ін.; на забавах і танцях. Детально з'ясувати послідовність дійств та особливості інструментального супроводу, який їх супроводжує (наприклад: підготовка музикантів до гри; час і тривалість гри; склад інструментів; місце знаходження музикантів і їх розташування; оплата; в які моменти обрядів чи дійств музиканти могли не грати, а в яких грати було обов'язково).

Сигнальні мелодії: сигнали церковних дзвонів з різних нагод (етапів служби, на похорон, на здоров'я, для худоби, про небезпеку – грозу, пожежу тощо); пастуші сигнали (проголошення тієї чи іншої фази трудової днини: ранок, схід сонця, полудень, заклик до від-

повідної трудовому режиму акції: до водопою; чи періодично змінювали сигнали і як про це домовлялися.

Репертуар мандрівних музикантів: що грали і чи мали власну послідовність виконання музичних творів; як це залежало від місця (біля церкви, хати, на ярмарку) та слухачів.

Спів музикантів при грі: виконавці на яких інструментах могли одночасно й співати (можливо, лише цимбаліст, басист чи бубніст); якщо співали, то чи переривали гру, чи під час гри; чи перестроювали інструмент спеціально для співу.

Назва мелодії твору (“голос”, “нута”), кожного твору чи його частини.

Походження творів: які твори вважалися місцевими, а які напливовими, взагалі чужоземними; які виконавець знає іноетнічні твори (білоруські, російські, єврейські, циганські, німецькі, польські тощо).

Історичні зміни: різниця між тим, які твори грали колись і тепер, коли і чому відбулися зміни.

Додаток № 3

“Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців”

(Тематичний запитальник для проведення інтерв'ю з метою фіксації фольклорних мотивів в оповідній традиції про досвід повномасштабної фази війни Росії проти України)

Уклала Надія Пастух (2023 р.)

I. Методичні зауваги

Запитальник складається з десяти тематичних блоків: 1. Про себе; 2. Перед початком повномасштабної війни; 3. Перший день війни; 4. Залишення на тому місці, де застала війна (поза окупацією / в окупації); 5. Ворог, його поведінка під час окупації, реакція українців; 6. Деокупація, повернення до “колишнього” життя, здобутий досвід та плани на майбутнє; 7. Вимушена міграція, евакуація; 8. Побут на новому місці; 9. “Знання про війну” – родинний / особистий досвід війни, виселення, окупації до початку війни Росії проти України; 10. Майбутнє.

Перелік запитань у межах кожного блоку є орієнтовним. Більшість із них, ймовірно, так і не прозвучить у розмові, оскільки завдання інтерв'юера чи інтерв'юерки – не переривати оповіді, а долучатися до розмови лише в разі цілковитого завершення оповіді чи тоді, коли стає зрозуміло, що співрозмовникові / співрозмовниці некомфортно від наявної диспропорції у процесі розкриття свого приватного простору.

Кожен блок запитань (окрім двох останніх) побудований за таким принципом, що існує одне базове запитання, яке передбачає широку відповідь та власне визначає керунок оповіді. Інші запитання із ремаркою *[Якщо це не прозвучало, то:]* мають звучати як намагання продовжити розповідь, у якій запанувала пауза. На теми передостаннього блоку (“знання про війну”) співрозмовник / співрозмов-

ниця мали б у своїй оповіді виходити самі, без попередніх запитань, отож інтерв'юер чи інтерв'юерка ставлять їх наприкінці розмови в разі попередньої мовчанки на ці теми або якщо згадки були дуже лаконічні чи загальні. Після багатьох запитань подано перелік можливих тем, мотивів, ключових слів, характеристик, пояснень, який складено на матеріалі вже здійснених записів. Він буде доповнюватися із поповненням архіву інтерв'ю, й усі нові складові потрібно фіксувати під час свого досвіду інтерв'ювання з метою подальшого компонування на основі таких переліків загального покажчика структурних одиниць оповідей про повсякдення війни Росії проти України.

Залежно від місця (села, міста, регіону), у якому оповідач / оповідачку застала війна, змінюватимуться певні тематичні акценти, звучатимуть спогади про особливо важливі для цього простору події. Дослідникові / дослідниці варто фіксувати такі події, що лежать на поверхні пам'яті про війну в тому чи іншому місті чи селі, з перспективою подальших (повторних) записів із цього ж місця та розуміння ключових складових таких спогадів (наприклад, у херсонців важливо попросити розповісти про героїв Бузкового парку).

Запитання, позначені зірочкою (*), найменше прив'язані до загального сценарію, за яким розгортається запитальник. Для них потрібно обрати в оповіді співрозмовника / співрозмовниці вдалий момент: скажімо, запитання, що містять містичну складову, як-от про знаки війни чи віщі сни, можуть спантеличити людину з критичним складом мислення, особливо в контексті розмови на таку важку тему як війна, тому їх варто ставити ближче до завершення розмови з відповідним коментарем (“ну, і таке трохи незвичне питання...”).

Деякі запитання будуть зайвими в розмові, оскільки на якомусь моменті ви довідаєтеся, що співрозмовники / співрозмовниці, наприклад, виїхали до моменту деокупації чи не мали досвіду окупації.

Завершити розмову обов'язково потрібно поверненням у сьогодення: це можуть бути запитання про плани на сьогодні, про певні культурні події, які відбуватимуться днями в місті / селі тощо.

У процесі спілкування будьте уважні до лексики, якою послуговуються оповідачі / оповідачки, коли говорять про війну, про виїзд зі свого дому, про Батьківщину, про ворога, про Росію і т. д. Також важливо звертати увагу, що саме співрозмовники / співрозмовниці називають **війною**, відколи ведуть її **початок**. Намагайтеся уникати в запитаннях чітких номінацій таких явищ, надавайте перевагу описовим конструкціям (“24 лютого 2022 року”; “залишили свій дім”; “воєнні, які увійшли в село / місто”), а далі, почувши варіант співрозмовника / співрозмовниці, послуговуйтеся ним. Хоча самі запитання у разі таких застережень можуть мати форму не до кінця сформульованих, обірваних, обтічних, ця кривомовність не повинна насторожувати інтерв’юера чи інтерв’юерку (вона необхідна для досягнення максимально об’єктивної інформації).

Перед початком інтерв’ю потрібно надати співрозмовникам усю інформацію про проєкт, його мету та очікувані результати, розповісти про супровідні документи – інформовану згоду та анкету (див. Додатки наприкінці цього запитальника); пояснити про право оповідача на приватність, про ризики, пов’язані з інтерв’юванням, про обробку персональних даних та про їх захист; ознайомити із загальним переліком тем і питань, які будуть звучати під час розмови, та запевнити, що співрозмовники самі визначають, про що говорити / не говорити.

Під час інтерв’ю важливо звертати особливу увагу на психологічний стан співрозмовника / співрозмовниці та в разі зауважених ознак дискомфорту вчасно перервати або взагалі припинити сеанс.

Проведення інтерв’ю для фіксації досвіду війни Росії проти України, незалежно від мети проєкту та тієї дисципліни, у межах якої реалізується проєкт, дуже важлива і потрібна справа. Однак потрібно пам’ятати, що така робота, якщо її розпочинати вже сьогодні, відбуватиметься в момент тривання самої події, про яку оповідають люди. Тому документування й вивчення людського досвіду

актуальної війни трактують (згідно з рекомендаціями Європейської комісії) як дослідження високого ризику, а учасників таких досліджень (зокрема оповідачів) зараховують до категорії вразливих осіб⁹². Ці обставини накладають особливі зобов'язання на тих, хто ініціює, проводить інтерв'ю, транскрибує записи й архівує зібрані матеріали, надає повний чи частковий доступ до цих даних і, зрештою, фахово їх інтерпретує.

Від моменту російського повномасштабного вторгнення вже було розроблено певні стандарти проведення проєктів із документування цієї війни, які передусім наголошують на максимальному дотриманні етичних та юридичних вимог щодо захисту персональних даних і конфіденційності інформації. Зокрема важливо підкреслити, що в часі тривання війни не може бути розголошено чи передано іншим особам жодних особистих даних учасників інтерв'ю. Так само потрібно обмежити / відкласти доступ до архівних фондів з матеріалами інтерв'ювань. Публікація інтерв'ю чи їх фрагментів можлива лише в разі анонімізації чи псевдонімізації персональної інформації про особу: заміна імені та прізвища псевдонімом чи монограмою (першими літерами імені та прізвища); псевдонімізація назв вулиць, імен інших осіб (або проставляння трикрапки на місці такої конкретики), за якими можна було б зрозуміти, про кого саме йдеться.

Перед розгортанням свого польового дослідження пропонуємо ознайомитися з такими публікаціями-орієнтирами:

1. *Wylegala Anna*. Metodologia, etyka i bezpieczeństwo w projektach dokumentujących doświadczenie wojenne i uchodźcze po inwazji Rosji na Ukrainę z dn. 24 lutego 2022 r. // *Wrocławski Rocznik Historii*

---

⁹² *Wylegala Anna*. Metodologia, etyka i bezpieczeństwo w projektach dokumentujących doświadczenie wojenne i uchodźcze po inwazji Rosji na Ukrainę z dn. 24 lutego 2022 r. // *Wrocławski Rocznik Historii Mówionej*. – Wrocław, 2022. – Rocznik 12. – S. 325.

Mówionej. – Wrocław, 2022. – Rocznik 12. – S. 324–331. – URL: <https://doi.org/10.26774/wrhm.363>.

2. *Маховська Світлана*. “Науковий False Start” чи вимога воєнного часу: (не)новий досвід документування свідчень українців // Україна Модерна. – 2023. – URL: <https://uamoderna.com/war/naukovyy-false-start-chy-vymoha-voiennoho-chasu-ne-novyy-dosvid-dokumentu-vannia-svidchen-ukraintsiv/> (дата публікації – 24.04.2023).

Приклади публікацій інтерв’ю про досвід війни Росії проти України (зокрема із приховуванням / частковим приховуванням персональних даних оповідачів) та перші дослідження на матеріалах таких інтерв’ю:

1. *Воробей Ольга*. “Тепер я дитя війни та баба війни...”: Свідчення чернігівчанки N про життя в оточеному місті (24 лютого – 2 квітня 2022 р.) / Запис і публікація Ольги Воробей // Український історичний журнал. – Київ, 2022. – Число 4. – С. 175–189. – URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.04.175>.

2. *Березовська Ольга*. “...Якщо закінчиться їжа, от як пояснити дітям, що немає?!”: Мешканка Чернігова N про умови життя в місті під час російського наступу (24 лютого – 2 квітня 2022 р.) / Запис і публікація Ольги Березовської // Український історичний журнал. – Київ, 2022. – Число 5. – С. 56–67. – URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.05.056>.

3. *Панкова Анастасія, Боряк Олена*. “...Це війна, це вбивання цивільних, мирних...”: Мешканці передмістя Чернігова про особливості воєнного повсякдення під час російського наступу та життя в окупації (24 лютого – 2 квітня 2022 р.) / Запис і публікація Анастасії Панкової, Олени Боряк // Український історичний журнал. – Київ, 2022. – Число 6. – С. 30–47. – URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2022.06.030>.

4. *Воробей Ольга*. “Ворожі гримаси” російського окупанта: північ України // Україна модерна. – 2023. – URL: <https://uamoderna.com/>

[new/war/vorozhi-hrymasy-rosiyskoho-okupanta-pivnich-ukrayiny](https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.036)

(дата публікації – 23.01.2023).

5. *Литвин Катерина*. “Хателась проста волі – і всьо...”: окупація с. Слободи на Чернігівщині очима очевидця (травень 2022 року) // Український історичний журнал. – Київ, 2023. – Число 1. – С. 36–50. – URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2023.01.036>.

Попри фольклористичне спрямування запитальника, його структура та формат самих запитань дають змогу проводити фіксацію і збереження свідчень очевидців та учасників подій російсько-української війни для подальшого введення до наукового обігу (й інтерпретації) різних наук – усної історії, етнології, антропології, соціології.

II. Запитання

1. Про себе

1.1. Розкажіть, будь ласка, трохи **про себе**.

[Якщо це не прозвучало, то:]

1.2. Де ви народились? Звідки родом ваші батьки? Де ви здобували освіти?

2. Перед початком повномасштабної війни

2.1. Згадайте **час перед початком** повномасштабного вторгнення і опишіть його.

- “Ми тільки зробили ремонт у хаті” (ми тільки побудували / купили хату), “ми тільки почали новий бізнес” тощо...
- Чудове життя до вторгнення, наявність усього (рай і його втрата)...

- Краса міста, села до повномасштабної війни; цивілізаційний поступ в останні роки, парки й площі, публічні місця, багато дітей (колясок), фізичні параметри та ландшафт до нюансів...

[Якщо це не прозвучало, то:]

2.2. Чи чули ви про нарощення чисельності російських військ біля кордонів?

- “Ми думали, що то звичайні навчання...”
- “Ніхто до того серйозно не ставився...”
- “Ми останніми роками розслабилися...”
- “Хіба ми готувалися до війни? Ми будували дороги” (мали смажити шашлики тощо)?

2.3. Чи вірили ви в можливість повномасштабної фази війни?

- “Ми чули про можливість війни, але ніхто уявити не міг, що у ХХІ столітті...”
- “Ми ж вважали, що то брати (що то свої)... Ми не думали, що брат піде на брата...”

2.4. Чи мали передчуття, що щось насувається?

* 2.5. Чи ви чули від людей про певні знаки, які вказували на початок війни? Можливо, спостерігали якісь знаки самі?

- Падіння хреста із церковної бані, ікон у церкві...
- Плач, мироточення ікони...
- Криваво-червоне сонце під час заходу, криваво-червоний місяць...
- Грім чи блискавка взимку...
- Небачений урожай грибів, яблук, огірків тощо...
- Урожай дуже великої картоплі...
- Засихання могутніх дерев...
- Великі зграї круків, ворон, багато мух, слимаків, поява біля хат вовків тощо...
- Криниця, зтягнута павутинням...
- Віще попередження українцям від євреїв у часи Голокосту – “Нами розчинять, вами замісять...”
- Більша народжуваність хлопчиків, а не дівчаток напередодні...

- Пророцтва Ванги...
- Біблійні пророцтва...

* 2.6. Чи були у вас / у рідних чи знайомих якісь сні, які б вказували на початок війни або стосувалися теми війни?

[Окрім снів із тими мотивами, які згадано вище як знаки війни:]

- Кров замість води (у криниці, у річці, морі тощо)...
- Померлі рідні попереджають про небезпеку (радять, як чинити)...

2.7. Які розмови точилися у вашому середовищі щодо можливого широкомасштабного наступу російських військ? Чи були якісь суперечки щодо питання наступу росіян (загалом – щодо подій 2014 року)?

2.8. Чи ви готувалися у якийсь спосіб до можливого загострення ситуації?

- Тривожний чемоданчик (чи ходили списки вмісту тривожного чемоданчика? коли?)
- Запаси продуктів і засобів гігієни...
- “Я чула від біженців 2014 року, що потрібно” [порада з власного досвіду]...

[Якщо це не прозвучало, то:]

2.9. Чи мали ви схожі відчуття перед початком війни в 2014 році? Чи змінилося тоді ваше життя і як?

* 2.10. Чи чули ви якісь історії про наступ російських військ у 2014 році і чи брали їх до уваги, виробляючи свою стратегію реагування на війну?

- “Ми не прислухалися до оповідей біженців 2014 року, а варто було...”

3. Перший день війни

3.1. Пригадайте 24 лютого 2022 року. Що ви пам’ятаєте про той день, як він почався?

[Якщо це не прозвучало, то:]

3.2. Як, де і від кого ви дізналися про початок повномасштабного вторгнення?

- “Я прокинулась від вибухів...”
- “Мені зателефонувала мама” (сусідка, колега та ін.)...

3.3. Якими були перші думки і перші дії?

- “Це був наче сон...”. “Сон як рукою зняло...”. “Це таке враження, що ти в якомусь сні і хочеш прокинутися...”
- Заціпеніння, неможливість плакати...
- “Усе відбувається наче в якомусь кіно...”
- “Час зупинився...”
- “Я не пам’ятаю, чи снідала...”
- “Я в першу ніч не заснула...”. “Я перестала спати...”

3.4. Якою була реакція близьких / друзів / оточення?

- “Ми не знали, як правильно діяти, як навіть реагувати...”
- Виїзд у село, у “безпечні” регіони, в іншу країну як “правильне” (?) рішення (знайти глухе село і перечекати війну; поїхати на дачу, де є піч і криниця)...
- Пошук банкоматів, закупівля в магазинах, аптеках, заправляння бензином...
- Інерційне виконання звичних щоденних справ (вихід на роботу, налаштування онлайн-навчання дітей тощо)...
- Страх пропустити щось важливе у стрічці новин...

3.5. Від кого передусім шукали поради? Чий думці довіряли?

- “Тромадська рада” і пошук правильного рішення...
- Чати в мережах і їхня активність...
- Пошук авторитетного джерела (колишній військовий; знайомий із територіальної оборони; волонтер; особа, яка мала досвід війни 2014 року і тікала зі сходу України; афганець; переселенець із зони забруднення чи зони затоплення)...

3.6. Як виглядало місто / село в перший день? Як виглядали люди на вулиці?

- Черги в магазини, в аптеки, до банкоматів, на заправках...
- Корки на дорогах...
- Черги до військкоматів...

4. Залишення на тому місці, де застала війна (поза окупацією / в окупації)

4.1. Розкажіть, як змінилося ваше щодення після 24 лютого 2022 року?

- “Та в нас ще куди не йшло, а от у сусідів” (у сусідньому селі, в сусідньому місті тощо)...

[Якщо це не прозвучало, то:]

4.2. Як змінився простір навколо? Чи змінилися звуки в місті / селі?

- Мовчазні й сумні люди довкола...
- Техніка на вулицях (своя, чужа)...
- Блокпости, мішки з піском, шини на виїздах...
- Комендантські години, нові правила...
- Нові звуки війни (громихає, гупає, трясє, гудє, жухає, щось летить, гахає, ляскає, бабахкає, лупить...); розрізнення звуків та зіставлення їх із тією чи іншою зброєю чи технікою, страх тиші як “ненормального” стану, звуки сирени...
- Сплутування природних явищ і звуків звичайної людської діяльності та звуків війни (грім, пиляння лісу)...
- Темні будинки (вимикання світла в багатоповерхівках як захід “невидимості”)...

4.3. Як ви організували свій щоденний побут?

- Черги за чимось (за водою, у магазинах і аптеках, за гуманітарною) – місце виживання / потенційної небезпеки, комунікації та обміну інформацією...
- Закопування української символіки, документів, фотографій, щоденників...
- Вимикання світла і завішування вікон...
- Ховання в льохах і підвалах...

- Страх видати свою присутність через звуки – плач дитини, гавкіт собак...
- Пересування техніки вулицями як максимум небезпеки...
- Невиглядання у вікна як правило дотримання безпеки...
- Орієнтація на світловий день...
- Опора на землю і її родючу силу...
- Втрата / зростання вартості грошей...
- Радість від звичайних речей – і свідомий пошук таких радостей...
- Миття підлоги чи виконання іншої побутової роботи в часи емоційної напруги (притлумлення фізичною працею думок і переживань)...
- Копання могили і ховання від обстрілів у виритій ямі...
- Пам'ять про місце захоронення, яку важливо зберегти, аби передати після деокупації...

4.4. Чи змінилося харчування?

- Сушіння сухарів...
- Харчові обміни між сусідами...
- Складання докупи всіх продуктів, які залишилися в кожного вдома...
- Поділ хліба (паювання) між членами сім'ї, громади...
- Готування їжі гуртом у дворах на відкритому вогнищі (общинний побут)...
- Поділ приготованої їжі на всіх членів будинку (підвалу)...
- Харчування протермінованими продуктами, гнилою рибою, протухлим м'ясом, кашею з комахами...
- “Щурі” (приховування своїх продуктів від інших)...

4.5. Як, скільки і де спали?

- Неможливість спання...
- Спання в підвалі...
- Спання одягненим...
- Намагання все потрібне увесь час мати біля себе (у кишенях – усе необхідне, поруч – складені валізи тощо)...

4.6. Чи мали доступ до звичних комунальних послуг?

- Пошук води – пошук старих колодязів, зливання води з труб, збирання води з водостоків, топлення снігу, збирання дощової води...
- Походи по воду до закинутих колонок у містах – дороги смерті / життя...

4.7. У який спосіб отримували медичну допомогу та ліки?

- Самолікування народними рецептами...
- Смерть через відсутність медичної допомоги...

4.8. Як шукали й отримували інформацію про перебіг війни? Кому довіряли?

- Черпання інформації від людей (“циганське радіо”)...
- Наявність єдиного “місця”, де “тягнув” мобільний зв’язок, інтернет...

4.9. Які соцмережі та месенджери як канали комунікації використовували передусім? Які групи, форуми, канали обирали?

4.10. Чи продовжували ви працювати? Чи відбувалося навчання дітей?

4.11. Чи долучалися до волонтерських практик? Як саме?

4.12. Чи вам допомагали волонтери? Хто і як саме?

4.13. Як часто і в який спосіб контактували з рідними, близькими і друзями?

- Піклування про рідних і загалом про людей...
- Піклування про тварин...

4.14. Чи були контакти з родичами, які мешкають у Росії? Про що ви говорили з ними?

- Повідомлення від родичів з Росії про те, що їх в Україні незабаром визволять...
- Невіра рідні в Росії в те, що в Україні гинуть люди (“ета фсьо фейк”; “ви зазамбіравани”)...

- 4.15. Чи намагалися святкувати якісь свята, урочисті події (Великдень, день народження тощо)? Як це відбувалося? Що готували?
- 4.16. Що робили, якщо приходив час народжувати дитину?
- 4.17. Що робили, коли гинула / помирала людина? Яких компонентів поховального ритуалу вдавалося дотримуватися?
- 4.18. Як відреагувала адміністрація вашого міста / містечка / села на широкомасштабне вторгнення? Які рішення приймала?
- Виїзд у перший день (напередодні 24 лютого) всієї адміністрації, прокуратури, поліції...
  - Темні будівлі органів адміністрації вже напередодні війни, паління в бочках чогось біля адміністративних будівель напередодні...
  - “Нас зрадили, нас залишили самих на себе...”
- 4.19. Що ваші земляки вважали правильним і неправильним у часі війни (розважатися, відпочивати, ходити в ресторани, постити фото з відпочинку, тікати з поселення, залишати літніх рідних, залишати тварин, спілкуватися з окупантами, пригощати їх їжею тощо // волонтерити, донатити на ЗСУ, приймати біженців у себе вдома, висловлювати незадоволення окупантам, виходити на мітинги, піклуватися про домашніх тварин, ризикуючи своїм життям тощо)?

5. Ворог, його поведінка під час окупації, реакція українців

(Запитання до тих, хто мав досвід окупації або перебував в зоні бойових дій / близько до зони бойових дій)

5.1. Розкажіть про період, коли **ваше місто / село перебувало в окупації** (його намагалися окупувати).

[Якщо це не прозвучало, то:]

5.2. Коли у вашому місті / селі з’явилися ворожі війська? Скільки часу тривала окупація?

5.3. Опишіть, як відступали українські війська.

5.4. Розкажіть, як ви вперше побачили ворога.

5.5. Чи мали ви досвід спілкування з ворогом? Опишіть, як це сталося.

5.6. Хто саме дислокувався у вашому населеному пункті (росіяни, буряти, чеченці, дагестанці; контрактники, росгвардія, ефесбе, денеєрівці та ін.)?

- Розрізнення ворога та своєрідність характеристик – росіяни, буряти, чеченці, дагестанці, білоруси, машини з написом “Ахмат-сила”; контрактники, росгвардія, ефесбе, денеєрівці та ін.

5.7. Де облаштувалися окупанти? Як харчувалися? Де милися?

5.8. Як окупанти поводитися з цивільним населенням?

- “Це не люди, це – звірі” (фашисти; гірші, ніж фашисти)...
- “Не знаю, як цих людей назвати...”
- “Наскільки ми різні...”
- Злиденність та убогість...
- Безкультурність, неосвіченість, допотопність...
- Незнання звичайних цивілізаційних досягнень...
- Нечистоплотність, неохайність...
- Старе спорядження, старі карти; їжа, яку не їдять навіть собаки...
- Нищення книжок, використання їх як туалетного паперу...
- Розбивання замків, вибивання дверей і вікон...
- Злодійкуватість, матеріальне збагачення як причина війни...
- Жорстокість...
- Ставлення до тварин...
- Зомбованість пропагандою...
- Уявлення про себе як про “асвабодітелей”, “міротворцев”, “спасателей...”
- Пошук нацистів, націоналістів, бандер...
- Випитування про атовців, воєнних, їхні сім’ї...
- Розгубленість ворога через очікування іншої реакції українців...
- “Ми не па своєї волі...”
- “Ми ще нормальні, а після нас невідомо хто прийде...”

- Показ фото родини...
- Відбирання / поділ їжі...

5.9. Чи ініціювали окупанти якісь заходи (або створювали види-мість заходів) для захисту цивільного населення?

- Роздавання гуманітарки...

5.10. Які правила для українців окупанти запровадили під час свого перебування?

- Заборона ходити вулицями, “маркувальні знаки” – білі пов’язки тощо...
- Заборона забирати тіла рідних / сусідів / незнайомих, заборона ховати їх...
- Заборона відвідувати цвинтарі, рідних...

5.11. Чи цивільне населення мало змогу / намагалось повідомляти про ворога волонтерам, ЗСУ, особам, які мали контакти із ЗСУ? Чи були якісь форми активного опору окупантам?

- “Разведки”, передавання “тим, кому треба” інформації про ворога і техніку...
- Коктейлі Молотова, зливання бензину...

5.12. Як у вас переважно між собою називали окупантів?

- Орки, рашисти, свинособаки, мацкалі, кацапи, кацапидла, бобіки, асвабадітелі тощо...

5.13. Що залишили після себе окупанти, як відступили?

- Залишений після відходу безлад, руйнування, свідоме нищення майна, інфраструктури...
- Фекалії скрізь (зокрема на ліжку)...

5.14. Чи відомо вам про випадки колаборації з ворогом?

- “Були тут і свої ждуни...”
- Здавання ворогові місцевих патріотів...

6. Деокупація, повернення до “колишнього” життя, здобутий досвід та плани на майбутнє

6.1. Опишіть, як відбулося **визволення вашого поселення**.

[Якщо це не прозвучало, то:]

6.2. Коли вас визволили?

6.3. Як люди зустрічали українських воїнів?

- Вихід назустріч, плач, квіти, обійми...
- Виніс продуктів, страв для солдат...

6.4. Що люди найперше почали робити, коли стали вільними?

- “Усі вже сиділи з сапками напоготові...”
- “Городи всі позасаджували...”

6.5. Як ви оговтуєтесь після окупації? Що плануєте робити найближчим часом?

- “Тепер буду будувати великий і міцний підвал...”
- “Хочу купити нерухомість у Москві, на рибалку в Кубань з’їздити...”

7. Вимушена міграція, евакуація

(Запитання до тих, хто виїхав зі свого дому)

7.1. Будь ласка, розкажіть про те, **як відбувався Ваш виїзд**?

[Якщо це не прозвучало, то:]

7.2. Коли і як ви прийняли це рішення? Що на нього вплинуло? Чому обрали саме цей керунок?

- Правильне рішення обрати погану дорогу (не трасу!) і виїхати порівняно швидко...
- Щасливе рішення не поїхати в одній з організованих колон, яка потім потрапила під обстріл...

7.3. Які можливості розглядали? І чому їх відкинули?

7.4. Скільки часу мали на ухвалення рішення про виїзд, евакуацію?

7.5. Що стримувало від ухвалення остаточного рішення про виїзд, евакуацію?

- Відсутність можливості безпечного виїзду...
- Небажання старших членів родини залишати свою домівку...
- Небажання залишати немічних рідних, домашніх тварин, відповідальність за немічних сусідів...

7.6. Що взяли у свою валізу? Що потім справді знадобилося і що виявилось непотрібним? Що не взяли, а потім дуже пошкодували?

- Пакування цілком непотрібних речей...
- Пакування вишиванок, фотографій, образів, коштовностей, ріднинних реліквій...
- “Я все життя збрала в сумку...”

7.7. Як організували виїзд зі свого місця проживання? Хто і як допомагав? Чи були якісь можливості, які б пропонувала українська адміністрація?

- “Люди самі організовувалися, ніхто не допомагав...”
- “Мала бути евакуація, ми пройшли багато кілометрів, а там – нікого...”

7.8. Чи організували евакуацію або якісь можливості виїзду “адміністративні органи” окупантів? Як це відбувалося і куди було спрямовано?

7.9. Скільки часу тривав переїзд і як він відбувався?

7.10. Із ким спілкувалися в дорозі (чи познайомилися з кимось)? Чи чули якісь історії від інших про переїзд?

7.11. Чи взаємодіяли в дорозі з волонтерами?

7.12. Чи проходили через російські блокпости? Як це відбувалося? Що таке “фільтрація”?

- Настанова не пришвидшувати руху свого транспорту, коли назустріч їде ворожа техніка чи попереду блокпост...
- Настанова не розмовляти українською під час контакту з росіянами...

- Настанова почистити всі гаджети перед приходом росіян у місцевість чи перед перетинанням російських блокпостів...

7.13. Які були враження, як уперше досягли українського блокпоста?

- Плач, коли уперше побачили український прапор...
- Цілування землі, воїнів на блокпостах...

[У випадку виїзду в іншу країну:]

7.14. Як відбувався перетин кордону? Який то був кордон і пропускний пункт? Скільки часу тривав перетин?

7.15. Чи чули якісь історії, які відбувалися з людьми на кордоні?

7.16. Як була організована подорож до міста, де проходить інтерв'ю?

- Особлива вага грошей під час виїзду на контрольовані ЗСУ території...

8. Побут на новому місці

(Запитання до тих, хто виїхав зі свого дому)

8.1. Опишіть **своє теперішнє щодення на новому місці** (вказати місто, містечко, село).

[Якщо це не прозвучало, то:]

8.2. Як знайшли теперішнє житло?

8.3. Як організували побут на новому місці? Хто і як допомагав?

8.4. Наскільки були складними процедури вирішення ваших питань в адміністративних / банківських / страхових та інших структурах?

8.5. Чи знайшли роботу і чи задоволені нею? Чи продовжуєте дистанційно працювати в Україні?

8.6. Чи хтось із ваших рідних або знайомих відвідує тут навчальні заклади? Якими є ваші / їхні враження про процес навчання і як розповідають про нього самі діти?

8.7. Як діти адаптувалися на новому місці? Чи подобається їм тут? Що вони розповідають про свої нові досвіди? Чи знаходять можливість контактувати з батьком / матір'ю в Україні (чи деінде), якщо сім'я зараз роз'єднана? Чи змінився ваш догляд за дитиною / дітьми після переїзду? У чому?

8.8. Чи ви долучаєтеся до волонтерських практик? Як саме?

8.9. Чи налагоджуєте контакти з місцевим населенням (місцеві мешканці українських сіл і міст, поляки, німці, румуни, греки та ін.)? Як підтримуєте з ним зв'язки? Чи існують якісь конфлікти і чим вони зумовлені?

8.10. Чи існують конфлікти поміж самими переселенцями? На чому вони ґрунтуються? Яким чином підтримуєте один одного?

8.11. Як підтримуєте зв'язки з рідними? Чи святкуєте через інтернет спільно свята? Які саме свята?

8.12. Чи просите показати через інтернет свій дім або якесь місце в ньому чи на подвір'ї? Чи просите надіслати фото зі свого рідного села або міста?

9. “Знання про війну” – родинний / особистий досвід війни, виселення, окупації до початку війни Росії проти України

[Якщо це не прозвучало у розмові раніше, то:]

* 9.1. Чи чули ви раніше від своїх рідних чи знайомих про війну? Можете переповісти, що вони розповідали вам про війну? Хто розповідав?

* 9.2. Чи ваші батьки або дідусі й бабусі розповідали про (німецьку, радянську (совітську)) окупацію? Що саме вони розповідали?

* 9.3. Чи розповідали вам рідні про німців (румунів, угорців)? Які вони були? Як поводитися із цивільним населенням? Як поводитися з євреями?

- Добре обмундировані, забезпечені технікою...
- Пригощали цукерками дітей...
- Давали цигарки...

- Давали / залишили німецькі тушонки...
- Показували фотографії своїх жінок, дітей...
- Пошук та розстріл євреїв (“земля ще кілька днів рухалась”)...
- Переховування євреїв в сусідів-українців...
- Прання солдатських сорочок...
- Приготування їжі ворогові...
- Облаштування в хаті...
- Післявоєнний голод як досвід, який навчив мати запаси їжі...

* 9.4. Чи розповідали вам рідні про росіян (руських, москалів, совітів, красноармійців)? Які вони були? Як поводитися із цивільним населенням?

- Обдерті, зарослі, в брудних гімнастюрках....
- Голодні, рвали на грядках зелену городину і їли, просили щось поїсти...
- “Перші” і “другі” совіти...
- Пошук українських патріотів, бандерівців...
- Засідки, облави, арешти...

* 9.5. Чи розповідали вам рідні про вивезення на роботу в Німеччину?

* 9.6. Чи чули ви від когось з родини оповіді про вимушені втечі, переселення, евакуації, вивезення зі свого дому? Чи когось вивозили в Сибір?

10. Майбутнє

10.1. Яким ви бачите **своє майбутнє**?

10.2. Як ви бачите **майбутнє України**?

Можливо, ви хочете ще щось розповісти чи поділитися якимись своїми міркуваннями?

Якщо у вас є матеріали, якими ви готові поділитися, – фото, відео, нотатки тощо – ми будемо вдячні за можливість зробити копії цих матеріалів.

Нам важливо зустрітися ще один раз через певний період часу – скажімо, через рік, аби провести повторне інтерв'ю. Якщо ви погоджуєтеся на таку зустріч, будь ласка, вкажіть це в анкеті.

Просимо вас заповнити анкету та інформовану згоду на використання матеріалів інтерв'ю в дослідницьких, освітніх та виставкових цілях.

III. Додатки

Нижче як зразки подано анкету та інформовану згоду проєкту “Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців” (2023 р.) Інституту народознавства Національної академії наук України (м. Львів).

Анкета

Дякуємо Вам за участь у розмові і просимо заповнити анкету

1. Ім'я, прізвище _____
2. Рік народження _____
3. Місце народження _____
4. Національність _____
5. Освіта _____
6. Професія _____
7. Мова щоденного спілкування _____
8. Місце проживання до початку війни _____
9. Місце проживання на момент запису _____
10. Сімейний стан, діти _____
11. Місце і дата проведення інтерв'ю _____

Якщо Ви погоджуєтеся на повторну зустріч, зазначте, будь ласка, свої контактні дані: _____

Інформована згода

Ім'я, прізвище співрозмовника / співрозмовниці: _____

Псевдонім _____

Ім'я, прізвище інтерв'юера / інтерв'юерки: _____

Місце і дата розмови: _____

Моя участь в інтерв'ю є добровільною. Я погоджуюся на запис інтерв'ю в аудіоформаті / у відеоформаті.

Мене повідомив / повідомила інтерв'юер / інтерв'юерка про зміст проєкту, а також про його потенційні наслідки та ризики.

Мене повідомили про те, що в будь-який момент я можу зупинити інтерв'ювання або відмовитися відповідати на будь-яке запитання.

Мене повідомили про моє право відкликати свою згоду будь-коли без пояснення причин. Крім того, я можу відмовитися від подальшої обробки моїх даних і попросити їх видалити.

Мені відомо, що інформація про мене, запис інтерв'ю та його транскрипції будуть зберігатися в Архіві Інституту народознавства Національної академії наук України (м. Львів), а також можуть бути передані на зберігання в архіви інституцій, які є партнерами проєкту.

Я добровільно погоджуюся з тим, що інформація про мене, записане інтерв'ю та його транскрипції (в повному обсязі / частково) можуть бути оброблені і використані для дослідницьких, освітніх та виставкових цілей (під моїм ім'ям / під псевдонімом / анонімно).

Дата й місце _____

Підпис: _____

Додаток № 4

Сюжетно-тематичний питальник “Гаївки”

Уклав Михайло Мишанич⁹³

Хоча питальник адресується насамперед етномузикознавцям, проте може бути використаний і студентами суміжних близьких спеціальностей – музикознавцями, композиторами, а також, з певними корективами, на виконавських факультетах. Його мета – сприяти поліпшенню вузівської фольклорно-збирацької практики: впорядкованості та максимальної вичерпності польового звукозапису матеріалів даного обрядового циклу, і не лише самих музично-поетичних творів, але і дотичних супровідних даних та пояснень стосовно часу, місця, учасників та форм їх (гаївок) побутування.

За змістом питальник являє собою перелік гаївкових тем та сюжетів у, по можливості, стислому, прозовому викладі та доданими до кожного з них початковими однією-двома поетичними строфами випитуваного твору.

Біля 70 гаївкових сюжетів, що увійшли в цей перелік, представляють хоча меншу, проте, без сумніву, більш популярну їх частину, поширену на теренах трьох областей Галичини – Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської. Для Волині, Буковини, Поділля і т. д., очевидно, треба складати окремі питальники, оскільки, як відомо, весняна обрядова тематика різних етнографічних регіонів України помітно відрізняється від себе, а навіть можна стверджувати, має між собою не менше різного, ніж спільного.

За спостереженнями фахівців у пересічному галицькому селі одночасно активно побутує близько двадцяти (плюс-мінус п'ять) гаївок. Тож, маючи перед собою пропонований список, є більша вірогідність, що за його допомогою завжди буде згадано і звукоза-

---

⁹³ Подано за книгою: *Мишанич Михайло*. Гаївки: Сюжетно-тематичний питальник. – Львів, 1996. – 16 с.

писано значно повніше їх число, ніж без такого списку, оперуючи лише емоційним “Заспівайте мені яку-небудь гаївку!”

Звичайно, трапляються народні виконавці з унікальною пам’яттю, що не потребують жодних нагадувань, а охоче і легко переспівують для звукозапису увесь весняно-обрядовий (чи якийсь інший) репертуар свого села. Проте, такі виконавці – рідкість; переважній більшості їх все ж потрібні для цього і час, і певні мисленні зусилля. Тож, щоб заощадити їм як перше, так і друге, належно підготовлений до польової роботи збирач завжди має бути готовий перебрати ініціативу на себе і провести сеанс звукозапису ефективно і оперативно, згідно з власним плануванням і метою.

Користуватися питальником слід непомітно і творчо. Немає принципового значення, в якій послідовності будуть задані ті чи інші гаївкові та навкологаївкові питання; важливо лише, щоби котресь з них не пропустити і якнайповніше зібрати всю необхідну для своєї майбутньої роботи інформацію.

Часто наші питання до інформанта стосовно певної гаївки за якимись незаними нам асоціаціями нагадають йому зовсім інші, неочікувані сюжети, інколи навіть і не з весняного циклу. З етичних міркувань рекомендується в усіх цих випадках запропоноване нам інформантом звукозаписати, після чого повернутися до свого і терпляче продовжувати роботу за питальником.

Послідовність групування питань:

1–15 – збір даних про наявність гаївкової традиції та локальних особливостей її побутування;

16–21 – гаївки, що в них йдеться про якусь рослину, квітку, дерево...

22–32 – гаївки, що в них йдеться про якусь тварину, пташку, комаху...

33–58 – шлюбно-любовна тематика в гаївках;

59 – баладна тематика в гаївках;

60 – війна та жовнірська тематика в гаївках;

61–78 – гаївкові жарти та кпини;

79–82 – різне.

Тепер кілька попередніх практичних підказок збирачеві.

Перше: оскільки натуральна, природна форма побутування гаївок – гуртова, то і записувати їх, по можливості, треба від гурту, оптимально від 3–4-х осіб, мінімально – від 2-х. Звукозаписи, зроблені від однієї особи, при найближчій нагоді бажано записати ще раз з гуртового виконання.

Друге: дуже важливо перед початком звукозапису попросити своїх інформантів переспівувати пригадані зразки до мікрофону не швидше і не повільніше, а саме так, в таких темпах, як вони виконуються (-валися) натурально, на Великодніх забавах. Це ж стосується і динаміки, сили звуку – “не тихіше і не голосніше, а так, як воно було”.

І третє: в розпалі роботи не квапитися із звукозаписом; в певні моменти, при виконавських помилках, обов’язково зупинятися, даючи інформантам час на пригадування потрібних слів чи мелодії, а навіть і на репетиційний переспів собі нагаданого твору. Притримуючись цього правила, збирач за один сеанс роботи з виконавцями, напевно, запише меншу кількість пісенних одиниць, ніж без таких зупинок. Проте зібраний матеріал буде мати потрібний для науки високий рівень змістової достовірності та виконавської акуратності, що значно полегшить подальше його транскрипційне та аналітичне опрацювання.

1. Чи були (і чи є ще тепер) у вашому селі такі молодіжні забави зі співами, що відбувалися на Великдень коло церкви – гаївками їх називають?

2. Чи вони називалися у вас “гаївки”, чи якимось інакше: “ягілки”, “магілки”, “веснянки”, “галі”...

3. А як про них казали: співати гаївки чи бавити гаївки, а може водити, кликати гаївки, чи якимось інакше?

4. А хто мав право бавити гаївки: тільки дівчата, або дівчата разом з хлопцями, або і молодь, і жонаті – всі хто хотів?
5. А чи мали групи хлопців або дітей в той час свої окремі, інакші ніж у дівчат, забави?
6. Чи була така гаївка, що нею належалося починати, чи починали якою-небудь?
7. Чи і решту гаївок співали у певному, встановленому порядку одну за другою, чи як випаде?
8. А чи була така гаївка, що нею належалося закінчувати усі великодні забави?
9. А чи бувало, що молодь співала собі гаївки до Великодня?
10. А коли починали бавити гаївки – в неділю одразу після обіду, чи аж увечері? Як довго бавили того дня?
11. Чи бавили ще гаївки в понеділок, вівторок, або інші наступні дні?
12. А окрім як коло церкви, чи співали їх ще десь в інших місцях: на цвинтарі, десь за селом на вигоні, при гостині в хаті?
13. А коли був кінець гаївки – день, після котрого співати їх вже не годилося?

Увага: після кожної звукозаписаної гаївки треба тут же просити виконавця наговорити на магн[ітну] стрічку ще пояснення

14. – як цю гаївку у вас бавили (оскільки в різних населених пунктах один і той же гаївковий сюжет бавлять, як правило, по-різному) та
15. – чи записана гаївка є своя, з цього села, чи почута (вивчена) десь в іншому населеному пункті, або в школі, в садочку...

* * *

16. Гаївка про те, як сіють, росте, цвіте, рвуть та їдять мак:

Ой пташку, горобчику,
Чи не був ти в городчику,
Чи не видів ти, як сіють мак?

17. Про огірочки:

Зав'яжіться, огірочки,
Заким будут насінночки,
Жовтий цвіт, жовтий цвіт.

18. Як дівчина садила і вирощувала грушку:

Ой вийду я за воротонька,
Свою грушку посаджу.

19. Про те, що дівчині наймиліша розмова – з милим:

Ой зацвили фіялоньки, зацвили,
Аж ся гори з долинами прикрили.
Збирала їх Марусенька знизенька,
А за нею ї батенько зблизенька.

20. Про просо:

“А ми просо сіяли, сіяли”.
“А ми просо видопчем, видопчем”.

21. Вже було про мак, огірочки, просо, фіалки, грушку. А чи не було у вас гаївок про якусь іншу

- а) городину – капусту, цибулю, часник, петрушку, фасолю...
- б) квіти – рожу, барвінок...
- в) дерева – вишню, дуб, калину, тополю...

* * *

22. Про зайчика:

Ані тобі, заєнку, ані вискочити,
Ані тобі, заєнку, ані виглянути.
Заєнку, за головоньку.

23. Про голубку:

Ми голубку уловили,
Кругом, кругом обступили,

Ой голубко, чого тужиш? –
Вибирай си, кого любиш.

24. Про перепілку, що їй козаки несуть подарунки:
Перепілко, козаченьки ідуть,
Перепілці черевички несуть.
25. Про перепілку, що їй болить голова, рученьки, ніженьки...
А в нашої перепілки та й головка болить.
26. Про квочку і четверо / семеро “курчат”-хлопців:
Вивела квочка четверо курят.
Перше курятонько – Стахів синонько...
27. Про “качура”, що вибирає собі щонайкращу дівчину:
Сидить качур, сидить качур
в гороховім вінку, в гороховім вінку.
28. Про кізлика / князя, що показує, як бузьки / кози скачуть:
Повідай же, князю, правду,
Ой як же то кози скачуть?
29. Про те, як скакали дикі кози:
Скакали дикі кози
Попід попові лози.
30. Про ката і мишку:
У поле, мишко, у поле,
А ти, котоньку, за нею.
31. Про жучка:
Ходить жучок по долині,
А жучиха по калині,
Грай, жучку, грай, небоже,
Най ти Панбіг допоможе.

32. Вже було про зайчика, голубку, перепілку, квочку і курят, качура, кізлика, kota і мишку, жучка. А чи не було у вас ще гаївок про якихось інших

- а) тварин – кобилу, пса, паця...
- б) пташину – півня, ворону, зозулю, соловейка...
- в) комах – муху, комара, сонечко...

* * *

33. Про дівчину, що виглядає милого з подарунками:

- а) Вербовая дощечка, дощечка,
По ній ходить Насточка, Насточка.

*

- б) Вербова дощечка лежала, лежала,
Там по ній паненка скакала, скакала.

34. Про те, що дівчині-сироті єдине веселе місце – коло милого:

Ой заквило сине зіля в неділю,
Ой де ж я ся, молоденька, подію?
Пішла би я до батенька – не маю,
Бідна ж моя головонька в тім краю.

35. Про дівчину з дитиною, котру батько та мати радять втопити, а милий каже повити:

Ой ходила Ганнусенька по ріці
І носила біле дитя на руці.

36. Про дівчину, яка стереже виноград / черешні, що їх сміє зірвати тільки милий:

Ой до Львова доріженька, до Львова,
Обсаджена виноградом довкола.
Стерегла го Ганнусенька, заснула...

37. Про дівчину, що просить батька, матір викупити її з неволі, але це робить лише милий:

Ой волала Воленойка йа з-за моря:
 “Викуп же ми, мій батеньку...”

38. Про сироту / самотню дівчину, що їй Господь обіцяє пару:

Там на ставі, на ставочку,
 Там пливало шість качечок.
 Кожна свою пару має,
 А я, бідна сиротина,
 Свою пару загубила.

39. Про дівчину, що сумує за хлопцем і не піддається на намови його матері відмовитися від нього:

Котилися вози згори на долину
 .....
 Молода дівчино, чом по гаю блудиш,
 Може ти, дівчино, мого сина любиш?

40. Про парубка, що не має охоти ходити до сироти / бідної дівчини:

Чом, чом, миленький,
 Чорнобривенький,
 Чом ти в мене не буваєш,
 Видно, ти дороги не знаєш?

41. Про дівчину, в котрої болить рука, нога і т. ін., коли сватається старий, але нічого не болить, коли сватається молодий:

“Якісь гості приїхали, доню моя”.
 “Чого вони приїхали, мамо моя?”
 “Чи не підеш за котрого, доню моя?”
 “А чи старий, чи молодий...”

42. Як догоджати кожному і нелюбові:

Ой як, як миленькому постелити. –
 Ой так, так миленькому постелити.
 Ой як, як нелюбові постелити? –
 Ой так, так нелюбові постелити.

43. Як дівчата підбивають парубків на женячку:

Стелися, горошку, в три листки, три листки,
 Щоби ся парубки женили, женили...

44. Про злучання в пари хлопців і дівчат – учасників гаївки, називаючи їх імена, прізвища:

а) Гаєм, гаєм, гаївочку,
 До Іванихи по дівочку,
 А в Карпинця є парубочок,
 Ходив до неї через садочок...

*

б) Ой ніхто там не бував, де я явір вирубав.
 Ой зійшло там, зійшло два місяці ясні,
 А на нашій вулиці два парубки красні.
 Один парубочок – Микитин синочок...

*

в) Ой чия то гуска по воді ся плюска,
 Ой чий же то гусачок додому не пуска?
 Лозинська гуска по воді ся плюска,
 А Іванів гусачок додому не пуска.

*

г) На тарели білий сир,
 А в Стахури файний син,
 В Микитихи файна дівка –
 Буде його жінка.

*

д) Гора, гора паперова,
 Гарна дівка Стахурова,

Гарно вбрана, гарно ходить,
Бо до неї Михась ходить.

45. Про те, щоби всі йшли з гаївки додому, а одна залишилася і “звінчалася” з парубком:

Ой поставлю я кладку вербову.
А ви, панянки, йа всі додому...

46. Гаївка-гра “Весілля”: парубок вибирає собі родину, потім дає всім якусь роботу:

А як я буду та й женитися,
А хто ж то буде моя матінка / батенько / сестричка...
Ото буде моя матінка / батенько / сестричка...

47. Про бабів, парубків та чоловіків, котрі не знають, яке то зілля викопав Роман; його (зілля) знають лише дівчата:

Роман зілля копає,
А сам его не знає.
Поніс его до ради,
До бабської громади.

48. Про цінний “ружовий вінок”, що був навіть у Львові, а тепер має вибирати собі дівчину:

“Вінку ружовий,
Де-сь був?” – “Ві Львові”.
“Що за тебе давали?”
“Сто злотих червоних”.

49. Про Подоляночку:

Десь тут була Подоляночка,
Десь тут була молодесенька...

50. Про Білоданчика:

Ой Данчику, Білоданчику,
Поплинь, поплинь по дунайчику...

51. Про Жельмана:

Їде, їде Жельман, їде, їде его брат,
Їде, Їде Жельманова і вся родина.
Чого хоче Жельман...
Панни хоче Жельман...

52. Про Коструба:

Бідна моя головонько,
Нещаслива годинонько.
Шо я собі наробила,
Що-м Коструба не злюбила?

53. Про Галю, котра не танцює, бо не має черевиків, спідничини, запаски і т. ін...

“Чому, Галю, не танцюєш, Галю, Галю?”
“Бо не маю черевиків, кавалеру”.

54. Про Чорнушку, що перебирає женихами, але погоджується вийти за злодія / міщанина:

Чорнушко, душко,
Вставай раненько.
Мийся, чешися,
Гарно вберися.
Хочуть тя люди взяти,
А ми тя хочем дати.

55. Про жінку на торзі і як її чоловік викупував:

“Хто видав, хто слухав
Мою жону на торзі, на торзі?”
“А ми єі виділи, виділи,
Межи себе узяли, узяли”.

56. Про воротаря, котрий за пропуск через ворота хоче дівчину:

Воротарю, воротарю,
А втвори нам воротонька.

57. Про те, що за поламани мости треба буде дати зарплату – файного хлопця / крайню дівчину:

“Пустіте нас, пустіте нас до гір воювати”.

“Не пустимо, не пустимо, мости полоमितе”.

58. Про дівчину, котра чарами змушує гусяра / писаря чимшвидше вернутися до неї:

На широкім Дунаю гусяр гуси зганяє...

* * *

59. А чи були у вас такі довгі гаївки, що в них розказується про те, як хтось когось вбив, отруїв, зчарував...:

а) Мене мати одну мала,
За Романа мене дала.
А Роман мене не любив,
Казав, що мене загуби.

*

б) Мала мати одну доню та й дала за гори,
Не казала приходити в гостину ніколи.

*

в) Чотири браття траву косили,
Ганя, сестриця, їсти носила.

*

г) А там Василь сіно косить,
По нивоньці косу носить.
Кинув косу на нивоньку,
А сам пішов додомоньку.

*

д) Ой служила Настя в пана
Штири роки невіддана.
А на п'ятий наступає –
Настя пана полюбляє.

* * *

60. А чи були у вас такі гаївки, що в них співалося про жовнірів, рекрутів, війну, смерть на війні...:

- а) Запрягайте, хлопці, коні, коні воронії,
Бо повезуть до призиву хлопці молодії.
*
- б) Летять кури від фігури та й самі рябії,
Забирає цісарь хлопці самі молодії.
Чи ви, пани, подуріли, чи ви ся попили,
Що ви мого миленького до войська вхопили?
*
- в) Хилилася калинонька згори додолу,
Висилала дівчинонька хлопця на війну.
*
- г) Був собі хлопець з шостого року,
Служив при війську півтора року.
Їде на урльоп, людей питає,
Що робить мила, бо він не знає.
*
- д) Терном, терном, там доріжка іде,
Тов доріжков много війська іде.
*
- е) Вже ся весна починає,
Цісарь хлопців забирає.

* * *

61. Як старий женився з молодою:

“Ой ти, старий діду, чому ся не жениш?”

“Старої не хочу, молода не піде”.

62. Про хитрого діда, лінивого і хворого до роботи, але веселого і швидкого до їжі:

А йди, діде, гуси пасти –
А наш дід розкулявся.
А йди, діде, паску їсти –
А наш дід розгулявся.

63. Про дівчину, котра не хоче заміж за пана Чубатого:

Там на горі дуб крислатий,
Любив мене пан Чубатий...

64. Про те, як Роман віз до міста продавати дівчат, старих жінок,
парубків:

“Де ти їдеш, Романочку, Романочку?”
“На торг до міста, мій паночку”.

65. Про бабську, дівочу і парубочу волю:

Чия воля сяка-така.
А бабина все однака:
Під порогом паця квичить,
А в колиці дитя кричить...

66. Про мужів і парубків:

Ой сіяли мужі пшеницю, пшеницю,
А ви, парубочки, мітлицю, мітлицю.
Поїхали мужі на конях, на конях,
А ви, парубочки, на свинях, на свинях.

67. Про дівочу і парубочу красу:

Весно наша красна,
Що ж ти нам принесла?

68. Як гасили діброву старі баби, дівчата, хлопці:

Горіла діброва, горіла, горіла,
Єї старі баби гасили, гасили...

69. Про бідних і багатих дівчат:
А у наших богачок
По п'ятнадцять сорочок.
А у мене одна,
Щонеділі білая.
70. Як воювали дівчата, молодиці, парубки:
Ішли дівки на війну,
Молодиці за ними,
А парубки позаду.
71. Про ледачого парубка, що за ним б'ються дівчата:
А в тім житі кавки в'ються,
За Іваном дівки б'ються.
Не бийтеся, нема за що,
Хоть він гарний, а ледащо.
72. Про те, чому дівчата гарні, а парубки бліді, нездалі:
Чому дівки такі красні?
Їли пироги на маслі...
73. Як мати була доню, щоб не вистоювала забагато з хлопцями:
За стодолов сива глина,
Ой там мати доню була.
74. Про хлопців, що їли здохлу кобилу:
Сохла кобила, сохла,
Під порогом здохла...
75. Про хлопців, що випили воду, в якій дівчата помили ноги:
Ой на горі корито, корито,
Повно води налито, налито.
Дівки ноги помили, помили,
А парубки випили, випили.

76. Про кашу з маслом – для дівчат, а з глиною / жаб'ячою головою / жаб'ячою ніжкою – для хлопців:

Що вступлю, то влуплю
сухого деревця ліщини, ліщини.
Наварю я каші,
А в тій каші грудка масла...

77. Про дівчину, що її ніхто не хоче, бо лінива:

На попівській воборойці пси брехали,
Вийди, вийди, паніматко, щось продали...

78. Чи були ще якісь гаївкові жарти, що ними дівчата допікали своїм нездалим та лінивим колежанкам або хлопцям, щоби їх позлостити? А чи хлопці щось відспівували, чи лише їх трохи товкли?

* * *

79. Про кривий танець:

Ми кривого танцю йдемо,
Ми в нім кінця не знайдемо.

80. Про траву, що її стоптали дівчата, водячи гаївки:

Гаївойко-муравойко,
А чому ж ти не зелена?

81. Про те, що хлопці не повинні бавити гаївки:

А ви, хлопці, встидайтеся,
Ви гаївки не бавтеся...

82. Про панщину:

Ти, сивая зозуленько,
Закуй же нам веселенько.
Ти тоді нам закувала,
Як панщина дякувала.

У корпусі гаївок, упорядкованих В. Гнатюком, пронумеровано 171 сюжет⁹⁴. Ряд пізніших публікацій та архівних рукописних народнопісенних зібрань містять численні нові, ще неznані В. Гнатюкові весняні обрядові мотиви⁹⁵. Тож, з усього цього видно, що, при потребі, пропонований вище список гаївкових сюжетів Галичини можна без особливого труду збільшити в два, а то і три рази.

Ми ж, виходячи з того, що всякий питальник загального користування повинен бути зручним у роботі, компактним, і не розростатися поза певні розумні границі, обмежуємося повищим числом питань, вважаючи таку їх кількість на разі оптимальною. Вкоротити їх до меншої (мінімальної) чи збільшити до максимально можливої цифри – залежатиме від тих завдань, що їх ставитиме собі майбутній користувач пропонованою оцією нашою першою спробою складання інструктивно-нормативного польового гаївкового питальника.

---

⁹⁴ *Гнатюк Володимир*. Гаївки // Матеріали до української етнології ЕК НТШ. – Т. XII. – Львів, 1909.

⁹⁵ Див.: *Луканюк Богдан*. Про Основний фонд писемних джерел музично-етнографічної інформації // Друга конференція дослідників народної музики червононоруських земель: Польові дослідження. – Львів, 1991. – С. 45–53.

Додаток № 5

Контекстний питальник

1. Виконавський контекст

1.1. Біографічні дані про респондента, важливі для становлення його фольклорного репертуару – цю інформацію фактично не випитуємо, а фіксуємо під час розмови, розповідей респондента про себе, деталізуючи додатковими запитаннями про тривалість, час, місце та ін.: місця проживання, навчання; служба в армії; зміни професії, виїзди на заробітки; переселення, депортації (операція “Вісла”), заслання (у Сибір, в Азію), виселення на примусові роботи (у Німеччину, Росію); участь у війнах (Друга світова, Російсько-українська війна з 2014 року), у визвольній боротьбі ОУН-УПА, підпіллі, збройних конфліктах; воєнні лихоліття; перебування у тюрмі; значні події особистого життя (раннє сирітство, наймитування, одруження і переїзд в іншу місцевість).

1.2. Характеристика особистості респондента – особистість респондента характеризуємо на основі власних спостережень за респондентом під час збирацького сеансу.

1.2.1. **Фізичний стан** – зважаючи на вік: добрий, задовільний, поганий та ін.

1.2.2. **Темперамент** – характеризуємо термінами (холеричний, сангвінічний, меланхолічний, флегматичний) або описово: людина енергійна, спокійна, повільна та ін.

1.2.3. **Комунікабельність** – відкрита і щира у спілкуванні людина, охоча до розмови, говірка, охоче розповідає про своє життя, про минуле; небагатослівна, неговірка, мовчазна; стримана, обережна у розмові, недовірлива, підозрілива.

1.2.4. **Ставлення до збирачів** – приязне, доброзичливе, стримане, насторожене, недовірливе та ін.

1.2.5. **Культура й особливості мови** – розмовляє літературною мовою, діалектом (місцевим чи ні місцевим), “суржиком”, підлаштовується до мови збирача.

1.3. Виконавсько-музична характеристика респондента – виконавсько-музичні якості респондента характеризуємо на основі власних спостережень за респондентом під час збирацького сеансу (пункти 1.3.1–1.3.4) та шляхом опитування (пункти 1.3.5–1.3.7).

1.3.1. **Пам’ять** – наскільки добре пам’ятає слова, мелодію творів: слова, мелодію творів пам’ятає добре, погано; легко пригадує, забувається, збивається; мелодію веде впевнено, невпевнено.

1.3.2. **Музикальність** – співає чисто, фальшивить.

1.3.3. **Голосові дані:**

- **сила голосу** – голос сильний, “звичайний”, слабкий;
- **висота голосу** – голос високий, середній, низький;
- **тембр голосу** – зазначаємо, якщо він відрізняється від стандарту, наприклад: голос хрипкий, гугнявий, глухий, різкий тощо.

1.3.4. **Оповідальська інтенція та хист** – зазначаємо, як респондент розпочинає оповідь (охоче, невимушено / скуто, силувано); як прилаштовується до комунікативної ситуації, реагує на аудиторію та її реакції; оповідаючи, респондент імпровізує, відтворює усталений усний текст чи наслідує (“цитує”) почуте або прочитане; оповідає незв’язно / зв’язно, лаконічно / розгорнуто.

1.3.5. **Від кого навчився співати, оповідати** – наприклад: від родичів, ровесників, односельчан, знаних місцевих виконавців та ін.; для оповідача важливо відзначити, чи перейняв тексти з усних джерел, писаних або інших (радіо, телебачення, інтернет тощо).

1.3.6. **Володіння музичним інструментом** – подаємо назву музичного інструмента; з’ясуємо, коли і від кого респондент навчився грати на музичному інструменті.

1.3.7. **Знання музичної грамоти** – зазначаємо: навчився у школі, самотужки тощо.

1.4. Виконавсько-музична діяльність респондента

1.4.1. **Займається любительським (“для себе”, “при нагоді”) чи народнопрофесіональним виконавством (наприклад: на весіллях, хрестинах, похоронах, толоках, музиках тощо)** – зазначаємо: любить співати, музикувати, оповідати “для себе”, “при нагоді”, “у компанії”; респондента запрошують співати на весіллях, респондент грає на весіллях, толоках, музиках; респондент любить оповідати свої “життєві історії” у родинному колі тощо.

1.4.2. **Участь у професіональних, клубних ансамблях, хорах, колективах (тривалість і систематичність)** – зазначаємо: грає на скрипці у клубному вокально-інструментальному ансамблі (10 років, систематично); співає у церковному хорі (15 років, щонеділі, на церковні свята); у молоді роки (ще за колгоспу) співала у хор-ланці (близько 10 років).

1.5. **Виконавсько-музичні традиції родини респондента** – вказуємо ім’я, вік / роки життя знаних виконавців (співаків, музик-інструменталістів, оповідачів) серед родичів респондента.

2. Культурний контекст

Культурний контекст – загальні відомості про культурне середовище, оточення респондента. Ці дані подаємо за місцем проживання респондентів; якщо ж ідеться про переселенців, то і за місцем попереднього проживання, народження. Інформацію отримуємо шляхом опитування респондентів та із загальних джерел (наприклад: інтернет-сторінок населених пунктів, культурно-освітніх осередків, колективів; з інформаційних буклетів, стендів та ін.):

2.1. **Культурно-освітні осередки** – зазначаємо наявність у населеному пункті таких осередків, як школа, церква, клуб, народний дім; школа мистецтв; громадські, релігійні організації, товариства, згромадження та ін.; вказуємо рівень активності їхньої культурно-освітньої праці.

2.2. Самодіяльні колективи – зазначаємо наявність у населеному пункті таких колективів, як церковний, клубний, шкільний хори, хор-ланка; інструментальні, вокально-інструментальні ансамблі (естрадні, народної музики), духові оркестри; танцювальна студія; театральний колектив та ін.

2.3. Культурні зв'язки з сусідніми населеними пунктами – подаємо інформацію про спільне музикування під час колективних робіт; взаємовідвідування музик, клубної самодіяльності; місцеві фестивалі, дні села тощо.

Додаток № 6

Інформована згода респондента збирацького сеансу

Шифр збирацького сеансу: _____

Ім'я, прізвище респондента: _____

Ім'я, прізвище збирача: _____

Місце проведення збирацького сеансу: _____

Дата проведення збирацького сеансу: _____

Моя участь у збирацькому сеансі є добровільною.

Збирач повідомив мене про зміст збирацького сеансу.

Я погоджуюся на аудіозапис, відео- і фотозйомку збирацького сеансу.

Я погоджуюся на аудіо- та відеозапис фольклорних творів у моєму виконанні під час збирацького сеансу.

Я добровільно погоджуюся з тим, що записані від мене під час збирацького сеансу фольклорні твори (народні пісні, оповідання, музика, танці), звичаї і обряди будуть безоплатно:

1) розміщені у Фольклорному архіві КУФ Львівського національного університету імені Івана Франка для постійного зберігання та вільного некомерційного користування, а також можуть бути передані на зберігання і використання іншим архівним установам;

2) використовуватися з освітньою метою, для написання наукових праць, організації виставок;

3) розміщені у фольклорному електронному архіві в мережі Інтернет для вільного некомерційного користування.

Я добровільно погоджуюся з тим, що записані від мене під час збирацького сеансу фольклорні твори, звичаї і обряди будуть використовуватися (як зазначено вище) під моїм ім'ям / анонімно [непотрібне закреслити].

Збирач повідомив мене, що зафіксована під час збирацького сеансу інформація про мене буде зберігатися у Фольклорному архіві Львівського національного університету імені Івана Франка, а також може бути передана на зберігання іншим архівним установам.

Я добровільно погоджуюся з тим, що інформація про мене може бути оброблена і використана для освітніх, дослідницьких і виставкових цілей під моїм ім'ям / анонімно [непотрібне закреслити]. Також мені відомо, що я можу відмовитися від подальшої обробки моїх даних і попросити видалити їх.

Місце й дата: _____

Підпис респондента: _____

Додаток № 7. Титульна сторінка паперової архівної папки

ФА КУФ. – Фонд ЕК. – Серія ЕК_12AV20210701. – Справа ЕК_12AV20210701_boyko

Львівський національний університет імені Івана Франка

Фольклорний архів

Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси (ФА КУФ)

вул. Університетська, 1, ауд. 345, 79000 м. Львів, Україна,

тел.: +38032 239 47 20, e-mail: folklorelaboratory@gmail.com

ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНІ МАТЕРІАЛИ ЗБИРАЧА / ЗБИРАЦЬКОЇ ГРУПИ СТУДЕНТСЬКОЇ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОЇ ЕКСПЕДИЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ

Тип польового
дослідження:

студентська фольклористична експедиційна
практика (академгрупа ФЛф-11)

Термін:

1–16 липня 2021 року

Місце проведення:

село Головецько, ТГ Стрілки
село Мшанець, ТГ Стрілки
село Галівка, ТГ Стрілки
село Грозьово, ТГ Стрілки
Самбірський район
Львівська область

Збирач(-и):

студенти академгрупи ФЛф-11
Ірина Бойко
Марія Комар
Оксана Кметь

Керівник(-и):

проф. Ірина Довгалюк
доц. Андрій Вовчак

Львів – 2021

Додаток № 8. Звіт про студентську фольклористичну практику

ФА КУФ. – Фонд ЕК. – Серія ЕК_12AV20210701. – Справа ЕК_12AV20210701_boyko. –
Одиниця зберігання ЕК_12AV20210701_boyko_practice_report

ЗВІТ

про студентську фольклористичну експедиційну практику
та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів

1.	Назва польового дослідження:	Бойківщина–Опілля – 2021 (Львів – Самбір – Головецько)
2.	Тип польового дослідження:	студентська фольклористична експедиційна практика (академгрупа ФЛф-11)
3.	Термін польового дослідження:	1–16 липня 2021 року
4.	Місце проведення (населений пункт, район, область):	осідок – село Головецько Самбірський район Львівська область
5.	Збирач(-і) (ім'я, прізвище, академгрупа):	Ірина Бойко, ФЛф-11 Марія Комар, ФЛф-11 Оксана Кметь, ФЛф-11
6.	Керівник(-и):	проф. Ірина Довгалюк, доц. Андрій Вовчак
7.	Етнографічний район / регіон:	Бойківщина – Опілля
8.	Обстежені населені пункти (загальна кількість; тип, назва, кількість записаних сеансів, кількість опитаних респондентів; ! – найпродуктивніші населені пункти):	Усього: 4 населені пункти 1. село Головецько – 5 сеансів, 7 респ. 2. село Мшанець – 2 сеанси, 2 респ. 3. село Галівка – 3 сеанси, 4 респ. 4. село Грозьово – 3 сеанси, 4 респ. (!) село Головецько (!) село Галівка (!) село Грозьово
9.	Кількість проведених сеансів (! – найпродуктивніші сеанси):	Усього: 13 сеансів (!) сеанс № 2 (!) сеанс № 8 (!) сеанс № 9 (!) сеанс № 11 (!) сеанс № 13
10.	Опитані носії традиції (загальна кількість; стать;	Усього: 17 респондентів Чоловіки: 4

	! – найпродуктивніші респонденти, номер сеансу):	Жінки: 13 (!) респ. 1 і 2 (сеанс № 2) (!) респ. 1 (сеанс № 8) (!) респ. 1 (сеанс № 9) (!) респ. 1 і 2 (сеанс № 13)
11.	Зафіксований фольклорно-етнографічний матеріал – загальна кількість творів (включно з одиницями фольклорно-етнографічної інформації). Вказати п'ять кількісно домінуючих фольклорних жанрів:	Усього: 226 одиниць 1. любовна пісня 2. родинно-побутова пісня 3. весільна ладканка 4. повстанська пісня
12.	Твори, жанри, які заслуговують на особливу увагу:	вівкання, весільні ладканки, а також оповідання-спогади про воєнні та повоєнні часи
13.	Сучасний стан традиційної культури у досліджених населених пунктах (активно побутує, завмирає, у пам'яті людей, вигасла):	традиційна культура ще живе у пам'яті старшого та середнього покоління людей, але побутує не дуже активно, поступово завмирає.
14.	Форми фіксації фольклорного матеріалу – зазначити: аудіо, відео, фото, “польовий зошит” (паперовий / електронний). Вказати кількісні характеристики фіксацій:	1) аудіо – 15 год. 31 хв. 2) відео – 06 год. 25 хв. 3) фото – 85 шт. 4) “польовий зошит” (паперовий)
15.	Технічні засоби фіксації матеріалу (вказати марку апарата, рік випуску / придбання, формат фіксації: аналоговий / цифровий):	1) диктофон: Zoom H4n, 2015 р. в., цифровий. 2) відеокамера: Panasonic HC-VX1EE-K, 2020 р. в., цифровий. 3) фотокамера: Nikon D3500 kit 18-55, 2020 р. в., цифровий.
16.	Зауваження і пропозиції щодо проведення студентських експедиційних практик	☺ Психолога для колективної праці... І, якщо буде можливість, замовити якнайбільше погідних днів :)

Звіт уклав / уклала (ім'я, прізвище, дата): Ірина Бойко, Марія Комар, Оксана Кметь

10 жовтня 2021 року

Додаток № 9. Збирацький сеанс (інформаційний бланк)

ФА КУФ. – Фонд ЕК. – Серія ЕК_12AV20210701. – Справа ЕК_12AV20210701_boyko. – Одиниця зберігання ЕК_12AV20210701_boyko_seans01. – Документ ЕК_12AV20210701_boyko_seans01_text01

Фольклорний архів**Кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси (ФА КУФ)**

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, ауд. 345, 79000 м. Львів, Україна
тел.: +380322 239 47 20, e-mail: folklorelaboratory@gmail.com

ЗБИРАЦЬКИЙ СЕАНС**Паспортний блок**

01. Назва польового дослідження:	Бойківщина – 2021 (Львів – Самбір – Головецько)
02. Тип польового дослідження:	студентська фольклористична експедиційна практика (академгрупа ФЛф-11)
03. Термін польового дослідження:	1–16 липня 2021 року
04. Інституція / особа організатор польового дослідження:	Кафедра української фольклористики імені академіка Філарета Колесси, Львівський національний університет імені Івана Франка
05. Керівник(и) польового дослідження:	доц. Андрій Вовчак, проф. Ірина Довгалюк
06. Архівний шифр польового дослідження:	ЕК_12AV20210701
11. Архівний шифр сеансу:	ЕК_12AV20210701_boyko_seans01
12. Дата сеансу:	1 липня 2021 року
13. День тижня:	четвер
14. Свято / будень:	будень
15. Час початку сеансу:	12 год. 05 хв.
16. Час закінчення сеансу:	15 год. 30 хв.
17. Місце проведення сеансу (тип і назва населеного пункту):	село Головецько
18. Місцева (давня) назва населеного пункту:	давня назва – Головецько Долішне

19. Назва частини населеного пункту:	куток Шляхта (колишній хутір)
20. Територіальна громада / сільрада / міськрада:	територіальна (сільська) громада Стрільки
21. Район:	Самбір
22. Область:	Львів
23. Країна:	Україна

30. Респондент(и) (інформація про респондентів призначена лише для наукового використання; не надавати стороннім особам та в публічний доступ)	
31. Респондент № 1	
31.01. Ім'я, по батькові, прізвище:	Марія Миколаївна Зинич
31.02. Дівоче прізвище (для жінок):	Чижик
31.03. Прізвисько (вуличне прізвисько):	–
31.04. Рік народження:	1949
31.05. Місце народження (тип, назва населеного пункту, район, область, країна; за актуальним територіально-адміністративним поділом):	село Головецько, Самбірський район, Львівська область, Україна
31.06. Соціальне походження (з селян, міщан, ремісників, службовців тощо):	з селян
31.07. Освіта:	8 класів
31.08. Фах, професія, рід занять:	доярка у колгоспі
31.09. Національність:	українка
31.10. Рідна мова:	українська
31.11. Віросповідання (конфесія):	християнка (греко-католик)
31.12. Біографічні дані про респондента, важливі для становлення його фольклорного репертуару (місця проживання, навчання; служба в армії; зміни професії, виїзди на заробітки;	усе життя прожила у селі Головецько, нікуди не виїжджаючи на довгий час; у молоді роки, ще за колгоспу, їздила влітку на сезонні польові роботи на південь України

переселення, депортації; участь у війнах; воєнні лихоліття; значні події особистого життя тощо):	
31.13. Характеристика особистості респондента	
31.13.01. Фізичний стан (зважаючи на вік: добрий / задовільний / поганий та ін.):	попри свій вік має добрий фізичний стан, рухлива
31.13.02. Темперамент (холеричний / сангвінічний / меланхолічний / флегматичний):	холеричний; виконує фольклорні твори і розповідає дуже емоційно
31.13.03. Комунікабельність:	відкрита у спілкуванні, охоче розповідає про минуле, про своє життя
31.13.04. Ставлення до збирачів (приязне / стримане / насторожене / недовірливе та ін.):	приязне (після сеансу запросила збирачів до вечері)
31.13.05. Культура й особливості мови (літературна, діалектна місцева чи немісцева, “суржик” тощо):	розмовляє місцевою говіркою
31.14. Виконавсько-музична характеристика респондента	
31.14.01. Пам’ять (наскільки добре пам’ятає слова, мелодію творів):	дуже швидко пригадує і добре пам’ятає слова пісень; під час виконання не збивається; взагалі знає дуже багато пісень; мелодію веде впевнено
31.14.02. Музикальність (співає чисто / фальшивить):	співає чисто
31.14.03. Голосові дані	
31.14.03.01. Сила голосу (сильний / “звичайний” / слабкий):	голос сильний
31.14.03.02. Висота голосу (високий / середній / низький):	голос високий
31.14.03.03. Тембр голосу (якщо він відрізняється від стандарту, наприклад: хрипкий, гугнявий, глухий, різкий тощо):	–
31.14.04. Оповідальська інтенція та хист (розпочинає оповідь охоче, невимушено / скуто, силувано; як прилаштовується до	розпочинає спілкування охоче й невимушено, без припрошувань; швидко прилаштовується до комунікативної ситуації сеансу; у процесі

комунікативної ситуації, реагує на аудиторію та її реакції; імпровізує / відтворює усталений текст / наслідує почуте або прочитане; оповідає незв'язно / зв'язно, лаконічно / розгорнуто):	спілкування природність оповіді швидко стає виразнішою; респондентка переважно відтворює усталені усні тексти, що набули стійкої форми в результаті тривалої виконавської практики; оповідає зв'язно, розгорнуто, сюжет розгортає цілісно
31.14.05. Від кого навчився співати, оповідати (від родичів, ровесників, односельчан, знаних місцевих виконавців та ін.):	навчилася співати від матері
31.14.06. Володіння музичним інструментом (подати назву музичного інструмента, коли і від кого навчився):	–
31.14.07. Знання музичної грамоти (навчився у школі / самотужки):	–
31.15. Виконавсько-музична діяльність респондента	
31.15.01. Займається любительським (“для себе”, “при нагоді”) чи народнопрофесійним виконавством (наприклад: на весіллях, хрестинах, похоронах, толоках, музиках тощо):	любить співати “для себе”, у родинному колі, у компанії з респонденткою № 2
31.15.02. Участь у професійних, клубних ансамблях, хорах, колективах (тривалість і систематичність):	співає у церковному хорі (15 років, щонеділі)
31.16. Виконавсько-музичні традиції родини респондента (знані виконавці: співаки, музики-інструменталісти, оповідачі серед родичів):	батько респондентки грав на скрипці (“для себе”)
31.17. Загальні відомості про культурне середовище, оточення респондента	
31.17.01. Культурно-освітні осередки (школа, церква, клуб, народний дім; школа мистецтв):	сьогодні у селі Головецько є церква (Собору Івана Хрестителя, греко-католицька, збудована 1888 року), школа, клуб; сільський клуб провводить

громадські, релігійні організації, товариства, згромадження):	досить активну культурно-просвітницьку діяльність
31.17.02. Самодіяльні колективи (церковний, клубний, шкільний хори, хор-ланка; інструментальні, вокально-інструментальні ансамблі (естрадні, народної музики), духові оркестри; танцювальна студія; театральний колектив тощо):	у клубі функціонує самодіяльний вокальний фольклорний колектив, який періодично організовує концерти у селі Головецько, бере участь у фольклорних конкурсах і фестивалях у місті Самбір, у “Бойківських фестинах” (що проходять у м. Турка та с. Явора Самбірського району Львівської області)
31.17.03. Культурні зв’язки з сусідніми населеними пунктами (спільне музикування під час колективних робіт; взаємовідвідування музик, клубної самодіяльності; місцеві фестивалі, дні села тощо):	що п’ять років у м. Турка та с. Явора Самбірського району Львівської області проходять “Бойківські фестини”, у яких беруть участь аматорські фольклорно-етнографічні колективи бойківських регіонів Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей, бойківська діаспора
31.18. Дозвіл респондента на використання зафіксованих від нього фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації (є / немає):	є

31. Респондент № 2	
31.01. Ім’я, по батькові, прізвище:	Ганна Федорівна Голотяк
31.02. Дівоче прізвище (для жінок):	Голотяк
31.03. Прізвисько (вуличне прізвисько):	Дубільова
31.04. Рік народження:	1946
31.05. Місце народження (тип, назва населеного пункту, район, область, країна; за актуальним територіально-адміністративним поділом):	село Головецько, Самбірський район, Львівська область, Україна
31.06. Соціальне походження (з селян, міщан, ремісників, службовців тощо):	з селян
31.07. Освіта:	7 класів
31.08. Фах, професія, рід занять:	у колгоспі
31.09. Національність:	українка

31.10. Рідна мова:	українська
31.11. Віросповідання (конфесія):	християнка (греко-католик)
31.12. Біографічні дані про респондента, важливі для становлення його фольклорного репертуару (місця проживання, навчання; служба в армії; зміни професії, виїзди на заробітки; переселення, депортації; участь у війнах; воєнні лихоліття; значні події особистого життя тощо):	усе життя прожила у селі Головецько, нікуди не виїжджаючи на довгий час; респондентка у ранньому дитинстві втратила батька, її виховувала лише мати; про свою освіту респондентка сказала: “Я хоба маю 7 клясів і то пішла до школи, ше не мій час був, я мала хоба шестий рік. В нас в войну село спалили, все згоріло, школи не було. Та’м пішла в село сусідське, там була корчма. Таку собі школу зробили з тої корчми. Сім клясів – і так скінчились мої інститути. Бо батька нам вбили, а брат си лишив, та й ми пустили брата вчитись, а я вже так...”
31.13. Характеристика особистості респондента	
31.13.01. Фізичний стан (зважаючи на вік: добрий / задовільний / поганий та ін.):	задовільний (болять ноги, важко ходити)
31.13.02. Темперамент (холеричний / сангвінічний / меланхолічний / флегматичний):	сангвінічний: спокійна та врівноважена жінка
31.13.03. Комунікабельність:	роздумливо розповідає про минуле, про своє життя
31.13.04. Ставлення до збирачів (приятне / стримане / насторожене / недовірливе та ін.):	приятне, доброзичливе
31.13.05. Культура й особливості мови (літературна, діалектна місцева чи немісцева, “суржик” тощо):	розмовляє місцевою говіркою
31.14. Виконавсько-музична характеристика респондента	
31.14.01. Пам’ять (наскільки добре пам’ятає слова, мелодію творів):	знає багато народних пісень і легко ними оперує, мелодію веде впевнено (зокрема добре знає ладканкову

	традицію, впевнено ладкає), під час виконання не збивається
31.14.02. Музикальність (співає чисто / фальшивить):	співає чисто
31.14.03. Голосові дані	
31.14.03.01. Сила голосу (сильний / “звичайний” / слабкий):	голос звичайний
31.14.03.02. Висота голосу (високий / середній / низький):	голос середній
31.14.03.03. Тембр голосу (якщо він відрізняється від стандарту, наприклад: хрипкий, гугнявий, глухий, різкий тощо):	–
31.14.04. Оповідальська інтенція та хист (розпочинає оповідь охоче, невимушено / скуто, силувано; як прилаштовується до комунікативної ситуації, реагує на аудиторію та її реакції; імпровізує / відтворює усталений текст / наслідує почуте або прочитане; оповідає незв’язно / зв’язно, лаконічно / розгорнуто):	розпочинає спілкування роздумливо, але без припрошувань; природність оповіді дуже виразна (інколи складається враження, що оповідачка наче абстрагується від комунікативної ситуації сеансу); оповідачка переважно відтворює усталені усні тексти, що набули стійкої форми в результаті тривалої виконавської практики; оповідає зв’язно, змістовно, сюжет розгортає цілісно
31.14.05. Від кого навчився співати, оповідати (від родичів, ровесників, односельчан, знаних місцевих виконавців та ін.):	навчилася співати від матері, яка була знаною у селі співачкою
31.14.06. Володіння музичним інструментом (подати назву музичного інструмента, коли і від кого навчився):	–
31.14.07. Знання музичної грамоти (навчився у школі / самотужки):	–
31.15. Виконавсько-музична діяльність респондента	
31.15.01. Займається любительським (“для себе”, “при нагоді”) чи народнопрофесіональним виконавством (наприклад: на	за словами респондентки, коли вона була молодшою, її часто запрошували співати на весіллях (“сващити”); тепер “не ходить сващити, бо ноги болять”

весіллях, хрестинах, похоронах, толоках, музиках тощо):	
31.15.02. Участь у професійних, клубних ансамблях, хорах, колективах (тривалість і систематичність):	якийсь час співала у церковному хорі
31.16. Виконавсько-музичні традиції родини респондента (знані виконавці: співаки, музики-інструменталісти, оповідачі серед родичів):	за словами респондентки, її мати, Марія Голотяк (1921–1993), була знаною у селі співачкою, яку часто запрошували “сващити” на весіллях; також її спів колись записували “якісь люди зі Львова”
31.17. Загальні відомості про культурне середовище, оточення респондента	
31.17.01. Культурно-освітні осередки (школа, церква, клуб, народний дім; школа мистецтв; громадські, релігійні організації, товариства, згуродження):	сьогодні у селі Головецько є церква (Собору Івана Хрестителя, греко-католицька, збудована 1888 року), школа, клуб; сільський клуб провадить досить активну культурно-просвітницьку діяльність
31.17.02. Самодіяльні колективи (церковний, клубний, шкільний хори, хор-ланка; інструментальні, вокально-інструментальні ансамблі (естрадні, народної музики), духові оркестри; танцювальна студія; театральний колектив тощо):	у клубі функціонує самодіяльний вокальний фольклорний колектив, який періодично організовує концерти у селі Головецько, бере участь у фольклорних конкурсах і фестивалях у місті Самбір, у “Бойківських фестинах” (що проходять у м. Турка та с. Явора Самбірського району Львівської області)
31.17.03. Культурні зв’язки з сусідніми населеними пунктами (спільне музикування під час колективних робіт; взаємовідвідування музик, клубної самодіяльності; місцеві фестивалі, дні села тощо):	що п’ять років у м. Турка та с. Явора Самбірського району Львівської області проходять “Бойківські фестини”, у яких беруть участь аматорські фольклорно-етнографічні колективи бойківських регіонів Львівської, Івано-Франківської, Закарпатської областей, бойківська діаспора
31.18. Дозвіл респондента на використання зафіксованих від нього фольклорних творів і фольклорно-етнографічної інформації (є / немає):	є

41. Особливості організації сеансу (сеанс імпровізований / спланований):	сеанс імпровізований (збирачі зустріли респондентку № 1 на вулиці, вона запросила їх до хати і покликала до участі в сеансі свою подругу, респондентку № 2)
42. Контекст запису фольклорних явищ (природний / штучний / комбінований):	штучний
43. Умови проведення сеансу	
43.01. Локація сеансу (у приміщенні / просто неба):	у приміщенні (у хаті респондентки № 1; в сусідній кімнаті внуки респондентки дивилися телевізор, тому в записі інколи чути сторонні шуми)
43.02. Зайнятість респондентів (під час праці / під час святкування / під час відпочинку):	під час відпочинку респондентів
44. Присутні слухачі	
44.01. Категорії (родичі, сусіди, знайомі; селяни, робітники, інтелігенти, працівники керівних установ):	родичі респондентки № 1 (онуки), непостійно
44.02. Загальна кількість:	двоє осіб (приблизно 10 і 12 років)
50. Збирач(и)	
51. Збирач № 1	
51.01. Ім'я, прізвище:	Ірина Бойко
51.02. Освіта:	студент
51.03. Фах, професія, рід занять:	фольклорист-філолог
51.04. Місце праці / навчання:	Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет
51.05. Збирацький стаж:	перша експедиція
51.06. Функція у сеансі (опитувач / аудіотехнік / відеотехнік / фототехнік / протоколіст):	опитувач, аудіотехнік
51. Збирач № 2	
51.01. Ім'я, прізвище:	Марія Комар
51.02. Освіта:	студент

51.03. Фах, професія, рід занять:	фольклорист-філолог
51.04. Місце праці / навчання:	Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет
51.05. Збирацький стаж:	перша експедиція
51.06. Функція у сеансі (опитувач / аудіотехнік / відеотехнік / фототехнік / протоколіст):	відеотехнік, фототехнік

51. Збирач № 3	
51.01. Ім'я, прізвище:	Оксана Кметь
51.02. Освіта:	студент
51.03. Фах, професія, рід занять:	фольклорист-філолог
51.04. Місце праці / навчання:	Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет
51.05. Збирацький стаж:	перша експедиція
51.06. Функція у сеансі (опитувач / аудіотехнік / відеотехнік / фототехнік / протоколіст):	протоколіст

60. Транскриптор(и)	
61. Транскриптор слів № 1	
61.01. Ім'я, прізвище:	Ірина Бойко
61.02. Освіта:	студент
61.03. Фах, професія, рід занять:	фольклорист-філолог
61.04. Місце праці / навчання:	Львівський національний університет імені Івана Франка, філологічний факультет
61.05. Транскрипторський стаж:	перший досвід
61.06. Дата транскрибування матеріалів сеансу:	03.10.2021 року

62. Транскриптор мелодій № 1	
62.01. Ім'я, прізвище:	–
62.02. Освіта:	–
62.03. Фах, професія, рід занять:	–
62.04. Місце праці / навчання:	–
62.05. Транскрипторський стаж:	–
62.06. Дата транскрибування матеріалів сеансу:	–

70. Фіксації (технічні) сеансу	
71. Аудіофіксація	
71.01. Апарат аудіозапису (тип, марка, рік):	цифровий диктофон Zoom H4n, 2015 р. в.
71.02. Мікрофон (зовнішній / вбудований, монофонічний / стереофонічний, рік):	вбудований, стереофонічний типу XY, 2015 р. в.
71.03. Живлення (автономне / мережа):	автономне (+ мережа: блок живлення)
71.04. Формат аудіозапису (аналоговий / цифровий):	цифровий
71.05. Носій аудіозапису (тип, марка, рік):	аудіофайл
71.06. Якість аудіозапису (добра / задовільна / погана):	добра
71.07. Архівний шифр аудіозапису:	EK_12AV20210701_boyko_sean s01_audio01.wav
72. Відеофіксація	
72.01. Апарат відеозапису (тип, марка, рік):	цифрова відеокамера Panasonic HC-VX1EE-K, 2020 р. в.
72.02. Формат відеозапису (аналоговий / цифровий):	цифровий
72.03. Носій відеозапису (тип, марка, рік):	відеофайл
72.04. Якість відеозапису (добра / задовільна / погана):	добра
72.05. Архівний шифр відеозапису:	EK_12AV20210701_boyko_sean s01_video01-04.mov
73. Фотофіксація	
73.01. Апарат фотофіксації (тип, марка, рік):	цифрова фотокамера Nikon D3500 kit 18-55, 2020 р. в.
73.02. Формат фотофіксації (аналоговий / цифровий):	цифровий
73.03. Носій фотофіксації (тип, марка, рік):	фотофайл
73.04. Архівний шифр фотофіксації:	EK_12AV20210701_boyko_sean s01_photo01-25.jpg
81. Укладання паспортної інформації сеансу (укладач, дата укладання):	Ірина Бойко, 04.10.2021 року

82. Прийняття матеріалів сеансу в архів (архівіст, дата прийняття):	Андрій Вовчак, 20.11.2021 року
83. Архівна перевірка матеріалів сеансу (архівіст, дата перевірки):	Марія Папіш, 11.02.2022 року

91. Зафіксований репертуар респондента (респондентів)

(порядковий номер одиниці / назва одиниці / хронометраж / виконавці / жанр твору: народне / наукове визначення)

[Список інформаційних одиниць сеансу формується автоматично за заголовками одиниць за допомогою програмної функції “поле” (вставка – поле – код поля ТОС – формувати заголовки за стилем 01_seans_zaholovok_odynuci). – Операцію виконує архівіст]

1. [Весілля]/02:10/1,2/інформація/..... 13
2. [Весілля – вінкоплетини (різати барвінок)]/04:14/1,2/інформація/ 13
3. Тату, тату, і ви, мамо, просимо вас, поблагословіть молодих іти барвінок різати/07:56/2/благословити/весільне благословення/ 13
4. Підемо по барвінок/10:26/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 13
5. Де ж тотя городниця?/18:42/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 14
6. [Весілля – вінкоплетини (вінці вити)]/25:34/1,2/інформація/ 15
7. Вийся, віночку, глатко/29:50/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 15
8. Благослови, тагунійку/33:34/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 16
9. Благослови, матінойко/33:53/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 16
10. Сійти пшиничку, сійти/36:16/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 17
11. Ютко, матінко, ютко/36:41/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 17
12. Перед нас положено/39:06/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 18
13. Не встрахай нам ся, сватку/39:45/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 18
14. Кухарка си загоріла, а староста впився/41:05/2/–/весільна приспівка/ 18
15. Та бо чие весілійко? Й пана молодого/41:55/2/коломийка/весільна приспівка/ 19
16. Чия то дівчинойка, й ци ни мого вуйка?/42:09/2/коломийка/весільна приспівка/ 19
17. Поспівайми си нині/42:35/1,2/ладкають/весільна ладканка/ 19
18. Втелилася Крася/44:14/1,2/ладкали, чи каша заправлена/весільна ладканка/ 20
19. Чи я тобі, моя мамо, бульбу не копала/47:11/2/–/весільна приспівка/ 21
20. Вже би’м біла їхала, вже би’м біла йшла/48:50/2/–/весільна пісня/ 21
21. Ой віддаеш, мамцю моя, наймолодшу дівку/51:12/2/–/весільна приспівка/ 21
22. А дай же ми, моя мамцю, й корову з тиятьом/51:47/2/–/весільна приспівка/ 21

[...]

Текстовий блок (транскрипція)**1. [Весілля]/02:10/1,2/інформація/**

Збирач-1: [далі подано З-1:] Може розповісте нам, як то колись весілля святкували? От з чого починалося, що робили, як то було?

Респондент-1: [далі подано Р-1:] Та як було, начинали, файно музика грала.

З-1: А коли весілля колись святкували? В які дні тижня?

Р-2: Вівторок, четверь.

Р-1: В суботу рідко, бо казали, шо то той ...?... тиждень.

Р-2: В суботу рідко: в четвер, в вівторок, в неділю.

З-1: І з чого починалося?

2. [Весілля – вінкоплетини (різати барвінок)]/04:14/1,2/інформація/

Р-2: Та йшли по барвінок, на самий перед йшли по барвінок, різали барвінок, тоді прийшли, сідали за стів.

З-1: А хто йшов різати барвінок?

Р-1: Жінка.

Р-2: То йшов староста, і йшли дружби, і йшов молодий, ну там якась близька родина. То мали різати барвінок до обіда, до дванадцятої години.

З-2: А чому так до дванадцятої години?

Р-1: То як ся хто, й до першої можна було. Благословили.

Р-2: Щоб благословення було до обіда. Шоби не було після обіда.

З-1: А як то благословили?

Р-2: Ну йшли, сідали там за стіл, і кликали батька та й матір.

3. Тату, тату, і ви, мамо, просимо вас, поблагословіть молодих іти барвінок різати/07:56/2/благословити/весільне благословення/

І там староста ставав і казав: “Тату, тату, і ви, мамо, просимо вас, поблагословіть молодих іти барвінок різати”. І батько казав: “Най їх Бог благословить, і ми благословимо”. І хто там був, так всі говорили.

Р-2: Музика заграла і тоді пішли різати барвінок. З музиками йшли: скрипка, бубен, цимбали, хтось мав сопілку.

Р-1: І цимбали, і скрипка.

4. Підеме по барвінок/10:26/1,2/ладкають/весільна ладканка/

1. Підеме по барвінок, 2

Будеме вити вінок

2. Свойому дитятойку 2

Й на любе вінчанійко.

3. На любе вінчанійко, 2

На довге мешканійко.

З-1: А взагалі куди йшли по барвінок?

Р-2: По барвінок не йшли під захід, а йшли під сонце. Договарювалисі з якоюсь господинев, в котрої господині в городі був барвінок.

Р-1: Договорилисї і пішли.

Р-2: Як різали барвінок, брали свячену воду, брали, брали перстені, брали свій ніж.

Р-1: Перстень мав бути той, шо вінчатися мали.

Р-2: Шлюбний перстень молодого, і так набирали три листки, і три листки загинали в перстїнь.

Р-1: Не три листки, а три гілочки. В оден перстень мали продівати три рази, три рази по три, і то так, або для молодої, або для молодого.

З-1: І то як продїли, і через перстїнь відрїзали?

Р-2: Відрїзали копїйками.

Р-1: І брали хлопця молодого, маленького хлопчика брали.

Р-2: Малоого, малоого, рочків п'ять, шість, би той хлопчик різав сам, і потїм, як то сказали, шафля, такий ящичок малий, у нас називається шафля.

Р-1: Такий кошничок, як паску святять.

Р-2: Клали свячену воду, клали хлїб і той барвінок. І там уже різали багато, зразу різали три гілочки, а потїм скїльки вже треба.

З-1: То разом різали для молодої і для молодого?

Р-1: Не, окремо, окремо. Для молодої різали собі дома, а молодому собі окремо різав.

З-2: То молода йшла окремо різати?

Р-1: Молода йшла різати в п'ятницю барвінок, тому шо в п'ятницю прибирали, вінчики плели для молодої і для дружок, сплїтали вінчики, то їх в п'ятницю прибирали.

Р-2: Ми говоримо за молодого. Нарїзали барвінку і потом та господиня наперед, як вони прийшли, брала таке велике з водов, і покропила цей барвінок свяченов водов, і потїм вже нарїзала барвінку. І брали гостину, брали горїлку, закуску, там ше ся гостили в тїм городі, ладкали, вінщували господині.

З-1: Ану заладкайте до того барвінку?

Р-1: “Де ж тота городниця, шо город городила...”. Ну та співайте!

5. Де ж тота городниця/18:42/1,2/ладкають/весільна ладканка/

1. Де ж тота городниця, Що город городила?	2
2. Що город городила, Барвінку насадила.	2
3. Ни бануй, городойку, Що ми тя звоювали.	2
4. А ми тя ни звоювали, Ми тя піновили [1].	

5. Ми тя піновили,
Горівков скропили [2].

[1] Піновили = підновили. – Примітка транскриптора.

[2] Р-2: “Горівков напоїли”, ни скропили.

Р-2: Ну, та й йдут додому.

З-1: То справді так скроплювали горілкою?

Р-1: Так, так!

Р-2: Не, водов свяченов.

Р-1: Але так ся ладкає.

Р-2: І збіжжям ся обсівали, і брали, де там ті віночки, там мав бути у тій корзині, мав бути овес, або пшениця, як хто не мав овес, і так обсіяли кругом, і посвятили свяченов водов. Тоді погостили, хто там був, і зібралися.

З-3: А ше ви казали, шо віншували. А як віншували тій господині, чий барвінок?

Р-1: Та віншували: “Дай вам, Боже, здоров’я!” Ота співала ту пісню, потім віншували господині, шоб Бог дав на другий рік ще кращий барвінок. Так заспівали та й пішли.

6. [Весілля – вінкоплетини (вінці вити)]/25:34/1,2/інформація/

Р-1: Тоді приходять до хати, починають вінці вити. Сідає тога старостіна за стіл, бере той барвінок, і вже [в’є] вінки, молодому вінок і молодій вінок.

Р-2: Не, не. В молоді, хіба в’є молодій в п’ятницю, а в суботу вони собі свої, там є друга старостіна. То молодий вже в суботу іде різати барвінок, молода ріже в п’ятницю, а в суботу ріже молодий собі окремо, і тоді в суботу у молодого в’ють вінок, там для дружбів не в’ють. У молоді в’ють для трьох дружок і для молоді четвертої. А в молодого в’ють хіба молодому віночок, такий маленький на груди, і для молоді такий маленький на груди тоже. І то тоді зів’ють ті віночки, і причіпляють старшому дружбови для молоді вінок. Коли молодий приходит за молодов, тепер переважно весілля вже разом справляють, а колись так було: молодий собі справляв, а молода собі окремо справляла, і коли тоді молодий йшов за молодов з всіма своїми гостями і брали там торгувалися, викупували той вінок за горілку. Ну, там три літри чи дев’ять літрів горілки брали, молода мусіла давати, там той староста давав, і вони тоді знімали з дружби той вінок і причіпляли молодій. І так воно було. Та й зачинають тоті вінки вити, та й ладкають:

7. Вийся, віночку, глатко/29:50/1,2/ладкають/весільна ладканка/

1. Вийся, віночку, глатко, 2

Як чирвонийки ябко.

2. Ябко ся чирвоніє, 2

Вінок ся зеленіє. [...]

Додаток № 10

Шифратори для створення імен архівних документів

Електронну архівну папку робочої збирацької групи та архівні документи найменуємо за допомогою спеціального шифру – наприклад: ЕК_12AV20210701_boyko – до складу якого зокрема входять *номер області* України, де проходило польове дослідження (у прикладі: 12), та *ініціали імені і прізвища* керівника студентської фольклористичної практики (у прикладі: AV). Номер області визначаємо за допомогою шифратора “Області України”. Ініціали керівника практики – за допомогою шифратора “Керівники практики”.

1. Шифратор “Області України”

Області України подано за чинним адміністративно-територіальним поділом:

область	номер у шифрі
Вінницька область	01
Волинська область	02
Дніпропетровська область	03
Донецька область	04
Житомирська область	05
Закарпатська область	06
Запорізька область	07
Івано-Франківська область	08
Київська область	09
Кіровоградська область	10
Луганська область	11
Львівська область	12
Миколаївська область	13
Одеська область	14
Полтавська область	15

Рівненська область	16
Сумська область	17
Тернопільська область	18
Харківська область	19
Херсонська область	20
Хмельницька область	21
Черкаська область	22
Чернівецька область	23
Чернігівська область	24
Автономна республіка Крим	25

2. Шифратор “Керівники практики”

Викладачі Кафедри української фольклористики імені академіка Філярета Колесси, які керують підготовкою і проведенням студентських фольклористичних практик:

викладач-керівник практики	літерне позначення у шифрі
Андрій ВОВЧАК	AV
Ярослав ГАРАСИМ	YH
Олена ГІНДА	OH
Ігор ГУНЧИК	IH
Ірина ДОВГАЛЮК	ID
Василь ІВАШКІВ	VI
Уляна ПАРУБІЙ	UP
Святослав ПИЛИПЧУК	SP
Лілія ПІДГОРНА	LP
Олена СИРОЇД	OS
Ганна СОКІЛ	HS
Ірина ФЕДУН	IF

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. ПІДГОТОВКА ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОГО ПОЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	11
1.1. Теоретична і практична підготовка фольклористичного польового дослідження	11
1.2. Підготовка програми-питальника	12
1.3. Правові аспекти збирацької праці фольклориста	15
1.3.1. Право фольклориста на роботу з інформацією	15
1.3.2. Види інформації	17
1.3.3. Авторське право і суміжні права у площині фольклору й фольклористики	18
1.3.4. Юридично чутливі моменти збирацької праці фольклориста	22
1.4. Технічне забезпечення фольклористичного польового дослідження	38
1.4.1. Проблеми технічного забезпечення фольклористичних практик і приклади їх вирішення	38
1.4.2. “Ідеальний набір” записувальних засобів і матеріалів	39
1.4.3. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації звуку (аудіо).....	39
1.4.4. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації рухомих зображень (відео).....	40
1.4.5. Технічні пристрої та допоміжне обладнання для фіксації нерухомих зображень (фото)	40
1.4.6. Канцелярське приладдя для рукописної фіксації.....	41
1.4.7. Допоміжне обладнання і матеріали.....	41
1.5. Індивідуальне приготування учасника фольклористичного польового дослідження	42
1.6. Передвиізний збір учасників польового дослідження для перевірки комплектності дослідницької групи	43
1.7. Виїзд учасників польового дослідження у місце обстеження.....	44

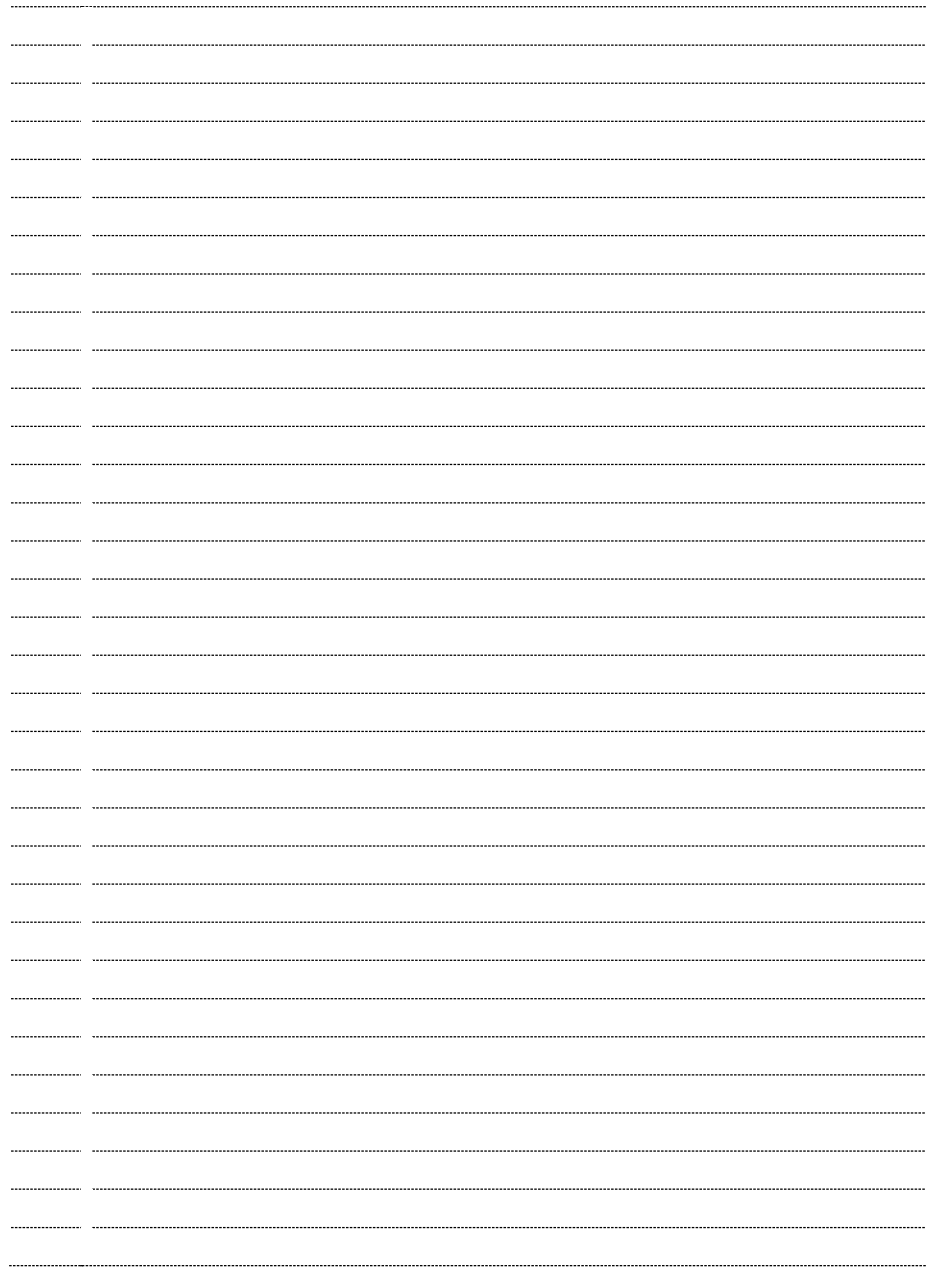
Розділ 2. ПРОВЕДЕННЯ ФОЛЬКЛОРИСТИЧНОГО ЕКСПЕДИЦІЙНОГО ПОЛЬОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	45
2.1. Початок фольклористичної експедиції.....	45
2.2. Пошук респондентів	47
2.3. Організація збирацького сеансу	49
2.4. Проведення збирацького сеансу	54
2.4.1. Аудіо- та відеофіксація збирацького сеансу.....	55
2.4.2. Фотофіксація збирацького сеансу	66
2.4.3. Писемна фіксація збирацького сеансу в “польовому зошиті”	67
2.5. Узгодження збирацької праці учасників фольклористичної експедиції.....	73
2.6. Організація, копіювання, резервне копіювання і зберігання електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів під час польового дослідження	75
Розділ 3. КАМЕРАЛЬНЕ (АРХІВНЕ) ОПРАЦЮВАННЯ ЗІБРАНИХ ФОЛЬКЛОРНИХ МАТЕРІАЛІВ	78
3.1. Упорядкування електронних файлів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.....	78
3.1.1. Організація електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів збирача / робочої збирацької групи.....	78
3.1.2. Найменування електронних файлів фольклорно-етнографічних матеріалів.....	80
3.1.3. Резервне копіювання електронних файлів	83
3.2. Транскрибування словесних текстів зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.....	83
3.2.1. Упорядкування електронних файлів транскрипцій.....	84
3.2.2. Упорядкування й оформлення тексту словесної транскрипції.....	85
3.2.3. Текстологічне опрацювання словесної транскрипції.....	90

3.3. Архівування зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.....	97
3.3.1. Виповнення паспортної та супровідної інформації зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів	98
3.3.2. Каталогізація зібраних фольклорно-етнографічних матеріалів.....	115
3.3.3. Виповнення паспортної документації і каталогізація зібраних фольклорно-етнографічних фотоматеріалів	119
3.4. Оформлення матеріалів фольклористичної практики для здачі у фольклорний архів кафедри	134
3.4.1. Звіт про фольклористичну практику та опрацювання фольклорно-етнографічних матеріалів.....	134
3.4.2. Порядок комплектування електронних файлів матеріалів фольклористичної практики.....	135
3.4.3. Оформлення матеріалів фольклористичної практики на паперових носіях	137
3.4.4. Порядок комплектування паперової архівної папки.....	138
Список рекомендованої літератури	139
Основна література.....	139
Додаткова література.....	142
Контрольні питання	144
Додатки.....	152
Додаток № 1. Загальна програма-питальник “Фольклорна традиція українців” (схема).....	152
1. Календарно-обрядовий фольклор.....	152
2. Сезонно-господарський фольклор	156
3. Родинно-обрядовий фольклор	157
4. Оказіонально-обрядовий фольклор.....	160
5. Релігійно-світоглядний фольклор.....	160
6. Історичний фольклор.....	161
7. Побутовий фольклор.....	162
8. Дитячий фольклор.....	163

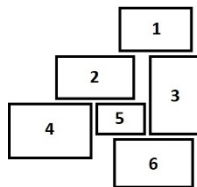
Додаток № 2. Загальна програма-питальник “Традиційна інструментальна музика”	164
1. Інструмент	164
2. Музикант.....	165
3. Музика	166
Додаток № 3. “Повсякдення війни Росії проти України в усних історіях українців”	168
I. Методичні зауваги	168
II. Запитання.....	173
III. Додатки	188
Додаток № 4. Сюжетно-тематичний питальник “Гаївки”	190
Додаток № 5. Контекстний питальник	207
1. Виконавський контекст	207
2. Культурний контекст.....	209
Додаток № 6. Інформована згода респондента збирацького сеансу.....	211
Додаток № 7. Титульна сторінка паперової архівної папки	213
Додаток № 8. Звіт про студентську фольклористичну практику.....	214
Додаток № 9. Збирацький сеанс (інформаційний бланк)	216
Паспортний блок.....	216
Текстовий блок (транскрипція)	228
Додаток № 10. Шифратори для створення імен архівних документів.....	231
1. Шифратор “Області України”.....	231
2. Шифратор “Керівники практики”	232
Зміст	233

Для нотаток

A series of horizontal dotted lines for taking notes.

Фото на обкладинці:

1. Богдан Луканюк в експедиції вздовж ріки Іква (Рівненська і Тернопільська області). 1994 рік. Фото з архіву ПНДЛІМЕ ЛНМА імені Миколи Лисенка.
2. Ірина Довгалюк записує фольклор від Анни Коршак. Студентська фольклористична експедиція Кафедри української фольклористики “Бойківщина–Опілля – 2011”. Село Терло Самбірського району Львівської області. 8 липня 2011 року. Фото Андрія Вовчака. Фольклорний архів КУФ.
3. Ірина Довгалюк і Андрій Вовчак проводять збирацький сеанс з Настунею Савчин. Студентська фольклористична експедиція Кафедри української фольклористики “Бойківщина – 2008”. Село Вовче Самбірського району Львівської області. 8 липня 2008 року. Фото Олександра Маханця. Фольклорний архів КУФ.
4. Казімеж Мошинський і Філярет Колесса під час збирацького сеансу в експедиції на Поліссі. Село Хоростів (сьогодні село Хоростове Солігорського району Мінської області, Білорусь). Вересень 1932 року. Фото Ядвіги Клімашевської. Приватний архів академіка Філярета Колесси у Львові.
5. Володимир Гошовський у фольклористичній експедиції. Кінець 1970-х років. Фото з архіву Родини Гошовських.
6. Григорій Нудьга під час фонографування. Фольклористична експедиція Інституту українського фольклору в селі Лип’янка Черкаської області. Літо 1937 року. Джерело: Григорій Нудьга. Біобібліографічний покажчик. Львів, 2007.

Навчальне видання

Андрій Вовчак, Ірина Довгалюк

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ПРАКТИКА

Засади підготовки і проведення
фольклористичного польового дослідження,
упорядкування, транскрибування й архівування
зібраного фольклорного матеріалу

Навчально-методичний посібник

*Редактор – Уляна Крук
Дизайн обкладинки – Ліна Добрянська*

Підписано до друку 20.03.2024 р.
Формат 60x84/12. Папір офсетний. Друк: принтер.
Зам. № 20/03-1. Ум. друк. арк. 18,6. Тираж 100 прим.

Видавництво “ГАЛИЧ–ПРЕС”
Видавець ФОП Мацько Б.В.
м. Львів, вул. Гнатюка, 17, ел. пошта: lvivprint@ukr.net, тел.: +380 96 598 89 24
Свідоцтво ДК № 7731 від 07.02.2023 р.
Друк ФОП Мацько Б.В.
м. Львів, вул. Гнатюка, 17, ел. пошта: lvivprint@ukr.net, тел.: +380 96 598 89 24
Код ДРФО 2898910093. Виписка з ЄДР № 2010350000000170709 від 05.07.2022 р.